

MEDISCH EN ETHISCH VERANTWOORD SPORTEN

Het promoten van fysiek, psychisch en
sociaal welbevinden van jongeren in
Vlaamse jeugdsportclubs

Jan Seghers
Jeroen Scheerder
Filip Boen
Erik Thibaut
Jeroen Meganck

2012

Met steun van de
Vlaamse Gemeenschap

MEDISCH EN ETHISCH VERANTWOORD SPORTEN

**Het promoten van fysiek, psychisch en
sociaal welbevinden van jongeren in
Vlaamse jeugdsportclubs**

*Jan Seghers
Jeroen Scheerder
Filip Boen
Erik Thibaut
Jeroen Meganck*

2012

Met steun van de
Vlaamse Gemeenschap

Beleid & Management in Sport (BMS)

BMS-Rapport 12

Medisch en ethisch verantwoord sporten

Het promoten van fysiek, psychisch en sociaal welbevinden van jongeren in Vlaamse jeugdsportclubs

Jan Seghers
Jeroen Scheerder
Filip Boen
Erik Thibaut
Jeroen Meganck

Dit is het twaalfde nummer in de reeks BMS-rapporten.

De BMS-rapporten willen een bijdrage leveren aan het sociaalwetenschappelijke onderzoek naar beleid en management met betrekking tot sport en fysieke activiteit.

De BMS-rapporten kunnen mits registratie gratis gedownload worden via www.faber.kuleuven.be/BMS.

Vormgeving: J. Scheerder en S. Vos
Verantwoordelijke uitgever: J. Scheerder

Reproductie: KU Leuven

© 2012 Departement Bewegingswetenschappen, Faculteit Bewegings- & Revalidatiewetenschappen, KU Leuven
Tervuursevest 101, 3001 Leuven (Heverlee)

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, gereproduceerd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Alle rechten voorbehouden.

D/2012/ Departement Bewegingswetenschappen

REEDS VERSCHENEN BMS-RAPPORTEN

Nr. 1

Scheerder, J. & Vos, S., m.m.v. Pluym, K. (2009). *Sportbeleidsplanning in Vlaanderen. Een inhoudelijke en financiële analyse* (Beleid & Management in Sport 1). Leuven: K.U.Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 2

Vos, S. & Scheerder, J. (2009). *'t Stad sport. Onderzoek naar de sportdeelname en sportbehoeften in de stad Antwerpen* (Beleid & Management in Sport 2). Leuven: K.U.Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 3

Scheerder, J. & Vos, S., m.m.v. Breesch, D., Lagae, W. & Van Hoecke, J. (2010). *De fitnesssector in beeld. Basisrapportering over het Vlaamse Fitness Panel 2009 (VFP09)* (Beleid & Management in Sport 3). Leuven: K.U.Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 4

Scheerder, J. & Vos, S., m.m.v. Breesch, D., Késenne, S., Van Hoecke, J. & Vanreusel, B. (2010). *Sportclubs in beeld. Basisrapportering over het Vlaamse Sportclub Panel 2009 (VSP09)* (Beleid & Management in Sport 4). Leuven: K.U.Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 5

Scheerder, J., Breesch, D., Pabian, S. & Vos, S. (2010). *Balanceren in een grijze zone. Een verkennende studie van de semi-agorale arbeid in de sport* (Beleid & Management in Sport 5). Leuven: K.U.Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 6

Vos, S. & Scheerder, J. (2011). *Opleidings- en competentiebeleid in de Vlaamse fitnesssector. Sleutel tot succes?* (Beleid & Management in Sport 6). Leuven: K.U.Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 7

Scheerder, J., & Seghers, J. (2011). *Jongeren in beweging. Over bewegingsbeleid, sportparticipatie en fysieke activiteit bij schoolgaande jongeren in Vlaanderen* (Beleid & Management in Sport 7). Leuven: K.U.Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 8

Scheerder, J., Thibaut, E., Pauwels, G., Vandermeerschen, H., Winand, M., & Vos, S. (2011). *Sport in clubverband. Een analyse van de clubgeorganiseerde sport in Vlaanderen (Deel 1)* (Beleid & Management in Sport 8). Leuven: K.U.Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 9

Scheerder, J., Thibaut, E., Pauwels, G., Vandermeerschen, H., Winand, M. & Vos, S. (2012). *Sport in clubverband. Uitdagingen voor de clubgeorganiseerde sport (Deel 2)* (Beleid & Management in Sport 9). Leuven: K.U.Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 10

Scheerder, J., Vandermeerschen, H., Van Tuyckom, C., Hoekman, R., Breedveld, K. & Vos, S. (2011). *Understanding the game: sport participation in Europe. Facts, reflections and recommendations* (Sport Policy & Management 10). Leuven: KULeuven/Research Unit of Social Kinesiology & Sport Management.

Nr. 11

Winand, M., Scheerder, J., Vos, S. & Zintz, T. (2011). *Attitude, changement et innovation. Les fédérations sportives communautaires de Belgique* (Gestion & Management du Sport 11). Leuven/Louvain-la-Neuve: K.U.Leuven/ Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement Research Unit of Social Kinesiology & Sport Management et Université catholique de Louvain/ Chaire Olympique Henri de Baillet Latour et Jacques Rogge en Management des Organisations Sportives.

Nr. 12

Seghers, J., Scheerder, J., Boen, F., Thibaut, E. & Meganck, J. (2012). Medisch en ethisch verantwoord sporten. Het promoten van fysiek, psychisch en sociaal welbevinden van jongeren in Vlaamse jeugdsportclubs (Beleid & Management in Sport 12). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Humane Kinesiologie.

Nr. 13

Seghers, J., Scheerder, J., Boen, F., Thibaut, E. & Meganck, J. (2012). Medisch en ethisch verantwoord sporten. Praktijkvoorbeelden in Vlaamse Jeugdsportclubs (Beleid & Management in Sport 13). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Humane Kinesiologie.

INHOUDSTAFEL

Inhoudstafel	v
Woord vooraf	vi
Hoofdstuk 1 Situering en opzet van het onderzoek.....	1
1. <i>Clubgeorganiseerde sportsector</i>	1
2. <i>Medisch en ethisch verantwoord sporten</i>	2
3. <i>Beleidskader</i>	3
4. <i>Literatuur</i>	7
5. <i>Onderzoeksopzet</i>	11
6. <i>Besluit</i>	14
Hoofdstuk 2 Stand van zaken in Vlaamse sportclubs.....	15
1. <i>Onderzoeksmethode</i>	15
2. <i>Respons en representativiteit</i>	19
3. <i>Score op indexen en algemene vragen</i>	24
4. <i>Ethische thema's</i>	27
5. <i>Stratificatie van ethische thema's</i>	52
6. <i>Besluit</i>	57
Hoofdstuk 3 Praktijkvoorbeelden	58
1. <i>Onderzoeksmethode</i>	58
2. <i>Actiegericht versus informeel</i>	62
3. <i>Ethische acties per thema</i>	62
4. <i>Beleidsplan en jeugdsportcoördinator</i>	78
5. <i>Besluit</i>	80
Hoofdstuk 4 Expertpanel	81
1. <i>Onderzoeksmethode</i>	81
2. <i>Bevindingen</i>	83
3. <i>Besluit</i>	93
SYNTHESE	94
Bibliografische referentielijst	97
Over de auteurs	125

WOORD VOORAF

Met steun van de Vlaamse Overheid voerden de onderzoeksafdelingen Bewegingsopvoeding & Sportpedagogie, Sociale Kinesiologie & Sportmanagement en Sport- & bewegingspsychologie, en coaching van de KU Leuven in 2011 een wetenschappelijk onderzoek uit naar het beleid en acties in Vlaamse jeugdsportclubs met betrekking tot 'medisch en ethisch verantwoord sporten'. Het project maakt deel uit van het ad-hoc onderzoek van het wetenschappelijk Steunpunt Cultuur, Jeugd en Sport (2007-2011) en sluit aan bij de onderzoekslijn 'Sportclubs: beleid en praktijk' van de onderzoeksgroep Humane Kinesiologie van de KU Leuven. Het onderzoek sluit tevens aan bij het besluit van de Vlaamse regering betreffende ethisch verantwoorde sportbeoefening, waarbij alle erkende Vlaamse sportfederaties en sportverenigingen worden opgeroepen om een faire, gezonde, integrale en plezierige sportbeoefening te promoten.

In een eerste hoofdstuk wordt het begrippenkader op het gebied van 'medisch en ethisch verantwoord sporten' afgebakend en wordt ingezoomd op het beleidskader en de wetenschappelijke achtergronden. Op basis van deze inzichten worden de doelstellingen en het opzet van het onderzoeksproject toegelicht.

In het tweede hoofdstuk worden de resultaten van een online survey bij een representatief staal van Vlaamse jeugdsportclubs gerapporteerd. In het bijzonder wordt een antwoord geformuleerd op de vraag in welke mate Vlaamse Jeugdsportclubs in hun beleid en dagelijkse werking (acties) aandacht besteden aan de volgende zes ethische thema's: (1) de rechten van het kind in de sport, (2) inclusie, (3) respect voor diversiteit, (4) fair play, (5) de fysieke en psychische integriteit van het individu, (6) solidariteit. Verder wordt aandacht besteed op de hindernissen die Vlaamse jeugdsportclubs ondervinden om acties te ondernemen in het kader van medisch en ethisch verantwoord sporten.

In een derde hoofdstuk worden enkele concrete praktijkvoorbeelden op het gebied van medisch en ethisch verantwoord sporten besproken. Deze praktijkvoorbeelden zijn verzameld op basis van face-to-face interviews en/of via e-mail bevraging en zijn afkomstig van Vlaamse jeugdsportclubs die hoog scoorden op de survey (zie Hoofdstuk 3). In het bijzonder wordt gefocust op concrete acties van Vlaamse jeugdsportclubs rond de volgende zes ethische thema's: (1) de rechten van het kind in de sport, (2) inclusie, (3) respect voor diversiteit, (4) fair play, (5) de fysieke en psychische integriteit van het individu, (6) solidariteit. Deze praktijkvoorbeelden kunnen andere jeugdsportclubs inspiratie

bieden om zelf concrete acties op te zetten in het kader van medisch en ethisch verantwoord sporten.

In het vierde en laatste hoofdstuk wordt een schriftelijke neerslag gegeven van een bijeenkomst van experts op het gebied van medisch en ethisch verantwoord sporten (expertenfocusgroep). Dit heeft tot doel de verschillende meningen aangaande de bevindingen uit het kwantitatief (Hoofdstuk 2) en kwalitatief (Hoofdstuk 3) onderzoek bij het expertenpanel te inventariseren.

Het voorliggende rapport wenst op een wetenschappelijk onderbouwde manier een bijdrage te leveren aan het debat op het gebied van medisch en ethisch verantwoord sporten in Vlaamse jeugdsportclubs. In het bijzonder richt dit rapport zich tot verantwoordelijken op het gebied van (jeugd)sport en beweging bij kinderen en jongeren opdat zij in een 'veilige' (sportieve) omgeving kunnen deelnemen aan sport. Dit zal finaal leiden tot een kwalitatievere sportbeoefening en bijdrage tot het bevorderen van het fysiek, psychisch en sociaal welbevinden van jongeren in Vlaamse jeugdsportclubs.

HOOFDSTUK 1

SITUERING EN OPZET VAN HET ONDERZOEK

In het eerste hoofdstuk leiden we het onderzoek in. Zo situeren we de clubgeorganiseerde sportsector in Vlaanderen en geven we het belang van de sector aan voor het fysiek, psychisch en sociaal welbevinden van jongeren. Voorts geven we een overzicht van de voornaamste beleidsinitiatieven, decreten en wetenschappelijke literatuur aangaande 'ethiek' en 'gezondheidspromotie'. Tot slot definiëren we de termen 'jeugdsportclub' en 'medisch en ethisch verantwoord sporten' (MEVS), en bespreken we de relatie van MEVS met gezondheidspromotie en met het fysiek, psychisch en sociaal welbevinden van jongeren.

1. Clubgeorganiseerde sportsector

Het belang van de clubgeorganiseerde sport in Vlaanderen werd al door meerdere onderzoeken aangetoond. Onderzoek heeft aangetoond dat in 2009 ongeveer dertig procent van de 12- tot en met 75-jarigen lid was van een sportclub (Scheerder & Vos, 2011). Op basis van administratieve gegevens van BLOSO weten we dat sportclubs van erkende sportfederaties in 2009 iets minder dan 1,5 miljoen aangesloten leden hadden (Scheerder e.a., 2011).

Jongeren maken een aanzienlijk aandeel uit van het totale ledenbestand van sportclubs. In 2009 waren meer dan een half miljoen jongeren (tot en met achttien jaar) aangesloten bij sportclubs van een erkende sportfederatie (Scheerder e.a., 2011). De sportvereniging biedt jongeren (en volwassenen) de mogelijkheid om op vrijwillige basis met elkaar om te gaan. Op dit punt verschilt de georganiseerde jeugdsport zowel van het gezin als van de school, waar de vrijwilligheid aanzienlijk minder van toepassing is. Hoewel de georganiseerde (jeugd)sport geen opvoedingspraktijk is in de strikte zin van het woord, kan er geen twijfel over bestaan dat ze vanuit het oogpunt van de socialisatie van jongeren een uiterst relevante praktijk is.

Voorliggende studie is gebaseerd op een representatief staal van sportclubs in Vlaanderen, waarbij we focussen op de jeugdleden van deze sportclubs. Aangezien de samenstelling van sportclubs sterk kan variëren wat betreft de leeftijd, bestaat de steekproef uit zowel sportclubs die (bijna) uitsluitend jeugdleden hebben als uit sportclubs die slechts enkele jongeren in hun ledenbestand tellen. Hoewel

niet alle opgenomen clubs uitsluitend uit jeugdleden bestaan, hanteren we in dit onderzoek de term 'jeugdsportclub', gezien de focus op de jeugdsportleden (en niet de volwassen leden) binnen de bevroegde sportclubs.

2. Medisch en ethisch verantwoord sporten

2.1 Medisch en ethisch verantwoord sporten

In voorliggend onderzoek verkiezen we de term 'medisch en ethisch verantwoord sporten' (MEVS) boven 'ethisch verantwoord sporten' en 'gezondheidspromotie'.

Hoewel we ons voornamelijk gebaseerd hebben op het decreet ethisch verantwoord sporten (en de zes ethische thema's), behandelen we ook vele aspecten van gezondheidspromotie en dopinggebruik binnen het vijfde ethische thema uit het decreet over medisch en ethisch verantwoord sporten (cf. infra), meer bepaald de fysieke en psychische integriteit. Daarom opteren we voor de term medisch en ethisch verantwoord sporten, waarbij het medische aspect dopinggebruik en gezondheidspromotie omvat.

Een ander argument is dat het niet altijd eenvoudig is om ethiek te onderscheiden van medische zaken en van gezondheidspromotie. In voorliggend onderzoek behandelen we immers het fysiek, psychisch en sociaal welbevinden van jongeren in de jeugdsportclub, met een focus op de zaken die in de ethische thema's aan bod komen. Bijgevolg behandelen we in hoofdzaak ethische zaken, maar komen er (impliciet en expliciet) ook medische zaken aan bod.

2.2 (Jeugd)sportclubs, ethiek en gezondheid

De informele context van de jeugdsportclub biedt vele mogelijkheden op het gebied van de vorming van jongeren. Tijdens de sportbeoefening doen jongeren specifieke ervaringen op en leren zij nieuwe handelingsmogelijkheden kennen. Hierbij denken we ondermeer aan de jeugdsportclub als sociale setting waar sociaal contact en vriendschappen ontstaan, en waar jongeren hun lichaam leren kennen. Naast een omgeving voor het verwerven van sportvaardigheden, dient de jeugdsportclub daarom ook een omgeving te zijn waar de gezondheid en het welbevinden van de sportende jongeren worden bevorderd (Kokko e.a., 2006).

Resultaten van internationale studies tonen aan dat er geen bewijzen bestaan voor de premisse dat georganiseerde sport *automatisch* zou bijdragen tot de gezondheid en het welbevinden van kinderen en jongeren. Enerzijds pleit het merendeel van de verschillende onderzoeksresultaten in het

voordeel van de jeugdsportclubs. Zo zijn jongeren die lid zijn van een jeugdsportclub doorgaans fysiek actiever dan niet-leden (Sallis e.a., 2000), en hebben volwassenen een grotere kans om sportief actief te zijn indien ze ook actief waren in hun jeugd (Kjønniksen e.a., 2009). Daarnaast stellen Sothorn e.a. (1999) dat jongeren die fysiek actief zijn, ondermeer een hoger zelfbeeld, meer zelfvertrouwen en minder stress hebben.

Anderzijds tonen sommige onderzoeken aan dat er potentiële risico's verbonden zijn aan lidmaatschap van een jeugdsportclub. Zo blijkt ondermeer dat jongeren die lid zijn van een jeugdsportclub een hogere consumptie van alcohol en voedingssupplementen vertonen (McDowall, 2007). Op het vlak van ethiek zijn er onderzoekers die stellen dat de jeugdsportclub een belangrijke rol kan spelen, een rol die echter ook in de negatieve zin mogelijk is indien er een negatief ethisch klimaat heerst in de jeugdsportclub. Bovendien blijken jeugdsportclubs doorgaans onvoldoende aandacht te besteden aan fair play en normen ten aanzien van anti- en prosociaal gedrag (Rutten e.a., 2007). Door haar belang en haar specifieke eigenheid verdient de clubgeorganiseerde sport een aparte onderzoeksfocus en -benadering, vormgegeven door voorliggende studie.

3. Beleidskader

De Vlaamse overheid erkent het belang van de jeugdsportclubs. Zo heeft de Vlaamse regering een sportbeleidsplan waarin de jeugdsportclubs uitgebreid aan bod komen en zijn er meerdere decreten die de clubgeorganiseerde sportsector ondersteunen en reguleren. In de volgende paragrafen overlopen we het decreet medisch en ethisch verantwoord sporten, de Panathlonverklaring en verscheiden initiatieven (decreten) van de Vlaamse overheid die als doel hebben om de ethiek en de gezondheidspromotie binnen de Vlaamse jeugdsportclubs te promoten.

3.1 Decreet medisch en ethisch verantwoord sporten

In het decreet betreffende medisch (en ethisch) verantwoorde sportbeoefening, wordt de term 'ethiek' vermeld in het decreet van 13 juli 2007 met betrekking tot 'Medisch [en ethisch] verantwoorde sportbeoefening' (Vlaamse overheid, 2007). In 2008 gaf de Vlaamse overheid mee dat ze een dimensie 'ethisch verantwoord sporten' wilde uitwerken in het decreet van medisch verantwoord sporten (Vlaamse overheid, 2008a). Door middel van implementatie van ethiek in de sportsector wilde de overheid een voorbeeldfunctie vervullen, de sportwereld responsabiliseren en eventueel ingrijpen waar nodig. De overheid wilde een verhoogde aandacht voor de ethiek in de

sport, waarbij een positieve boodschap werd gebracht en waarbij ze voornamelijk aandacht vroeg voor het onderwerp ethiek in plaats dat ze een bepaalde moraal wilde opleggen. Ook was het de bedoeling van de overheid om respectvol om te gaan met al bestaande instrumenten, waarbij expliciet verwezen wordt naar de Panathlonverklaring (Vlaamse overheid, 2008a).

In decreet van 2007 staat ondermeer de intentie om op (meer)jaarlijkse basis richtsnoeren op te stellen waarmee de sportverenigingen in hun beleid rekening zouden moeten houden. Ethisch verantwoorde sportbeoefening wordt in het decreet gedefinieerd als 'het geheel van positieve waarden en daarmee verband houdende preventieve en curatieve maatregelen, bepalingen en aanbevelingen die eenieder in acht moet nemen met het oog op de bewaring en bevordering van de ethische dimensie in de sport'. De waarden die hierbij vermeld worden zijn de rechten van het kind, inclusie, fair play, de fysieke psychische integriteit van het individu, respect voor diversiteit, verantwoordelijkheidszin, solidariteit, waarden die (bijna) volledig analoog zijn met de huidige ethische thema's. Het uitvoeringsbesluit van 20 juni 2008 geeft nadrukkelijk aan dat de ethische thema's en richtsnoeren naar de sportfederaties (zullen) gericht zijn (Vlaamse overheid, 2008b). De sportfederaties krijgen drie maanden de tijd om zelf voorstellen voor richtsnoeren te formuleren.

In het uitvoeringsbesluit van 21 mei 2010 staan de ethische thema's nadrukkelijk vermeld, meer bepaald de rechten van het kind in de sport, inclusie, respect voor diversiteit, fair play, de fysieke en psychische integriteit van het individu, solidariteit. Voor elk ethisch thema zijn er in het decreet een drietal richtsnoeren vermeld. Sportfederatie krijgen de taak om inspanningen te leveren voor minstens één thema en minstens twee richtsnoeren (binnen het gekozen thema) (Vlaamse overheid, 2010).

3.2 Panathlon

Eén van de organisaties die pionierswerk heeft geleverd om ethiek een belangrijke rol te geven in de sportbeoefening is de niet-gouvernementele organisatie Panathlon. Panathlon werd in 1951 opgericht in Venetië. De organisatie verenigt mensen uit diverse sportdisciplines en –activiteiten om de olympische geest en solidariteit te bevorderen. De doelstelling van de organisatie is de ondersteuning van ethische waarden in de sport. In 1978 zag Panathlon Vlaanderen het daglicht.

In 2004 heeft Panathlon Vlaanderen de Panathlonverklaring over ethiek in de jeugdsport goedgekeurd door middel van een consensusverklaring. Deze verklaring heeft het 'Verdrag inzake rechten van het kind' (Verenigde Naties) als vertrekbasis, een verklaring waarin de lidstaten kinderen en adolescenten als een specifieke groep in hun wetgeving, politiek of programma's beschouwen

(Willemot, 1995). Aan de hand van de Panathlonverklaring kunnen sportactoren zich engageren om heldere gedragsregels na te leven en de positieve waarden in de jeugdsport na te streven (Panathlon, 2011).

Vlaanderen is op dit vlak een pionier geweest om de sportactoren een mogelijkheid te geven om zich formeel te engageren om de ethische waarden in de sport te bewaren en te verbeteren. Momenteel heeft Panathlon International deze code overgenomen en draagt de organisatie deze code wereldwijd uit. De Panathlonverklaring vertrekt van de idee dat een positieve aanpak van ethiek in de sport tot betere resultaten zal leiden dan een repressieve aanpak.

Iedereen kan de Panathloncode raadplegen via het internet (Panathlon Vlaanderen, 2011) (<http://www.sportopjongerenmaat.be/>), waarbij het voor sportactoren mogelijk is om deze verklaring online te ondertekenen. De lijst van ondertekenaars staat eveneens op de site vermeld. De code bevat vijf stellingen waartoe de verschillende sportactoren zich kunnen verbinden. Wie de Panathlonverklaring ondertekent, verklaart zich akkoord met onderstaande stellingen:

- Wij zullen de positieve waarden in de jeugdsport actiever, met volgehouden inspanning en met goede planning nastreven
- Wij zullen de inspanningen voortzetten om alle vormen van discriminatie uit de jeugdsport te bannen.
- Wij erkennen en aanvaarden dat sport ook negatieve effecten kan veroorzaken en dat er preventieve en curatieve maatregelen nodig zijn om kinderen te beschermen.
- Wij verwelkomen de steun van sponsors en de media, maar we geloven dat die steun in overeenstemming moet zijn met de hoofddoelstellingen van de jeugdsport.
- Wij onderschrijven formeel het 'Panathlon Charter over de Rechten van het Kind in de Sport'. Alle kinderen hebben het recht om sport te beoefenen, zich te vermaken en te spelen, in een gezonde omgeving te leven, waardig behandeld te worden, getraind en begeleid te worden door competente mensen, deel te nemen aan training die aangepast is aan hun leeftijd, individueel ritme en mogelijkheden, zich te meten met kinderen van hetzelfde niveau in een aangepaste competitie, in veilige omstandigheden aan sport te doen, te rusten, de kans krijgen kampioen te worden of het niet te worden.

In Hoofdstukken 2, 3 en 4 wordt de toepassing van de Panathlonverklaring in de georganiseerde clubsport in Vlaanderen uitgebreid belicht.

3.3 Geïntegreerde leer- en leefomgeving

De Vlaamse overheid hecht belang aan een verhoogde sportparticipatie bij jongeren. Via verschillende overheidsinitiatieven tracht de Vlaamse overheid deze doelstelling reeds jaren te stimuleren, zoals bijvoorbeeld 'Armoede in beweging' en 'Toeleiding van kansengroepen naar sportkampen' (Vlaamse overheid, 2011). Eén van de focuspunten hier is de (jeugd)sportclub.

Daarnaast draagt ook het project 'Brede school' bij tot een verhoogde sportparticipatie door samenwerkingsverbanden op te zetten tussen scholen, gemeentelijke sportdiensten, lokale jeugdsportclubs, sportfederaties en andere sportaanbieders (BLOSO, 2011). De overheid focust niet alleen op een betere samenwerking tussen jeugdsportclubs en scholen, maar tracht ook binnen deze settings de gezondheids promotie te bevorderen. Zo wordt bijvoorbeeld binnen de schoolomgeving al sinds één september 2007 expliciet aandacht besteed aan de implementatie van een gezonde schoolomgeving (gezondheidsbeleid op school) teneinde de gezondheid en het welbevinden van hun leerlingen gunstig te beïnvloeden (Intentieverklaring Vlaamse overheid, 2006).

Vanuit gezondheids perspectief dragen jeugdsportclubs voornamelijk bij op basis van informeel leren, waarbij gezondheid bewust of onbewust aan bod komt in dagdagelijkse (sport)situaties (Jeffs & Smith, 1996). Vanuit de basisgedachte om naar een geïntegreerde leer- en leefomgeving voor kinderen en jongeren te werken, spreekt het voor zich dat niet enkel op school, maar ook in de 'andere' relevante opvoedingsmilieus voor jongeren een gelijkaardig beleid op het gebied van promotie van gezondheid en welbevinden moet worden toegepast. Hierin kan de clubgeorganiseerde sportsector een belangrijke rol spelen, aangezien deze sector onder haar leden een groot aantal jongeren telt. Deze gedachtegang sluit aan bij de intentieverklaring van minister Muylers (Sport) en minister Vandeurzen (Welzijn & Gezondheid), waarin beide ministers hun beleid op het gebied van gezondheid, beweging en sport op elkaar afstemmen. Het verhogen van sportparticipatie moet in dit kader dus niet alleen bekeken worden als een doel (Muylers, 2010: 8-25), maar ook als een middel in functie van gezondheids promotie in ruime zin (Muylers, 2010: 34-38).

Voorliggende studie kadert in hoofdzaak binnen de strategische en operationele doelstelling '3. Een gezonde sportbeoefening en het vrijwaren van de integriteit van de sport op alle niveaus', zoals voorgesteld in de Beleidsbrief Sport 2010-2011 (Muylers, 2010). Binnen deze doelstelling wordt er in dit project bijzonder gefocust op het thema '3.4. Promotie van ethisch verantwoord sporten' (Muylers, 2010: 37-38).

4. Literatuur

In dit deel we een overzicht enkele voorgaande onderzoeken over ethiek en gezondheidspromotie. Hierbij hebben we niet de bedoeling om volledig te zijn, maar bieden we een overzicht van de literatuur en documenten die van belang zijn geweest voor voorliggend onderzoek. Meer bepaald werd aan de hand van het literatuuronderzoek de vragenlijst opgesteld die in dit onderzoek werd gebruikt.

4.1 Ethiek in de sport

Kinderen worden opgevoed door hun ouders en bij uitbreiding door de school waarin ze les volgen (Biesta e.a., 2001). Vele jongeren zijn lid van een jeugdsportclub. Hoewel sportparticipatie voornamelijk een vorm van ontspanning is, kunnen we niet ontkennen dat kinderen er ook zaken leren. Zo leren kinderen er bijvoorbeeld sporttechnische en sporttactische vaardigheden, maar daarnaast ook niet-sportspecifieke vaardigheden, zoals omgaan met leeftijdgenoten. Sport wordt door vele onderzoekers gezien als plaats waar jongeren informeel worden onderwezen (Begg, e.a., 1996). Dit geldt ook voor ethische aspecten, zoals fair play, het omgaan met andere culturen en meningen...

Vele wetenschappers hebben conceptuele definities opgesteld van de term ethiek. Niet alleen zou een opsomming van deze definities ons te ver leiden, de internationale literatuur heeft (nog) geen consensus bereikt over een absolute definitie van ethiek. Eén van de redenen hiervoor is het feit dat ethische vragen niet objectief beantwoord kunnen worden door één juist antwoord, of een definitie. Desondanks zijn ethische vragen ook niet subjectief (zoals de vraag welke kleur het mooiste is): het is immers wel mogelijk om te zeggen dat bepaalde zaken ethisch beter zijn dan andere zaken (Morgan, 2007). Een andere reden is het feit dat ethiek in de sport een brede noemer van begrippen en onderwerpen omvat, zoals ondermeer fair play, dopinggebruik, gelijkheid tussen mannen en vrouwen, seksueel misbruik, enz. Deze onderwerpen worden in de internationale literatuur uitgebreid behandeld, waarbij de verschillende invalshoeken van onder andere sporters, jeugdsporters en toeschouwers aan bod komen.

Zoals aangegeven zou een literatuuroverzicht van wetenschappelijke artikels over ethiek in de sport leiden tot een zeer uitgebreide en complexe literatuurstudie. Aangezien voorliggend onderzoek focust op de stand van zaken en de gangbare praktijken in jeugdsportclubs, focussen we in deze studie voornamelijk op het decreet rond medisch en ethisch verantwoord sporten (cf. supra). In de volgende paragraaf beschrijven we twee studies op het gebied van gezondheidspromotie die

relevant bleken te zijn voor het uitwerken van het ethische thema fysieke en psychische integriteit in de vragenlijst (cf. methode).

4.2 Gezondheidspromotie

In dit deel behandelen we gezondheidspromotie, een begrip dat nauw verbonden is met medisch en ethisch verantwoord sporten. De definitie van gezondheidspromotie is aanzienlijk veranderd doorheen de jaren. Daar waar gezondheidspromotie vroeger enkel een biomedische en epidemiologische dimensie had, wordt het concept momenteel veel breder gezien, met ondermeer een ethische dimensie. Deze opvatting vindt haar oorsprong in het Ottawa Charter van 1986, waarin gezondheid gedefinieerd werd als een middel (en geen doel op zich) om gelukkig te leven, met een fysieke, sociale en persoonlijke component (WHO, 1986). Gezondheidspromotie wordt door de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) gedefinieerd als “Het proces waardoor mensen of groepen van mensen in staat gesteld worden om meer controle te verwerven over de determinanten van hun gezondheid, en zo hun gezondheid te verbeteren.” Naar analogie van dit WHO charter definieert Kokko (2010) gezondheidspromotie als een multidimensioneel concept dat alle activiteiten omvat die de gezondheid van individuen en/of de populatie ten goede komen. Daarnaast zijn er enkele internationale studies die focussen op gezondheidspromotie binnen de clubgeorganiseerde sportsector en die bijgevolg een interessante kijk bieden op het onderzoek naar het fysiek, psychisch en sociaal welbevinden in jeugdsportclubs.

4.2.1 Waarom aan gezondheidspromotie doen?

Er zijn meerdere redenen waarom de overheid van jeugdsportclubs mag verwachten dat zij aan gezondheidspromotie (en bij uitbreiding medisch en ethisch verantwoord sporten) doen. Kokko (2010) heeft in zijn werk verschillende redenen opgesomd waarom jeugdsportclubs aan gezondheidspromotie (zouden) moeten doen. Hierbij maakt hij een onderscheid tussen verplichtingen en opportuniteiten. Verplichtingen zijn gebaseerd op expliciete (zoals wetten) en impliciete (ethische en morele verplichtingen) zaken, terwijl opportuniteiten daarentegen geen enkele (morele of wettelijke) verplichting inhouden. Kokko (2010) onderscheidt in beide categorieën verschillende verplichtingen/kansen. Hieronder sommen we de kansen en verplichtingen op die van toepassing zijn op Vlaanderen.

Een eerste verplichting is van financiële aard. In ruil voor de subsidies die de sportfederaties (ondermeer via het decreet van 31 juli 2001 houdende de erkenning en de subsidiëring van de Vlaamse sportfederaties, de koepelorganisatie en de organisaties van de sportieve vrije tijd) en jeugdsportclubs (ondermeer via het Sport voor Allen Decreet van 9 maart 2007) kan de overheid

immers bepaalde gezondheidseisen opleggen aan de jeugdsportclubs. Een tweede verplichting situeert zich meer op het ethische vlak, namelijk dat vrijwillige activiteiten moeten bijdragen aan de noden en behoeften van de sportparticipanten (Thiel & Mayer, 2009), waartoe we ook gezondheids promotie mogen rekenen. Ten derde lopen vele sportparticipanten blessures op tijdens hun sportactiviteiten. Blessures vormen een aanzienlijke bedreiging voor de ontwikkeling van jongeren (Kokko, 2010). Jeugdsportclubs hebben bijgevolg de morele verplichting om de kans op dergelijke blessures in te dijken.

Daarnaast biedt de clubgeorganiseerde sportsector volgens Kokko (2010) ook een viertal kansen. Zo bereiken jeugdsportclubs zeer veel jongeren. Onderzoek van Scheerder en anderen (2011) toont bijvoorbeeld aan dat er anno 2009 537 790 lidmaatschappen van een erkende sportfederatie waren bij jongeren tot en met achttien jaar (Blosio, Afdeling Subsidiëring, 2010). Uitgedrukt in percentages is 69,9 procent van de acht- tot en met achttienjarigen lid van een erkende sportfederatie, weliswaar met de opmerking dat jongeren die lid zijn van twee sportfederaties in deze berekening twee keer geteld worden, hetgeen een overschatting van het aantal leden van een jeugdsportclub met zich meebrengt. Een bron van onderschatting is het feit dat de berekening enkel rekening houdt met erkende sportfederaties, en niet met de niet-erkende sportfederaties. Een tweede kans is de informele leeromgeving die de jeugdsportclub in feite is (Jeffs & Smith, 1996). Kokko (2010) acht de kans groter dat jongeren gezondheidsaspecten willen opnemen die verband houden met hun hobby, dan wanneer ze deze zaken bijvoorbeeld via de schoolbanken zouden leren. Ten derde zijn trainers belangrijke voorbeeldfiguren in het leven van kinderen. Een laatste punt is het positieve effect van gezondheid op sportprestaties.

4.2.2 Finland

In het kader van het doctoraatsproefschrift van Kokko (2010) werd de 'Health Promoting Sports Index' (HPSC-index) ontwikkeld om (jeugd)sportclubs een score toe te kennen op basis van specifieke gezondheidskenmerken van de (jeugd)sportclub. De methode die hiervoor gehanteerd werd is de Delphi-methode, een methode waarbij een panel van experts onafhankelijk van elkaar de essentiële standaarden (stellingen) voor een club met een goede gezondheids promotie moesten vastleggen. Deze methode gebeurt in verschillende ronden waarbij de verschillende experts feedback krijgen over de resultaten van de vorige ronden, totdat er wordt consensus bereikt (zie ondermeer Hanson e.a., 2000). Op basis van dit onderzoek werd de 'Health Promoting Sports Index' ontwikkeld. Tabel 1.1 geeft een kort overzicht van de enkele kenmerken van de studie van Kokko (2010).

Tabel 1.1 *Instrument uit Finland om de gezondheidspromotie via clubgeorganiseerde sport te meden*

Kokko	
Instrument	Health Promoting Sports club (HPSC-index)
Land	Finland
Jaar	2006 en later
Niveau	Sportclub
Lengte	22 items
Structuur	HPSC-index met 4 sub-indexen: beleid – ideologie – praktijk - omgeving

Daarnaast deelt Kokko (2010) op basis van een factoranalyse de HPSC-index op in vier verschillende deelcomponenten, met name de volgende indexen:

- Beleidsindex = aanwezigheid van een expliciet (geschreven) beleid met betrekking tot het promoten van gezondheid en welbevinden binnen de sportclub
- Ideologie-index = het promoten van de iedereen speelt ideologie en van fair play
- Praktijkindex = acties van coaches ter bevordering van de gezondheid en het welbevinden van de jongeren
- Omgevingsindex = de sportclub als gezonde en veilige omgeving (voorbeeldrol van de coach, fysieke veiligheid en mentale veiligheid)

Het onderzoek van Kokko biedt talrijke voordelen. Ten eerste biedt deze index de mogelijkheid om het gezondheidsbeleid van een jeugdsportclub samen te vatten in één cijfer, hetgeen vergelijking tussen jeugdsportclubs relatief eenvoudig maakt. Ten tweede kunnen we aan de hand van deze index een vergelijking maken tussen Vlaanderen en Finland.

4.2.3 Australië

Het onderzoek van Casey e.a. (2009, 2010a, 2010b) focust in hoofdzaak op het niveau van sportfederaties. Omdat dit onderzoek nog niet is afgewerkt, hebben we ons voornamelijk gebaseerd op congrespublicaties en op persoonlijke communicatie met de onderzoekers. De vragenlijst doet onderzoek bij de Australische sportfederaties en niet bij sportclubs. Desondanks geeft dit onderzoek een interessante insteek gezien de pragmatische aanpak die vertrekt vanuit het beleid. In dit opzicht verschilt de methode van Casey van die van Kokko, die aan de hand van de Delphi-methode vertrekt vanuit de mening van wetenschappers en andere experts.

Het instrument dat gebruikt werd is het 'Health promotion in Sport Assessment Tool'. De lengte van de vragenlijst bedraagt 45 vragen en is daarmee uitgebreider dan de bevraging van Kokko. De vragen zijn opgedeeld in verschillende thema's (Tabel 1.2).

Tabel 1.2 *Instrumenten uit Australië om de gezondheids promotie via clubgeorganiseerde sport te meten*

	Casey
Instrument	Health Promotion in Sport Assesment Tool
Land	Australië
Jaar	2010
Niveau	Sportverenigingen op niveau van de staat (Sportfederaties)
Lengte	45 vragen (met subdimensies)
Structuur	Evenementen – personeel – aangesloten sportclubs – communicatie – vaardigheid van de organisatie om gezondheid te promoten

5. Onderzoeksopzet

5.1 Vraagstelling & doelstelling

5.1.1 Problematiek

Uit het voorgaande kunnen we besluiten dat jeugdsportclubs een aanzienlijke bijdrage (kunnen) leveren aan het medisch en ethisch verantwoord sporen van jongeren. De hoofdfocus van jeugdsportclubs ligt echter op het aanbieden van sportactiviteiten. Daarnaast moeten jeugdsportclubs eveneens andere verwachtingen inlossen. Zo moeten ze bijvoorbeeld tegemoet komen aan verschillende stakeholders, zoals de overheid (en de sportfederaties), hun (jeugd)leden en ook de ouders van de (jeugd)leden (Kokko, 2010).

Tegenover deze hoge verwachtingen staat dat de jeugdsportclubs in Vlaanderen georganiseerd zijn op basis van vrijwilligerswerk (Scheerder & Vos, 2010). De vraag stelt zich in welke mate (en op welke wijze) vrijwilligers in Vlaanderen de hoge verwachtingen van de vele belanghebbende partijen kunnen invullen.

5.1.2 Vraagstelling

Rekening houdend met de problematiek, behandelt voorliggend onderzoek volgende onderzoeksvragen:

- Wat is de huidige status van het jeugdbeleid betreffende medisch en ethisch verantwoord sporten in Vlaamse jeugdsportclubs?
- Welke zijn de factoren in het beleid en de werking van jeugdsportclubs die leiden tot een omgeving waarin medisch en ethisch verantwoord sporten jongeren gunstig wordt beïnvloed?
- Welke tips/hulpmiddelen kunnen we jeugdsportclubs (en hun federaties) aanreiken om het medisch en ethisch verantwoord sporten van jongeren te bevorderen?

5.2 Onderzoeksmethode

Het onderzoek hanteert een ‘mixed method’ onderzoeksdesign, waarbij kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden gecombineerd worden. In voorliggend onderzoek wordt er gebruik gemaakt van drie chronologische onderzoeksfases die op elkaar voortbouwen, meer bepaald een bevraging van een representatief staal jeugdsportclubs, persoonlijke interviews met bestuurders van jeugdsportclubs, en ten derde een expertenfocushoog. Hierbij werd geopteerd voor een bottom-up benadering, waarbij vertrokken wordt vanuit de jeugdsportclubs (basis), waarna de resultaten worden voorgelegd aan de beleidsactoren (top). In deze paragraaf overlopen we in grote lijnen de methode van de drie onderzoeksfases. Voor een meer uitgebreide uitleg verwijzen we naar de respectievelijke hoofdstukken.

5.2.1 Online survey

In de *eerste* (kwantitatieve) onderzoeksfase werd een survey opgesteld waarin jeugdsportclubs uitgebreid werden bevraagd betreffende het medisch en ethisch verantwoord sporten in de jeugdsportclub. De vragenlijst wordt verder in het rapport MEVS11 genoemd. Voor de opbouw van de vragenlijst hebben we ons gebaseerd op de literatuurstudie. Op basis van de antwoorden geven we een overzicht van medische en ethisch verantwoord sporten in de jeugdsportclubs in Vlaanderen. Daarnaast werd ook een stratificatie gemaakt van het medisch en ethisch verantwoord sporten naar achtergrondkarakteristieken van de jeugdsportclubs.

5.2.2 Mondelinge interviews

In de *tweede* (kwalitatieve) onderzoeksfase hebben we jeugdsportclubs geselecteerd die hoog scoorden op het gebied van medisch en ethisch verantwoord sporten op basis van de kwantitatieve analyses. Aan de hand van persoonlijke interviews op locatie hebben we een ophijsting kunnen maken van praktijkvoorbeelden met betrekking tot ethisch verantwoord sporten. De jeugdsportclubs werden ook bevraagd naar succesfactoren en hindernissen bij het uitvoeren van de ethische acties.

5.2.3 *Expertenfocusgroep*

In de *derde* (kwalitatieve) onderzoeksfase hebben we een expertenfocusgroep georganiseerd. Tijdens deze focusgroep werden zeven stellingen (geformuleerd op basis van de resultaten uit de tweede en de derde onderzoeksfase) uitgebreid bediscussieerd door experts op het gebied van medisch en ethisch verantwoord sporten. De basisidee hierbij is om de mening van beleidsactoren te verzamelen over de resultaten die verzameld werden in de voorgaande onderzoeksfases.

5.3 Timing en organisatie

Het onderzoek heeft plaatsgevonden in 2011. Tabel 1.3 geeft een olijsting van enkele belangrijke momenten in dit onderzoek. Hoewel deze lijst geen gedetailleerd overzicht van de tijdsbesteding bevat, biedt het een overzicht van het verloop van het project.

Tabel 1.3 *Timing van de verschillende onderzoeksfases (anno 2011)*

Timing	
Januari	Ontwerp van de vragenlijst
Februari	Afwerken van de vragenlijst Pilotstudie
Maart	Digitalisering van de vragenlijst
April	Eerste oproep via mail Tweede oproep via mail Vorbereiding analyses
Mei	Derde oproep via mail Telefonisch herinnering Vorbereiding analyses
April	Eerste oproep via alternatieve e-mailadressen (via site van jeugdsportclub)
Juli	Afsluiten online vragenlijst Analyse van de resultaten
Augustus	Analyse van de resultaten Vorbereiden interviews
September	Mondelinge interviews
Oktober	Mondelinge interviews Vorbereiding expertenfocusgroep
November	Expertenfocusgroep
December	Afwerking van het rapport

Tijdens het onderzoek werd er samengewerkt met een begeleidingscommissie, bestaande uit enkele belangrijke actoren van de (clubgeorganiseerde) sportsector. Zo waren de Vlaamse Sportfederatie

vzw (VSF vzw), het Kabinet Sport en het Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media vertegenwoordigd in de begeleidingscommissie¹.

Op regelmatige tijdstippen werd een overleg gepland tussen de begeleidingscommissie en de onderzoekers van het departement Humane Kinesiologie van de K.U.Leuven. Daarnaast werd ook via e-mail informatie uitgewisseld, zoals aanvullende vragen voor de vragenlijst, een vraag naar extra focus op bepaalde aspecten, enzovoort.

6. Besluit

In het eerste hoofdstuk werd het opzet en de methodologie van voorliggend onderzoek beschreven. Zo definieerden we ‘medisch en ethisch verantwoord sporten’, het onderwerp van voorliggend onderzoek. Daarnaast beschreven we de inhoud van het decreet over medisch en ethisch verantwoord sporten, gaven we een summier literatuuroverzicht en haalden we twee relevante studies over gezondheids promotie aan.

Vorst werd de methode beschreven, die uit een mengeling van kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden (mixed method design) bestaat. De drie onderzoeksfases werden kort omschreven, meer bepaald (i) online survey, (ii) mondelinge interviews en (iii) expertenfocugroep. Elke fase bouwt voort op de vorige fase, waarbij een bottom-up benadering werd gehanteerd. De online survey is opgebouwd op basis van de zes ethische thema’s die in het decreet omtrent medisch en ethisch verantwoord sporten aan bod komen. Gezondheids promotie en het medische aspect komen voornamelijk aan bod in de vragen onder het vijfde ethische thema fysieke en psychische integriteit. Tijdens de mondelinge interviews werd er gefocust op praktijkvoorbeelden van jeugdsportclubs, terwijl in de expertenfocugroep de resultaten uit de eerste twee onderzoeksfases worden beschreven.

---

¹ Volgende personen (in alfabetische volgorde) zetelden in de begeleidingscommissie: Nancy Barette, Sophie Cools, Brecht Devos, Sara Pannecoucke, Jord Vandenhoudt

HOOFDSTUK 2

STAND VAN ZAKEN IN VLAAMSE JEUGDSPOORTCLUBS

Hoofdstuk twee geeft een overzicht van de resultaten van de MEVS11-survey. In een eerste deel bespreken we de inhoud van de gebruikte vragenlijst en de wijze waarop deze werd afgenomen. Vervolgens beschrijven we de resultaten van de vragenlijst, voor zowel de algemene stellingen als de stellingen per ethisch thema. Ten slotte maken we een stratificatie naar achtergrondkenmerken van de bevraagde jeugdsportclubs.

1. Onderzoeksmethode

1.1 Vorm & inhoud

Inhoudelijk steunt de survey op twee peilers: de wetenschappelijke literatuur enerzijds, en beleidsdocumenten anderzijds.

Wat betreft de eerste peiler wetenschappelijke literatuur, zijn voornamelijk de publicaties van onderzoekers Kokko (2010) uit Finland en Casey (2009, 2010a, 2010b) uit Australië van belang. Meer informatie over hun onderzoeken en andere wetenschappelijke bronnen kan teruggevonden worden in de literatuurstudie (zie Hoofdstuk 1).

De tweede peiler beleidsdocumenten omvat de verschillende decreten (zie Hoofdstuk 1, Beleidskader), websites en promotiefolders met informatie over medisch en ethisch verantwoord sporten², antwoorden op parlementaire vragen (meer bepaald aangaande het actuele thema seksueel misbruik van kinderen), enzovoort.

Op basis van deze bronnen werd een uitgebreide vragenlijst opgesteld die diende als basisdocument voor het overleg met de begeleidingscommissie. Op basis van haar advies werd de vragenlijst inhoudelijk licht aangepast en herwerkt qua indeling. Dit gaf aanleiding tot een vragenlijst bestaande uit drie grote delen.

---

² Tot de gebruikte websites behoren de website van VSF, BLOSO, Departement CJSM, ICES vzw.

Het eerste deel van de vragenlijst bestaat uit vragen over de algemene kenmerken van de meewerkende jeugdsportclubs (vestigingsplaats, aantal jeugdleden, enzovoort). Het tweede deel omvat de algemene vragen rond medisch en ethisch verantwoord sporten (het al dan niet hebben van een verantwoordelijke voor MEVS, de houding van de verschillende actoren ten opzichte van MEVS, enzovoort). Het derde deel, tot slot, behandelt achtereenvolgens de zes ethische thema's zoals ze aan bod komen in het uitvoeringsbesluit betreffende medisch en ethisch verantwoord sporten (Vlaamse overheid, 2010): 1° de rechten van het kind in de sport, 2° inclusie, 3° respect voor diversiteit, 4° fair play, 5° fysieke en psychische integriteit en 6° solidariteit. Deze thema's komen aan bod in het derde deel van de vragenlijst.

Doorheen de verschillende delen van de vragenlijst wordt waar mogelijk gebruik gemaakt van stellingen waar de respondent in meerdere of mindere mate mee akkoord moet gaan. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een 5-punten Likert-schaal, die verankerd wordt door 1: helemaal niet akkoord en 5: helemaal akkoord.

1.2 Piloottest

Tijdens de piloottest werd de vragenlijst voorgelegd aan vijftien jeugdsportclubs om eventuele moeilijkheden, fouten en/of onduidelijkheden te detecteren. De voorzitters van deze clubs werd gevraagd de vragenlijst schriftelijk in te vullen, waarna zij deze samen met de interviewer overliepen. De jeugdsportclubs van deze piloottest werden geselecteerd op basis van toegankelijkheid voor de interviewer. Zo werd er geopteerd voor locaties die niet al te ver van de interviewers verwijderd waren en voor contactpersonen die gekend waren door de interviewers. Wel werd gecontroleerd dat een breed spectrum van jeugdsportclubs (op het gebied van grootte en sporttak) werd bevraagd, en dat deze jeugdsportclubs al in de definitieve onderzoekssteekproef waren opgenomen.

Deze piloottest bracht geen noemenswaardige problemen of hindernissen aan het licht, maar bleek desondanks nuttig om bepaalde formuleringen bij te schaven.

1.3 Finale versie: online

Er werd geopteerd voor een online bevraging. Daartoe werd de vragenlijst door Dhr. Jos Feys, wetenschappelijk medewerker van de K.U.Leuven, gedigitaliseerd en online beschikbaar gesteld. De voordelen van een dergelijke vragenlijst zijn talrijk: het invullen van antwoorden kan beter gecontroleerd worden (verplichte vragen, geen tussen-scores, geen onleesbare geschrift, enzovoort), fouten bij het digitaliseren van de antwoorden kunnen worden vermeden, de datafile is steeds up-to-

date, enzovoort. Om de communicatie naar de jeugdsportclubs vlot te laten verlopen, werd de vragenlijst onder een duidelijke, herkenbare en unieke URL geplaatst.

In de uitnodiging voor medewerking aan het onderzoek werd aan de clubs wel de optie geboden om een papieren versie van de vragenlijst op te vragen en schriftelijk in te vullen.

1.4 Steekproeftrekking

1.4.1 Selectie van de jeugdsportclubs

In overleg met de begeleidingscommissie hebben we geopteerd om de steekproeftrekking te baseren op basis van het Vlaams Sportclub Panel 2009 (VSP09), een studie door Scheerder en Vos (2010). De voordelen van deze dataset zijn talrijk. In de eerste plaats zijn de gegevens van het VSP09 verzameld via een representatief staal van gemeenten. Daarnaast bevat het bestand gegevens over het jeugdbeleid (jeugdcoördinator, jeugdwerking, jeugdleden) van de sportclubs.

Het bestand VSP09 bestaat uit een respons van 651 sportclubs, verspreid over 57 gemeenten. Uit dit bestand werden alle sportclubs geselecteerd die beschikten over een jeugdwerking en/of jeugdcoördinator en/of jeugdbeleid. Dit resulteerde in een definitieve selectie van 381 jeugdsportclubs.

Het databestand van het VSP09 bevat bovendien informatie over het feit of de sportclub in kwestie al dan niet beschikt over jeugdleden, of er sprake is van een jeugdwerking en/of er een jeugdsportcoördinator is aangesteld. Alle sportclubs die positief antwoordden op één van deze vragen, werden opgenomen in voorliggend onderzoek.

1.4.2 Contacteren van de jeugdsportclubs

De jeugdsportclubs in de steekproef werden via e-mail gecontacteerd op het adres dat ten tijde van het VSP09 werd opgegeven bij de contactpersoon. In de mate van het mogelijke werd deze mail rechtstreeks naar een bestuurder gericht, anders werd de contactpersoon gevraagd de e-mail naar een bestuurder door te sturen.

Elke e-mail werd gepersonaliseerd en opende met een persoonlijke aanspreking met functie en naam van de contactpersoon. Verder werd ook telkens de naam van de jeugdsportclub vermeld, dit om te vermijden dat er verwarring kon ontstaan voor bestuurders die actief zijn in meerdere jeugdsportclubs. Een korte uitleg over de opzet en het belang van het onderzoeksopzet, aangevuld met de URL waarop de enquête ingevuld kon worden, vervulde deze mail.

Voor e-mails die terugkwamen met een foutmelding (bijvoorbeeld niet langer in gebruik), werd gezocht naar een alternatief e-mailadres op de website van de betreffende jeugdsportclub. Indien deze manier van contacteren niet tot een antwoord leidde, werd de club telefonisch gecontacteerd.

Twee weken na de eerste e-mail, kregen de jeugdsportclubs die de vragenlijst nog niet ingevuld hadden een *herinneringsmail* toegestuurd. Deze e-mail bevatte dezelfde informatie als de eerste e-mail, aangevuld met een verwijzing naar het vierde BMS-rapport, dat gepubliceerd werd op basis van het Vlaams Sportclub Panel 2009 (VSP09) (Scheerder & Vos, 2011). Nog twee weken later werd een derde en laatste herinneringsmail verzonden.

Jeugdsportclubs die niet reageerden op de e-mails, werden tot slot *telefonisch* gecontacteerd. Zo konden vele verouderde e-mailadressen toch vervangen worden, terwijl meerdere jeugdsportclubs tijdens het telefoongesprek meldden dat ze geen jeugdleden (meer) hadden. Dit persoonlijk contact bleek een belangrijke stimulans voor vele clubs om alsnog mee te werken aan het onderzoek.

2. Respons en representativiteit

In dit deel geven we een overzicht van de respons naargelang enkele achtergrondkenmerken. Deze werkwijze geeft niet alleen een dieper inzicht in de samenstelling van de steekproef, maar biedt ook de mogelijkheid om de representativiteit van de steekproef na te gaan ten opzichte van de gecontacteerde jeugdsportclubs uit het Vlaamse Sportclub Panel 2009 (VSP09).

2.1 Respons en non-respons

Hoewel uit het clubbestand van het VSP09 381 jeugdsportclubs geselecteerd werden, bleek tijdens het onderzoek dat een groot aantal (jeugd)sportclubs om verschillende redenen niet tot de doelgroep van dit onderzoek gerekend kunnen worden: 70 clubs gaven aan dat ze niet langer jeugdleden in hun ledenbestand hadden, en waren bijgevolg geen jeugdsportclubs. Daarnaast waren twaalf clubs gestopt in de periode tussen het Vlaams Sportclub Panel 2009 en onze bevraging en bleken 6 clubs niet te contacteren.

Wanneer we rekening houden met deze gegevens, bestaat de gecontacteerde populatie uit 293 jeugdsportclubs. Ondanks de aanzienlijke lengte van de vragenlijst, ligt de responsgraad van het onderzoek hoog. Van de uiteindelijke steekproef zijn 200 clubs aan de vragenlijst begonnen (respons van 67,9%), terwijl 154 clubs de volledige vragenlijst hebben ingevuld (respons van 52,4 %).

Op basis van de telefonische contacten beschikken we tot slot ook voor sommige non-respondenten ook informatie over de reden van de non-respons: elf jeugdsportclubs gaven aan dat ze geen tijd hadden voor de vragenlijst, twee jeugdsportclubs dat ze geen zin hadden en één jeugdsportclub dat ze de vragenlijst als zinloos beschouwden. Van 79 jeugdsportclubs hebben we geen informatie ontvangen.

2.2 Provinciale spreiding

De analyse van de geografische spreiding van de jeugdsportclubs over de verschillende provincies in Vlaanderen toont aan dat de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen het sterkst vertegenwoordigd zijn, terwijl het kleinste aandeel van jeugdsportclubs uit Limburg afkomstig is (Tabel 2.1). Over het algemeen komt de verdeling uit onze steekproef goed overeen met de verdeling van de jeugdclubs uit het VSP09.

Tabel 2.1 Provinciale indeling van de jeugdsportclubs in Vlaanderen voor MEVS11 en VSP09, percentages in functie van totale populatie

	MEVS11 (in %)	VSP09 (in %)
West-Vlaanderen	15,8	13,9
Oost-Vlaanderen	25,0	24,5
Antwerpen	28,6	29,5
Limburg	10,2	12,2
Vlaams Brabant	17,3	15,6
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	3,1	4,2

2.3 Dexia-indeling

Naast een opdeling naar provincie, kunnen we eveneens een onderscheid maken op basis van de Dexia-indeling van Vlaanderen (Dexia, 2007). Deze indeling houdt onder meer rekening met socio-economische, morfologische, demografische, culturele en financiële verschillen tussen gemeenten (zie ook Scheerder & Vos, 2010).

Volgens de Dexia-indeling kunnen we een onderscheid maken tussen zes types van gemeenten, meer bepaald:

(1) Woongemeenten

Woongemeenten hebben een inkomensniveau dat hoger ligt dan het regionale (Vlaamse) gemiddelde en hebben een eerder lage centrumfunctie.

(2) Landelijke gemeenten

Deze gemeenten worden gekenmerkt door een lage verstedelijkingsgraad (op zowel het morfologische als het functionele vlak), waarbij vergeleken wordt met het regionaal gemiddelde.

(3) Gemeenten met een concentratie van economische activiteit

Gemeenten uit deze groep kenmerken zich omwille van hun grote economische (vooral industriële) activiteit, wederom in vergelijking met het regionale gemiddelde.

(4) Semi-stedelijke en agglomeratiegemeenten

De groep van semi-stedelijke en agglomeratiegemeenten bestaat uit (semi)stedelijke gemeenten met een relatief laag gemiddeld inkomen, een relatief lage graad van economische activiteit en een lage centrumfunctie. Deze gemeenten worden bovendien vaak gekenmerkt door een demografische achteruitgang.

(5) Centrumgemeenten

Centrumgemeenten hebben een grote aantrekkingskracht omwille van hun centrumfunctie, die hoger ligt dan het regionaal gemiddelde.

(6) Toeristische gemeenten

Toeristische gemeenten worden voornamelijk gekenmerkt door hun toeristische karakter. Deze groep wordt uitsluitend bevolkt door kustgemeenten.

In Tabel 2.2 staat de Dexia-verdeling van de huidige steekproef weergegeven. Bij deze tabel is het belangrijk te vermelden dat het cijfer voor het VSP09 gebaseerd is op de vraag of de sportclubs al dan niet over jeugdleden en/of jeugdwerking en/of jeugdcoördinator beschikken. De volledige VSP09-steekproef verschilt niet significant van het Vlaamse gemiddelde.

Een vergelijking van de cijfers van MEVS11 met de cijfers van het VSP09 (jeugdleden) toont aan dat beiden weinig van elkaar verschillen. Indien deze cijfers vergeleken worden met het Vlaamse gemiddelde, zijn er wel enkele verschillen te ontwaren. Zo ligt aantal jeugdsportclubs in centrumgemeenten in MEVS11 en VSP09 veel hoger dan het Vlaamse gemiddelde.

Tabel 2.2 *Dexia-indeling van de trainingslocatie van jeugdsportclubs voor MEVS11 en VSP09, percentages in functie van totale populatie*

	MEVS11 (in %)	VSP09 (in %)
Woongemeente	22,4	20,9
Landelijke gemeente	17,9	20,0
Gemeenten met een concentratie aan economische activiteit	9,7	8,1
Semi-stedelijke of agglomeratie gemeente	13,0	12,4
Centrumgemeente	33,7	34,0
Toeristische gemeente	3,1	4,7

2.4 Statuut van de jeugdsportclub

Wanneer we kijken naar het statuut waaronder de jeugdsportclubs uit onze steekproef werkzaam zijn, dan blijkt dat het ongeveer twee derde van de jeugdsportclubs opereert onder een vzw-structuur (Tabel 2.3). Het overige derde heeft als structuur geopteerd voor de feitelijke vereniging. In vergelijking met de jeugdsportclubs uit het VSP09, is er een lichte oververtegenwoordiging van de vzw's in onze steekproef.

Tabel 2.3 *Jeugdsportclubs in Vlaanderen naar statuut voor MEVS11 en VSP09, percentages in functie van totale populatie*

	MEVS11 (in %)	VSP09 (in %)
Feitelijke vereniging	31,5	34,5
vzw	66,5	60,0
Andere	2,0	5,5

2.5 Clubgrootte

In de literatuur zijn er twee recente studies die een opdeling van sportclubs maken naargelang het aantal leden. Een eerste studie is die van Van Lierde en Willems (2006). Zij onderscheiden drie soorten sportclubs in Vlaanderen, namelijk kleine sportclubs (60 leden of minder), middelgrote sportclubs (61 tot en met 200 leden) en grote sportclubs (meer dan 200 leden). Toegepast op de huidige steekproef MEVS11 is het merendeel van de jeugdsportclubs een middelgrote sportclub (Tabel 2.4).

De tweede indeling is afkomstig van het Nederlandse Mulierinstituut (van Kalmthout, Lucassen & Janssens, 2006; van Kalmthout & Lucassen, 2008; van Kalmthout, de Jong & Lucassen, 2009). Ook deze indeling maakt een onderverdeling in drie groepen, maar de criteria zijn conservatiever dan het geval is bij Van Lierde en Willems (2006). Zo spreken Kalmthout en collega's van een kleine club indien er minder dan 100 leden zijn, en pas van een grote club indien er meer dan 250 leden zijn. Wanneer we deze onderverdeling toepassen op de MEVS11-survey, merken we dat ongeveer de helft van de (jeugd)sportclubs minder dan 100 leden telt.

Voor zowel de Mulier-indeling als de Van Lierde & Willems-indeling kunnen we daarnaast enkele gemeenschappelijke conclusies trekken. Zo is het opvallend dat de grote jeugdsportclubs voor beide opdelingen een aanzienlijk hoger aandeel van jeugdleden hebben dan de kleinere jeugdsportclubs. Tenslotte merken we dat de MEVS11-survey voor beide opdelingen representatief is met het VSP09.

Tabel 2.4 Jeugdsportclubs naar grootte (aantal leden in het totaal) en het aandeel leden voor MEVS11, aangevuld met de grootte (aantal leden in het totaal) voor VSP09, percentages in functie van het totale populatie

Aantal leden	Aandeel Jeugdleden					MEVS11 totaal	VSP09
	<5%	6-25%	26-50%	51-75%	>75%		
Van Lierde & Willems							
max 60 leden	6,0	6,0	8,5	6,0	9,0	35,5	39,0
61-200 leden	2,0	5,0	8,5	12,5	14,0	42,0	40,3
meer dan 200	0,5	3,0	2,5	7,5	9,0	22,5	20,8
Mulier							
max 100 leden	7,0	8,5	10,5	11,5	13,0	50,5	56,8
101-249 leden	1,0	3,5	7,0	9,5	12,5	33,5	29,2
Meer dan 250	0,5	2,0	2,0	5,0	6,5	16,0	14,0
Totaal	8,5	14,0	19,5	26,0	32,0	100,0	100,0

2.6 Sporttype en sporttak

De verdeling van MEVS11 naar sporttype toont aan dat het merendeel van de jeugdsportclubs een solosport aanbiedt (Tabel 2.5). Er zijn ongeveer evenveel jeugdsportclubs die een duosport als een teamsport aanbieden. Deze resultaten komen overeen met het VSP09-onderzoek, zij het met een lichte ondervertegenwoordiging van de solosporten te voordele van de duosporten.

Tabel XX Jeugdsportclubs opgedeeld naar sporttype (solosport, duosport, teamsport³) voor MEVS11 en VSP09, percentages in functie van totale populatie

	MEVS11 (in %)	VSP09 (in %)
Solosport	40,0	43,2
Duosport	30,3	27,1
Teamsport	29,7	29,7

Tabel 2.6 geeft de tien meest beoefende sporttakken door jeugdsportclubs uit MEVS11 weer. Jeugdsportclubs bieden het meeste vechtsport en voetbal aan, gevolgd door zwemmen, gymnastiek en atletiek. Wanneer we de top tien vergelijking met de top tien van de jeugdsportclubs uit VSP09,

³ Solosporten zijn sporten die niet noodzakelijk een tegenstander vereisen (bijvoorbeeld atletiek, gymnastiek). Duosporten zijn sporten waarvoor doorgaans één tegenstander nodig is (bijvoorbeeld tennis, vechtsport) Teamsporten zijn sporten die doorgaans in groep plaatsvinden (bijvoorbeeld voetbal, basketbal) (De Haan & Breedveld, 2000: 27).

merken we dat de percentages van een vergelijkbare grootte zijn. In MEVS11 is tennis licht ondervertegenwoordigd en atletiek licht oververtegenwoordigd.

Tabel 2.6 Tien meest voorkomende sporttakken in Vlaamse jeugdsportclubs voor MEVS11, aangevuld met de cijfers voor VSP09, percentages in functie van totaal aantal jeugdsportclubs

	MEVS11	%	VSP09	%
1.	Vechtsport	16,9	Vechtsport	14,1
2.	Voetbal	15,9	Voetbal	12,7
3.	Zwemmen	5,6	Tennis	5,1
4.	Gymnastiek	5,1	Gymnastiek	4,7
5.	Atletiek	4,6	Zwemmen	4,3
6.	Badminton	4,1	Sportief fietsen	4,0
7.	Basketbal	3,6	Zaalvoetbal	3,6
8.	Sportief fietsen	3,1	Basketbal	3,3
9.	Tafeltennis	3,1	Volleybal	3,3
10.	Tennis	3,1	Atletiek	2,9

3. Score op indexen en algemene vragen

In dit deel geven we op basis van MEVS11 een algemeen overzicht van de huidige stand van zaken betreffende medische en ethisch verantwoord sporten in de Vlaamse jeugdsportclubs. Zo bespreken we enkele algemene zaken betreffende medisch en ethisch verantwoord sporten en geven we daarnaast een overzicht van de HPSC-index van de Vlaamse jeugdsportclubs.

3.1 Houding ten opzichte van medisch en ethisch verantwoord sporten

Tabel 2.7 geeft aan de hand van een score op vijf punten de houding van de Vlaamse jeugdsportclubs ten opzichte van medisch en ethisch verantwoord sporten weer.

De jeugdsportclubs geven aan dat ze medisch en ethisch verantwoord sporten als een belangrijke taak van de jeugdsportclubs beschouwen (score 4,6). Bovendien zijn jeugdsportclubs eerder akkoord dat de jeugdsportclub in de toekomst meer aandacht zou moeten besteden aan dit onderwerp (score 3,7). Bestuurders van jeugdsportclubs verklaren zich eerder akkoord dat de verschillende stakeholders (in dalende volgorde de jeugdtrainers, sportfederatie, ouders van de jeugdleden, jeugdleden zelf) van de jeugdsportclub een positieve houding aannemen ten opzichte van MEVS.

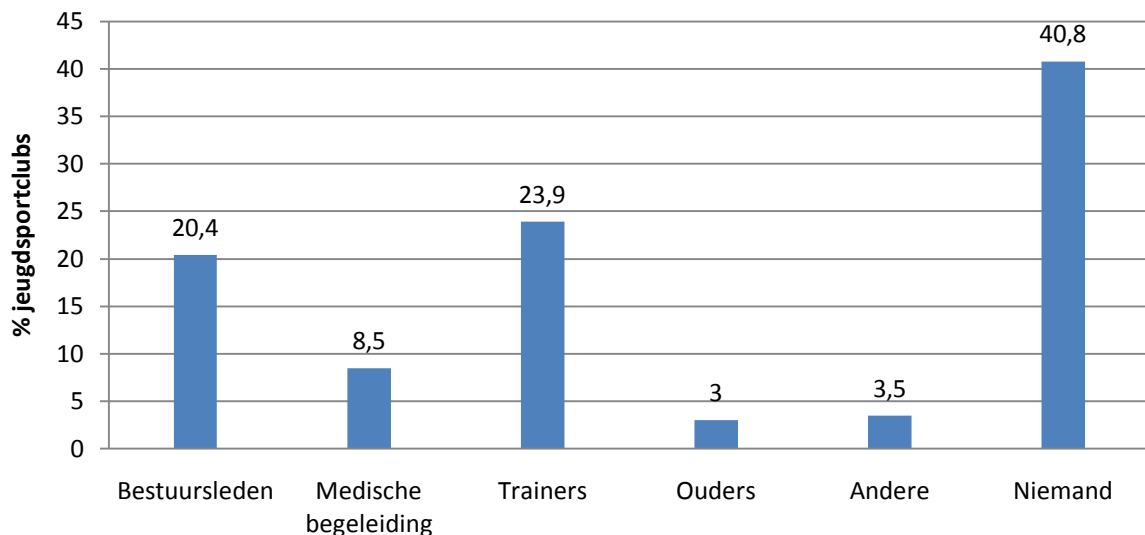
Tabel 2.7 *Houding van bestuurders van jeugdsportclubs ten opzichte van medische en ethisch verantwoord sporten (MEVS) (N=193)*

Stelling	N	Score (1-5)	SD
MEVS is een belangrijke taak van elke club	193	4,59	0,70
In de toekomst moet er meer aandacht gaan naar de promotie van MEVS bij jeugdleden	193	3,69	0,95
De sportfederatie helpt bij het implementeren van MEVS in de club	193	3,37	1,04
De jeugdtrainers staan positief tov promotie van MEVS bij jeugdleden	193	4,07	0,86
De sportfederatie staat positief tov promotie van MEVS bij jeugdleden	193	3,80	1,01
De ouders van de jeugdleden staan positief tov promotie van MEVS binnen de club	193	3,62	0,85
De jeugdleden staan positief tov promotie van MEVS binnen de club	193	3,54	0,82

3.2 Verantwoordelijke en budget voor medisch en ethisch verantwoord sporten

Figuur 2.1 geeft weer dat 60 procent van de ondervraagde Vlaamse jeugdsportclubs een verantwoordelijke heeft voor medisch en ethisch verantwoord sporten. Deze rol kan worden opgenomen door een trainer (24% van de ondervraagde jeugdsportclubs) door een bestuurslid (20%), door een persoon uit de medische begeleiding (9%), door een ouder (3%), of door iemand anders (4%).

Figuur 2.1 *Verantwoordelijke voor MEVS (N=193)*

In twee op vijf van de jeugdsportclubs die een verantwoordelijke hebben aangeduid voor medisch en ethisch verantwoord sporten kan deze persoon zich beroepen op een paramedische achtergrond

(41.5%). Daarnaast geeft een kleine groep (6,2%) van de jeugdsportclubs aan dat ze een budget voor medisch en ethisch verantwoord sporten vrijmaken.

3.3 HPSC-index

3.3.1 Vlaanderen

De Health Promoting Sport Club-index (HPSC-index) geeft (jeugd)sportclubs een score voor de mate waarin ze gezondheidspromotie opnemen binnen hun werking. De HPSC-index wordt verder onderverdeeld in vier subindexen: ideologie, beleid, praktijk, omgeving (voor meer toelichting zie Hoofdstuk 1.) Op de ideologie-index ligt de gemiddelde score ten opzichte van het maximum hoog (81%). De Vlaamse jeugdsportclubs scoren ook degelijk op de omgevingsindex (72%). Op de beleids- en praktijkindex, daarentegen, liggen de scores beduidend lager (beide rond 57%). De HPSC-index zelf haalt een score van 63% ten opzichte van het maximum (zie Tabel 2.8 voor een overzicht).

Aangezien de verschillende subindexen opgebouwd zijn uit een verschillend aantal items, kunnen deze scores onderling niet vergeleken worden. Om dit toch mogelijk te maken, werden deze subindexscores herleid naar een score op vijf. Uit deze vergelijking komt duidelijk naar voren dat de ideologie-index het hoogst scoort, gevolgd door de omgevingsindex, de beleidsindex en de praktijkindex.

Tabel 2.8 Algemene score op HPSC-index en op de vier componenten afzonderlijk

	N	# items	Max.	Som van alle items	SD	Herleid naar score op 5
Beleidsindex	155	8	40	23,00	6,15	2,88
Ideologie index	160	2	10	8,11	1,66	4,06
Praktijkindex	154	7	35	19,94	6,38	2,85
Omgevingsindex	155	5	25	17,87	4,42	3,57
HPSC-index	154	22	110	68,96	15,96	2,65

3.3.2 Internationale vergelijking

Om de Vlaamse resultaten te vergelijken met gegevens uit Finland (waar de HPSC-index ontwikkeld werd) moet de 5-punten schaal gedichotomiseerd worden. Meer bepaald worden de antwoorden '1: helemaal niet akkoord' tot en met '3: neutraal' gehercodeerd als 'niet voldaan aan deze stelling', terwijl de antwoorden '4: eerder wel akkoord' en '5: helemaal wel akkoord' gehercodeerd worden als 'wel voldaan aan deze stelling'.

Zoals geïllustreerd in Tabel 2.9, scoren Vlaamse jeugdsportclubs over de ganse lijn lager dan hun Finse collega's. Enkel op de ideologie-index haalt Vlaanderen een score die de Finse score benadert.

Tabel 2.9 *HPSC-index voor internationale vergelijking en op de vier componenten afzonderlijk*

	N	Maximum	Vlaanderen		Finland
			Gemiddelde	SD	Gemiddelde
Beleidsindex	155	8	2,88	2,04	4,47
Ideologie-index	160	2	1,48	0,61	1,68
Praktijkindex	154	7	2,21	2,03	3,21
Omgevingsindex	155	5	2,79	1,75	3,34
HPSC index	154	22	9,42	5,34	12,80

4. Ethische thema's

In dit deel behandelen we de zes ethische thema's die in het uitvoeringsbesluit aangaande medisch en ethisch verantwoord sporten aan bod komen (zie Hoofdstuk 1). De zes ethische thema's verdelen we onder in drie paragrafen, met name een paragraaf beleid (uitgeschreven codes, beleidsplannen, en algemene opvattingen van het bestuur), acties en communicatie (concrete richtlijnen, acties en de wijze waarop deze binnen de jeugdsportclub verspreid worden), en hindernissen (zaken die de jeugdsportclub beletten om de ethische thema's uit te voeren). De eerste opdeling tussen acties en beleid wordt veelvuldig in de literatuur gehanteerd (zie ondermeer Kokko, 2010), terwijl de derde component hindernissen duidelijk tot uiting komt uit een factoranalyse.

4.1 Rechten van het kind in de sport

4.1.1 Beleid

Tabel 2.10 toont aan dat ongeveer de helft van de jeugdsportclubs geen uitgeschreven plan heeft. Nochtans toont internationaal onderzoek aan dat sportclubs die beschikken over een uitgeschreven beleid een grotere kans hebben om acties met betrekking tot gezondheid te ondernemen (Dobbinson e.a., 2006), een stelling die verder in dit hoofdstuk bevestigd wordt wanneer we kijken naar de Vlaamse jeugdsportclubs. Bij drie op de vijf jeugdsportclubs die wel over een uitgeschreven beleidsplan beschikken, is het ethische thema rechten van het kind in de sport opgenomen in het beleidsplan.

Tabel 2.10 *Aandacht dat Vlaamse jeugdsportclubs in een uitgeschreven beleidsplan hebben voor het ethische thema rechten van het kind in de sport (N=176)*

Beleids- /actie- / jeugdplan		
Er is geen beleidsplan		48,9%
Er is een beleidsplan en...	'Rechten van het kind in de sport' komt niet aan bod	19,9%
	'Rechten van het kind in de sport' komt aan bod	31,2%

In Tabel 2.11 staat het aandeel jeugdsportclubs weergegeven dat over een uitgeschreven ethische code of een gedragscode beschikt. Iets meer dan de helft (55%) van de jeugdsportclubs geeft aan dat ze over één van de vier uitgeschreven codes beschikken. De Panathlonverklaring heeft als doel om de rechten van de kinderen in de sport te waarborgen en werd ondertekend door ongeveer 40 procent van de bevroegde jeugdsportclubs uit onze onderzoekssteekproef. Ongeveer 35 procent van de ondervraagde clubs heeft een uitgeschreven code voor de mensen die actief zijn binnen de jeugdsportclub (trainers, bestuursleden, jeugdleden), terwijl één op de vier clubs voor de toeschouwers een gedragscode heeft opgesteld.

Tabel 2.11 *Het gebruik van uitgeschreven ethische codes en gedragscodes in jeugdsportclubs in Vlaanderen*

De jeugdsportclub heeft een uitgeschreven ethische code voor jeugdtrainers en bestuursleden (N=180)		
Ja	35,6%	
Nee	64,4%	
De jeugdsportclub heeft een uitgeschreven ethische code voor de jeugdleden (N=181)		
Ja	34,8%	
Nee	65,2%	
De jeugdsportclub heeft een uitgeschreven gedragscode voor de toeschouwers (ouders) (N=181)		
Ja	24,9%	
Nee	75,1%	
De jeugdsportclub ondertekende de Panathlonverklaring		
Ja	39,2%	
Nee	60,8%	

Uit bovenstaande cijfers kunnen we opmaken vele jeugdsportclubs geen gebruik maken van uitgeschreven ethische codes of gedragscodes. Tabel 2.12 toont aan dat jeugdsportclubs ook aandacht kunnen hebben voor de rechten van het kind door middel van impliciet beleid. De

jeugdsportclubs antwoorden iets hoger dan neutraal dat ze voldoende aandacht besteden aan de rechten van het kind in de sport. Daarnaast zijn de jeugdsportclubs van mening dat trainers door middel van bijscholing ervoor moeten zorgen dat ze hun jeugdleden competente begeleiding kunnen aanbieden.

Jeugdsportclubs zijn sterk akkoord met de stelling dat wedstrijden winnen minder belangrijk is dan jeugdleden voldoende te laten bewegen. Internationaal onderzoek heeft aangetoond dat deze houding twee positieve gevolgen kan hebben. Enerzijds hebben Bengoechea en anderen (2004) aangetoond dat er binnen jeugdsportclubs een omgekeerd verband bestaat tussen doelstellingen met betrekking tot plezier en gezondheid enerzijds, en prestatiedoelstellingen anderzijds. Anderzijds kiezen jongeren vaker voor sport(club)participatie wegens het plezier van de activiteit en/of omwille van gezondheidsredenen. Deze beweegredenen scoren hoger dan de wil om te presteren of deel te nemen aan competitieve activiteiten (Coulon e.a., 2001).

Tabel 2.12 *De impliciete toepassing van het ethische thema rechten van het kind in de sport in het beleid van Vlaamse jeugdsportclubs*

Stelling	N	Score (1-5)	SD
De club besteedt voldoende aandacht aan rechten van het kind in de sport	180	3,27	1,11
De club past de Panathlon Verklaring toe in haar beleid	176	2,80	1,39
In de club verwachten we dat jeugdtrainers zich bijscholen, om jeugdleden competente begeleiding aan te bieden	176	3,72	1,25
In de club is jeugdleden voldoende laten bewegen belangrijker dan goed presteren	179	4,17	1,01
Jeugdtrainers geven meer aandacht en kansen aan de meest competente atleten om zoveel mogelijk wedstrijden te winnen	177	2,15	1,12

4.1.2 Acties en communicatie

Jeugdsportclubs geven aan dat ze noch akkoord, noch niet-akkoord zijn met stellingen aangaande de vraag of ze acties ondernemen met betrekking tot rechten van het kind in de sport (Tabel 2.13).

Tabel 2.13 *Acties van Vlaamse jeugdsportclubs met betrekking tot het ethische thema rechten van het kind in de sport*

Stelling	N	Score (1-5)	SD
De club neemt concrete acties met betrekking tot rechten van het kind in de sport	178	2,94	1,11
De club neemt maatregelen om jeugdleden te beschermen tegen de negatieve effecten van de sport	176	3,27	1,19
In de club worden trainers en bestuursleden opgeleid om gepast om te gaan met fysiek geweld	178	2,95	1,36
In de club worden trainers en bestuursleden opgeleid om gepast om te gaan met verbaal geweld	178	2,88	1,30

Vlaamse jeugdsportclubs geven zich eerder zwakke scores op het gebied van communicatie over het ethisch thema rechten van het kind in de sport (Tabel 2.14). Zo zijn de jeugdsportclubs eerder niet akkoord dat ze over de rechten van het kind communiceren via de website en/of via de infomuur. Daarnaast is er doorgaans geen vertrouwenspersoon aangesteld waar jeugdleden bij terecht kunnen. De jeugdsportclubs zijn ook van mening dat de communicatie over medisch en ethisch verantwoord sporten met nieuwe leden eerder niet goed verloopt.

Ondanks deze eerder lage scores, is de rol van communicatie binnen een jeugdsportclub belangrijk. Internationaal onderzoek heeft aangetoond dat communicatie essentieel onderdeel uitmaakt van de gezondheids promotie van niet-winstgevende organisaties (Robinson e.a., 2006) en dat communicatie noodzakelijk is om de verschillende actoren aan de gestelde doelen te verbinden (Postmes e.a., 2001). Bijgevolg is het noodzakelijk dat jeugdsportclubs aan de communicatie van hun gezondheidsbeleid werken.

Tabel 2.14 *Communicatie van Vlaamse jeugdsportclubs over het ethische thema rechten van het kind in de sport*

Stelling	N	Score (1-5)	SD
In de club is er een vertrouwenspersoon aangesteld waarbij jeugdleden terecht kunnen met vragen en klachten	179	2,69	1,55
In de club communiceren we via een infomuur over rechten van het kind in de sport	180	2,11	1,10
In de club communiceren we via de website over rechten van het kind in de sport	176	2,06	1,08
De jeugdtrainers worden op de hoogte gebracht van de rechten van het kind cf. de Panathlon Verklaring	176	2,62	1,47
De club informeert nieuwe jeugdleden over de visie rond de promotie van MEVS bij jeugdleden	178	2,78	1,37

4.1.3 Hindernissen

De Vlaamse jeugdsportclubs zijn van mening dat ze redelijk goed in staat zijn om het ethische thema rechten van het kind in de sport toe te passen in de praktijk (Tabel 2.15). De jeugdsportclubs geven echter ook aan dat ze hierbij aanzienlijke hindernissen ondervinden. Zo kampen vele sportclubs met een gebrek aan kennis en expertise kampen, aangevuld met een gebrek aan inhoudelijke steun door de overheid en de sportfederaties. Een gebrek aan geld en interesse (van de verschillende stakeholders) scoren aanzienlijk lager.

Tabel 2.15 *Hindernissen die Vlaamse jeugdsportclubs ondervinden bij het toepassen van het ethische thema rechten van het kind in de sport*

Stelling	N	Score (1-5)	SD
De club is in staat om rechten van het kind in de sport toe te passen in de praktijk	179	3,60	1,09
De club implementeert rechten van het kind in de sport niet door...			
...gebrek aan kennis/expertise	179	3,32	1,20
...gebrek aan inhoudelijke steun van de overheid	176	3,30	1,14
...gebrek aan inhoudelijke steun van de federatie	177	3,14	1,14
...gebrek aan tijd	177	3,02	1,31
...gebrek aan interesse bij de ouders	175	2,72	1,11
...gebrek aan interesse bij jeugdleden	176	2,64	1,12
...gebrek aan geld	178	2,64	1,28
...gebrek aan inhoudelijke steun van de trainers	175	2,58	1,11
...gebrek aan inhoudelijke steun van de bestuursleden	174	2,55	1,08
...andere prioriteiten	177	2,36	1,15
...gebrek aan interesse bij het bestuur	177	2,34	1,09

Op basis van bovenstaande cijfers zien we met betrekking tot de rechten van het kind verschillende positieve signalen. Zo geven de jeugdsportclubs liever speelkansen aan alle jeugdleden, dan dat ze de meest competente atleten opstellen. Daarnaast antwoorden de jeugdsportclubs eerder positief op de vraag of ze in staat zijn om de rechten van het kind in de sport toe te passen in de praktijk.

Toch kunnen we ook veel groeimarge waarnemen. De Vlaamse jeugdsportclubs beweren (slechts) iets meer dan neutraal dat ze voldoende aandacht besteden aan de rechten van het kind in de sport. Daarnaast heeft minder dan de helft van de jeugdsportclubs een beleidsplan of uitgeschreven ethische (gedrags)codes voor de verschillende stakeholders van de jeugdsportclub. Op stellingen met betrekking tot acties scoren de jeugdsportclubs eerder neutraal (licht negatief), terwijl de scores op communicatie nog lager zijn.

Door tegemoet te komen aan de hindernissen kunnen we enerzijds de aandacht voor rechten van het kind in de sport in het beleid verhogen en anderzijds ervoor zorgen dat de beleidsaandacht zich (meer) vertaalt in concrete acties. De hindernissen die het hoogst scoren zijn een gebrek aan kennis en inhoudelijke steun. Positief is de vaststelling dat slechts weinig jeugdsportclubs gehinderd worden door een gebrek aan geld.

4.2 Inclusie

4.2.1 Beleid

Het ethische thema inclusie wordt minder opgenomen in het beleidsplan dan het geval is bij de rechten van het kind in de sport. De helft van de jeugdsportclubs heeft een beleidsplan, de helft van deze clubs vermeldt het ethische thema inclusie, waaruit we kunnen besluiten dat inclusie bij ongeveer een vierde van de jeugdsportclubs in een beleidsplan aan bod komt (Tabel 2.16).

Tabel 2.16 *Aandacht dat Vlaamse jeugdsportclubs in een uitgeschreven beleidsplan hebben voor het ethische thema inclusie (N=165)*

Beleids- /actie- / jeugdplan		
Er is geen beleidsplan		53,3%
Er is een beleidsplan en...	Inclusie komt niet aan bod	22,4%
	Inclusie komt aan bod	24,2%

Jeugdsportclubs geven aan dat ze een neutrale mening hebben op de vraag of ze al dan niet voldoende aandacht besteden aan inclusie (Tabel 2.17), waarmee de score aanzienlijk lager ligt dan het geval is voor rechten van het kind in de sport. Daarnaast zijn Vlaamse jeugdsportclubs noch akkoord noch niet akkoord dat ze een beleid voeren om de drempels van de financieel zwakkere leden te verlagen.

Tabel 2.17 *De impliciete toepassing van het ethische thema inclusie in het beleid van Vlaamse jeugdsportclubs*

Stelling	N	Score (1-5)	SD
De club besteedt voldoende aandacht aan inclusie	165	2,98	1,13
De club voert een beleid om de financiële drempels voor financieel zwakkere leden te verlagen	164	3,05	1,48

4.2.2 Acties en communicatie

Jeugdsportclubs zijn eerder niet akkoord dat ze concrete acties nemen met betrekking tot het ethische thema inclusie (Tabel 2.18). Met betrekking tot gehandicapten is de bereikbaarheid van de toeschouwerplaatsen ongeveer gemiddeld. Anderzijds zijn de sportfaciliteiten en de begeleiding eerder niet aangepast aan mensen met een fysieke of mentale handicap.

Tabel 2.18 Acties van Vlaamse jeugdsportclubs met betrekking tot het ethische thema inclusie

Stelling	N	Score (1-5)	SD
De club neemt concrete acties met betrekking tot inclusie	164	2,71	1,18
De sportfaciliteiten zijn aangepast aan rolstoelgebruikers	164	2,29	1,47
De tribune / bar / toeschouwerplaatsen zijn bereikbaar voor rolstoelgebruikers	159	3,06	1,56
De club heeft sportfaciliteiten / begeleiding voor mensen met een fysieke handicap	163	1,98	1,28
De club heeft sportfaciliteiten / begeleiding voor mensen met een mentale handicap	160	2,04	1,22

Vlaamse jeugdsportclubs communiceren bijna niet over het thema inclusie via hun website of via een infomuur (Tabel 2.19). De stellingen dat jeugdsportclubs een actief beleid voeren om jeugdleden te werven (ondermeer via promotiefolders en/of een website) scoren wel positief. Mogelijk is het raadzaam dat jeugdsportclubs bij deze campagnes meer aandacht zouden moeten besteden aan minder voor de hand liggende groepen, zoals anderstaligen en gehandicapten (maar ook ouderen, vrouwen, enzovoort).

Tabel 2.19 Communicatie van Vlaamse jeugdsportclubs over het ethische thema inclusie

Stelling	N	Score (1-5)	SD
In de club communiceren we via een infomuur over inclusie	164	1,84	0,94
In de club communiceren we via de website over inclusie	164	1,84	0,97
De club heeft een beleid om nieuwe jeugdleden te werven en te begeleiden	163	3,27	1,20
De club heeft Nederlandstalige promotiefolders	162	3,40	1,48
De club heeft anderstalige promotiefolders	162	1,46	0,91
De club heeft een Nederlandstalige website	163	4,26	1,27
De club heeft een anderstalige versie van de website	164	1,40	0,96

4.2.3 Hindernissen

De jeugdsportclubs zijn gemiddeld gezien van mening dat ze het thema inclusie kunnen toepassen in de praktijk (Tabel 2.20). Toch worden vele jeugdsportclubs bij de toepassing gehinderd door een

gebrek aan kennis of expertise, of een gebrek aan inhoudelijke steun. Deze conclusies liggen in lijn met het thema rechten van het kind in de sport.

Tabel 2.20 *Hindernissen die Vlaamse jeugdsportclubs ondervinden bij het toepassen van het ethische thema inclusie*

Stelling	N	Score (1-5)	SD
De club is in staat om inclusie toe te passen in de praktijk	165	3,43	1,08
De club implementeert inclusie niet door...			
...gebrek aan kennis/expertise	161	3,45	1,24
...gebrek aan inhoudelijke steun van de overheid	160	3,31	1,19
...gebrek aan inhoudelijke steun van de federatie	159	3,09	1,19
...gebrek aan tijd	160	2,85	1,12
...gebrek aan interesse bij de ouders	160	2,84	1,27
...gebrek aan interesse bij jeugdleden	160	2,83	1,28
...gebrek aan geld	160	2,81	1,14
...gebrek aan inhoudelijke steun van de trainers	160	2,68	1,27
...gebrek aan inhoudelijke steun van de bestuursleden	159	2,62	1,10
...andere prioriteiten	156	2,56	1,14
...gebrek aan interesse bij het bestuur	161	2,50	1,11

Samenvattend kunnen we concluderen dat de verhoudingen tussen de stellingen van het ethische thema inclusie in lijn liggen met het eerste ethische thema rechten van het kind in de sport. Zo liggen de scores op communicatie lager dan de scores op acties, welke dan weer lager liggen dan de scores op beleid. Daarnaast ondervinden de jeugdsportclubs vergelijkbare problemen bij het toepassen van beide ethische thema's: aan geld is er gemiddeld gezien geen gebrek, terwijl op het gebied van kennis en expertise (en inhoudelijke steun van de overheid en de federatie) er verbeteringen mogelijk zijn.

Wel liggen de scores voor vergelijkbare stellingen systematisch lager bij het thema inclusie dan het geval is bij het thema rechten van het kind in de sport.

4.3 Respect voor diversiteit

4.3.1 Beleid

Dertig procent van de jeugdsportclubs heeft een beleidsplan waarin het ethische thema respect voor diversiteit aan bod komt (Tabel 2.21). Deze cijfers liggen hoger dan het geval is voor het thema inclusie en zijn vergelijkbaar met het eerste ethische thema rechten van het kind in de sport.

Tabel 2.21 *Aandacht dat Vlaamse jeugdsportclubs in een uitgeschreven beleidsplan hebben voor het ethische thema respect voor diversiteit (N=165)*

Beleids- /actie- / jeugdplan		
Er is geen beleidsplan		50,3%
Er is een beleidsplan en...	Diversiteit komt niet aan bod	17,8%
	Diversiteit komt aan bod	31,8%

De jeugdsportclubs in Vlaanderen scoren positief op de stellingen over beleid met betrekking tot diversiteit (Tabel 2.22). Zo zijn de jeugdsportclubs eerder akkoord met de stelling dat ze voldoende aandacht besteden aan het ethische thema diversiteit. De score 3,72 is daarnaast aanzienlijk hoger dan het geval is voor de vorige twee thema's. De antwoorden met betrekking tot antiracisme, het bannen van discriminatie en tolerantie ten opzichte van homoseksualiteit bevinden zich eveneens aan de positieve kant.

Tabel 2.22 *De impliciete toepassing van het ethische thema respect voor diversiteit in het beleid van Vlaamse jeugdsportclubs*

Stelling	N	Score (1-5)	SD
De club besteedt voldoende aandacht aan respect voor diversiteit	159	3,72	1,03
De club voert een beleid om discriminatie uit de sport te bannen	158	3,14	1,20
De club voert een antiracismebeleid	159	3,28	1,25
De club heeft een tolerantiebeleid met betrekking tot homoseksualiteit	158	3,48	1,24

4.3.2 Acties en communicatie

In lijn met de vorige ethische thema's ondernemen jeugdsportclubs minder concrete acties omtrent respect voor diversiteit, dan dat ze het thema in het beleid opnemen. De score voor de ondernomen acties omtrent respect voor diversiteit neigen zelfs naar de negatieve kant (Tabel 2.23).

Jeugdsportclubs geven wel aan dat ze rekening moeten houden met de noden van vroeg- en laatrijpe kinderen. Concrete acties in verband met de bestrijding van racisme en de tolerantie ten opzichte van homoseksualiteit komen niet (frequent) voor bij de gemiddelde jeugdsportclub.

Tabel 2.23 Acties van Vlaamse jeugdsportclubs met betrekking tot het ethische thema inclusie

Stelling	N	Score (1-5)	SD
De club neemt concrete acties met betrekking tot respect voor diversiteit	159	2,92	1,21
Trainers en bestuursleden van de club worden opgeleid om racisme te bestrijden	157	2,58	1,25
Trainers en bestuursleden van de club worden opgeleid om tolerantie ten opzichte van homoseksualiteit te bewaken	159	2,44	1,25
De club houdt rekening met de noden van vroegrijpe kinderen	159	3,30	1,06
De club houdt rekening met de noden van laatrijpe kinderen	159	3,31	1,06

De scores met betrekking tot communicatie via de website en/of infomuur over het ethische thema respect voor diversiteit zijn wederom zeer laag. De folders en websites spelen weinig in op diversiteit. Analoog spelen jeugdsportclubs noch op hun website, noch in hun brochure in op het thema diversiteit.

Tabel 2.24 Communicatie van Vlaamse jeugdsportclubs over het thema respect voor diversiteit

Stelling	N	Score (1-5)	SD
In de club communiceren we via een infomuur over respect voor diversiteit	158	1,86	1,03
In de club communiceren we via de website over respect voor diversiteit	159	1,92	1,12
De brochure van de club speelt in op diversiteit (geslacht, leeftijd, afkomst...)	158	2,62	1,39
De website van de club speelt in op diversiteit (geslacht, leeftijd, afkomst...)	157	2,43	1,28

4.3.3 Hindernissen

Vlaamse jeugdsportclubs zijn akkoord dat ze respect voor diversiteit kunnen toepassen in de praktijk (Tabel 2.25). De hindernissen zijn analoog aan de conclusies van de voorgaande ethische thema's: een gebrek aan kennis/expertise en inhoudelijke steun van de overheid en de federatie behoren tot de voornaamste hindernissen, terwijl een gebrek aan geld een relatief kleinere hinderpaal is.

Tabel 2.25 Hindernissen die Vlaamse jeugdsportclubs ondervinden bij het toepassen van het ethische thema respect voor diversiteit

Stelling	N	Score (1-5)	SD
De club is in staat om respect voor diversiteit toe te passen in de praktijk	159	4,08	0,97
De club implementeert respect voor diversiteit niet door...			
...gebrek aan kennis/expertise	157	2,92	1,26
...gebrek aan inhoudelijke steun van de overheid	156	2,92	1,12
...gebrek aan inhoudelijke steun van de federatie	156	2,85	1,09
...gebrek aan tijd	156	2,69	1,22
...gebrek aan interesse bij de ouders	157	2,61	1,05
...gebrek aan interesse bij jeugdleden	156	2,59	1,03
...gebrek aan geld	158	2,53	1,13
...gebrek aan inhoudelijke steun van de trainers	157	2,46	1,16
...gebrek aan inhoudelijke steun van de bestuursleden	154	2,45	1,05
...andere prioriteiten	156	2,42	1,00
...gebrek aan interesse bij het bestuur	157	2,31	1,04

Jeugdsportclubs geven duidelijk aan dat ze meer in staat zijn om het ethische thema inclusie toe te passen in het beleid en om acties rond het thema uit te voeren, dan het geval is voor het thema inclusie. Uit de resultaten blijkt duidelijk dat de scores voor zowel beleid, acties als toepasbaarheid in de praktijk hoger liggen dan bij het thema inclusie, terwijl jeugdsportclubs minder hindernissen ondervinden om het ethische thema respect voor diversiteit in de praktijk toe te passen.

4.4 Fair play

4.4.1 Beleid

Wanneer we kijken naar Tabel 2.26, komt duidelijk tot uiting dat het ethische thema fair play in bijna alle beleidsplannen aan bod komt. In bijna de helft van de jeugdsportclubs is er een beleidsplan waarin fair play aan bod komt.

Tabel 2.26 Aandacht dat Vlaamse jeugdsportclubs in een uitgeschreven beleidsplan hebben voor het ethische thema fair play (N=176)

Beleids- /actie- / jeugdplan	
Er is geen beleidsplan	44,8%
Er is een beleidsplan en...	
Fair play komt niet aan bod	7,1%
Fair play komt aan bod	48,1%

De jeugdsportclubs scoren zijn van mening dat ze het thema fair play kunnen toepassen in het beleid van de jeugdsportclub. De scores schommelen allemaal rond de waarde '4', hetgeen aanzienlijk hoger is dan het geval is voor de eerste drie ethische thema's. De jeugdsportclubs zijn bijgevolg (eerder) akkoord dat ze voldoende aandacht aan fair play besteden, dat fair play belangrijker is dan prestatie en dat ze een positieve houding van jeugdspelers en toeschouwers stimuleren.

Tabel 2.27 *De impliciete toepassing van het ethische thema fair play in het beleid van Vlaamse jeugdsportclubs*

Stelling	N	Score (1-5)	SD
De club besteedt voldoende aandacht aan fair play	156	4,25	0,91
De club vindt fair play belangrijker dan prestatie	157	4,06	1,00
De club stimuleert een positieve houding van jeugdspelers ten opzichte van de tegenstrever / scheidsrechter / juryleden /...	156	4,20	1,01
De club stimuleert een positieve houding van toeschouwers ten opzichte van de tegenstrever / scheidsrechter / juryleden /...	156	3,97	1,11

4.4.2 Acties en communicatie

Een analyse van Tabel 2.28 geeft aan dat ook de scores voor acties hoger liggen dan bij de voorgaande thema's het geval was. Uit de cijfers blijkt bovendien dat het thema fair play vaak meer impliciet dan expliciet aanwezig is. Hiermee doelen we op de vaststelling dat de score voor het ondernemen van concrete acties lager ligt dan de score op stellingen over het aanbieden van activiteiten aan jeugdleden ongeacht hun ontwikkelingsniveau.

Tabel 2.28 *Acties van Vlaamse jeugdsportclubs over het ethische thema fair play*

Stelling	N	Score (1-5)	SD
De club neemt concrete acties met betrekking tot fair play	157	3,71	1,17
De club toont aan haar trainers/spelers hoe fair play in de praktijk gerealiseerd kan worden	157	3,70	1,13
De club zorgt ervoor dat al de jeugdleden kunnen sporten met jongeren van hetzelfde ontwikkelingsniveau	155	4,10	0,97
Naast competitieve activiteiten komen ook recreatieve, vormende en sociale activiteiten gelijkwaardig aan bod	157	4,03	1,12

Hoewel de cijfers voor communicatie via de website en/of infomuur hoger liggen dan het geval was bij de eerste drie ethische thema's, neigen de scores voor fair play ook naar het negatieve: jeugdsportclubs communiceren weinig over het ethische thema fair play (2.29).

Tabel 2.29 *Communicatie van Vlaamse jeugdsportclubs over het ethische thema fair play*

Stelling	N	Score (1-5)	SD
In de club communiceren we via een infomuur over fair play	155	2,31	1,32
In de club communiceren we via de website over fair play	156	2,34	1,30

4.4.3 Hindernissen

Jeugdsportclubs zijn het uitermate eens dat ze het thema fair play kunnen toepassen in de praktijk (Tabel 2.20). In tegenstelling tot de voorgaande thema's staat een gebrek aan tijd niet vermeld als eerste hindernis, maar wordt het voorafgegaan door een gebrek aan inhoudelijke steun van de overheid en van de federatie.

Tabel 2.30 *Hindernissen die Vlaamse jeugdsportclubs ondervinden bij het toepassen van het ethische thema fair play*

Stelling	N	Score (1-5)	SD
De club is in staat om fair play toe te passen in de praktijk	157	4,40	0,79
De club implementeert fair play niet door...			
...gebrek aan inhoudelijke steun van de overheid	151	2,63	1,17
...gebrek aan inhoudelijke steun van de federatie	148	2,44	1,19
...gebrek aan tijd	149	2,35	1,18
...gebrek aan kennis/expertise	151	2,32	1,15
...gebrek aan interesse bij de ouders	152	2,22	1,04
...gebrek aan geld	151	2,19	1,15
...andere prioriteiten	150	2,14	1,16
...gebrek aan interesse bij jeugdleden	149	2,14	1,02
...gebrek aan inhoudelijke steun van de bestuursleden	151	2,05	0,99
...gebrek aan inhoudelijke steun van de trainers	153	2,03	1,04
...gebrek aan interesse bij het bestuur	152	1,89	0,97

Het ethische thema fair play is duidelijk een thema dat jeugdsportclubs in hun beleid en acties trachten toe te passen. Zo blijkt uit de resultaten dat jeugdsportclubs van mening zijn dat ze het thema veel in hun beleid opnemen en dat ze daarnaast ook veel concrete acties ondernemen. Het thema fair play behaalt voor ongeveer elke stelling hogere scores dan de voorgaande drie ethische thema's.

4.5 Fysieke en psychische integriteit

4.5.1 Beleid

Ongeveer 35 procent van de jeugdsportclubs heeft een beleidsplan dat het thema fysieke en psychische integriteit bevat (Tabel 2.31). Hoewel dit cijfer aanzienlijk lager is dan het geval is voor het thema fair play, blijkt het (iets) beter te scoren dan de andere ethische thema's.

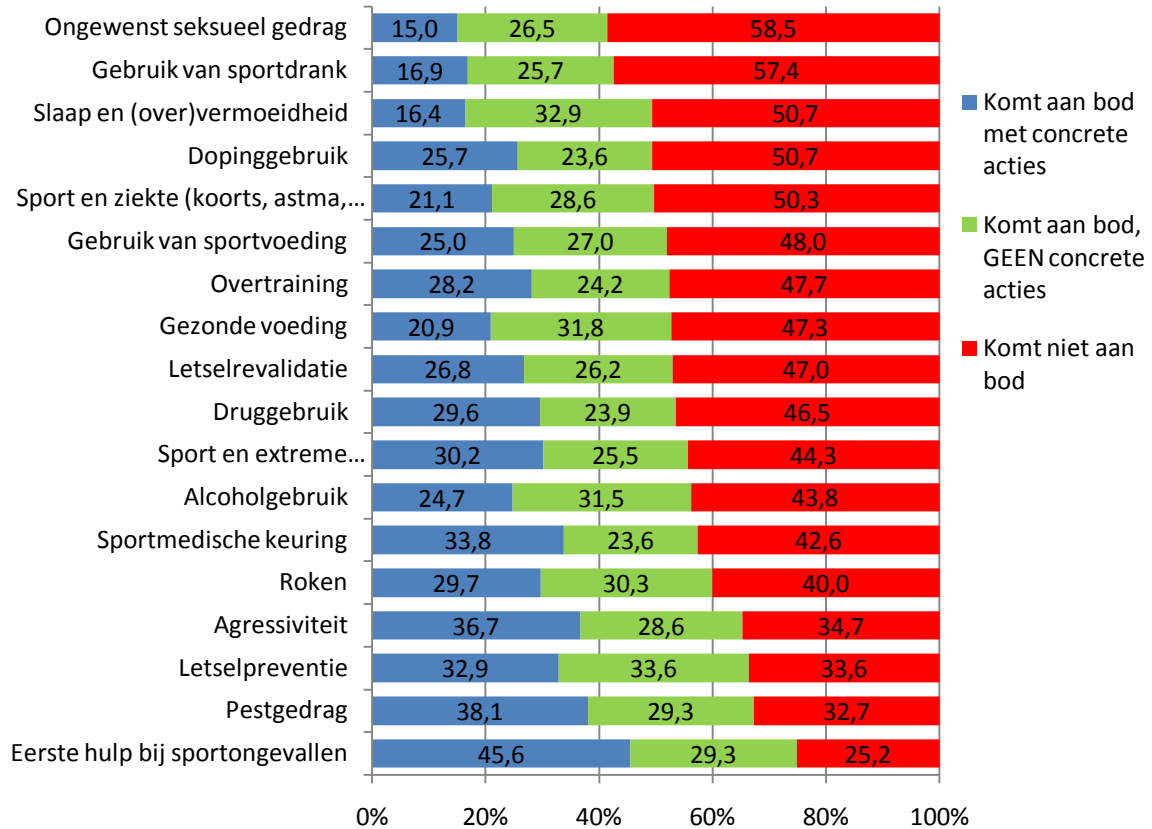
Tabel 2.31 *Aandacht dat Vlaamse jeugdsportclubs in een uitgeschreven beleidsplan hebben voor het ethische thema fysieke en psychische integriteit (N=150)*

Beleids- /actie- / jeugdplan		
Er is geen beleidsplan		48,7%
Er is een beleidsplan en...	Fysieke en psychische integriteit komt niet aan bod	16,7%
	Fysieke en psychische integriteit komt aan bod	34,7%

In voorliggend BMS-rapport bevat het thema fysieke en psychische integriteit een brede waaier aan onderwerpen. Zo omvat het thema zaken als doping (het medische aspect van het decreet) en andere zaken die met gezondheids promotie te maken hebben (zie ook de inleiding). Figuur 2.2 geeft een overzicht van onderwerpen (in verband met het thema fysieke en psychische integriteit) en de mate waarin deze al dan niet aan bod komen in de beleidsplannen.

Ondermeer de onderwerpen eerste hulp bij sportongevallen (EHBSO), voorkomen van pestgedrag en letselpreventie komen veel aan bod, terwijl de onderwerpen slaap en (over)vermoeidheid, gebruik van sportdrink en ongewenst seksueel gedrag minder aan bod komen. Dit laatste is een opmerkelijke vaststelling gezien de huidige media-aandacht voor seksueel misbruik. Daarnaast is het ook opvallend dat weinig jeugdsportclubs het gebruik van sportdrink opnemen in hun. Een kleine hoeveelheid vochtverlies (door zweten) zorgt immers niet alleen voor een aanzienlijke daling in de prestatie, maar verhoogt ook de kans op blessures (Coyle, 2004).

Figuur 2.2 *Onderwerpen met betrekking tot het thema fysieke en psychische integriteit en de mate waarin de onderwerpen aan bod komen in het beleids-/actie/jeugdplan van Vlaamse jeugdsportclubs en de mate waarin jeugdsportclubs acties ondernemen, in percentages ten opzichte van totaal aantal jeugdsportclubs*

De jeugdsportclubs zijn gemiddeld gezien eerder akkoord dat ze voldoende aandacht besteden aan de fysieke en psychische integriteit van hun jeugdleden, dat ze rekening houden met de gezondheid en het welzijn van hun jeugdleden en dat de jeugdsportclub ervoor probeert te zorgen dat de sportomgeving veilig is (Tabel 2.32). Opvallend is ook de eerder lage score die seksueel ongewenste intimiteiten wederom haalt. De jeugdsportclubs scoren eveneens laag op middelenmisbruik.

Tabel 2.32 *De toepassing van het ethische thema fysieke en psychische integriteit in het beleid van Vlaamse jeugdsportclubs*

Stelling	N	Score (1-5)	SD
De club besteedt voldoende aandacht aan fysieke en psychische integriteit	149	3,54	1,21
Bij alle beslissingen binnen de club wordt rekening gehouden met gezondheid en welzijn van de jeugdleden	155	3,82	1,08
De club neemt zijn deel van de verantwoordelijkheid voor een veilige sportomgeving op	155	3,35	1,29
De reglementering van de club bevat een uitgeschreven onderdeel over middelenmisbruik	155	2,22	1,25
De club heeft een uitgeschreven gedragscode voor de jeugdtrainers in verband met (ongewenste) intimiteiten met atleten	149	2,62	1,51

4.5.2 Acties en communicatie

Jeugdsportclubs zijn eerder akkoord dat ze concrete acties ondernemen in verband met de fysieke en psychische integriteit van de jeugdleden (Tabel 2.33). Net zoals we bij het beleidsniveau reeds hebben kunnen vaststellen, geldt ook voor het actieniveau dat een minderheid van de jeugdsportclubs voorbereid is op eventuele ongewenste seksuele intimiteiten. Op het vlak van blessurepreventie verzamelen weinig jeugdsportclubs gegevens over de kwetsuren van hun jeugdleden. Opwarming en cooling down en het actief in het oog houden van potentiële conflicten worden echter wel veel toegepast in jeugdsportclubs.

Tabel 2.33 *Acties van Vlaamse jeugdsportclubs met betrekking tot het ethische thema fysieke en psychische integriteit*

Stelling	N	Score (1-5)	SD
De club neemt concrete acties met betrekking tot fysieke en psychische integriteit van de jeugdleden	147	3,21	1,23
Trainers en bestuursleden moedigen opwarmen en cooling down aan	151	4,01	1,21
Potentiële conflicten (bijvoorbeeld pesten) worden actief in het oog gehouden, opgelost en afgehandeld	155	3,94	1,01
Trainers en andere clubverantwoordelijken geven het goede voorbeeld door hun eigen gedrag	155	3,74	1,06
De club voorziet in een sportomgeving die vrij is van alcohol en andere bedwelmende middelen tijdens jeugdactiviteiten	155	3,66	1,36
Gezondheids promotie maakt deel uit van de activiteiten van de trainer	155	3,39	1,21
De trainer heeft ook aandacht voor gezondheids promotie tijdens clubactiviteiten anders dan de sportactiviteit op zich	155	3,18	1,18
De club biedt de eigen mensen opleiding rond gezondheidsthema's aan of zorgt dat deze opleiding ergens elders gevolgd kan worden	155	2,65	1,30
De club verzamelt gegevens in verband met ziektes en kwetsuren van de jeugdleden	150	2,63	1,35
De club heeft een meldpunt in verband met (ongewenste) intimiteiten met atleten	150	2,61	1,39
De club ziet er op toe dat gezondheidsopvoeding uitgevoerd wordt	155	2,61	1,19
Sportkwetsuren worden allesomvattend benaderd op het vlak van preventie en afhandeling	155	2,57	1,25
De club verzamelt gegevens met betrekking tot gezondheid van de jeugdleden	149	2,28	1,29
De activiteiten van de club in het kader van gezondheids promotie en / of de welzijnstoestand van de club worden geëvalueerd in het jaarlijks rapport	155	1,79	1,03

Wanneer we naar de concrete acties op het vlak van gezondheids promotie kijken, stellen we vast dat bijna alle jeugdsportclubs over een EHBO-set beschikken tijdens de trainingen en wedstrijden (Tabel 2.34). Een andere vaststelling is dat er bij een grote meerderheid van de jeugdsportclubs drinkwater beschikbaar is op de training, ondanks dat deze zaken niet zijn opgenomen in het beleidsplan (cf. supra). Hieruit kunnen we afleiden dat verschillende jeugdsportclubs hun jeugdleden gezond en integer behandelen, zonder dat ze hierover specifieke beleidslijnen uittekenen.

Tabel 2.34 Acties en afspraken van Vlaamse jeugdsportclubs met betrekking tot gezondheidspromotie en het bewaren van de fysieke integriteit van de jeugdspelers, in percentages ten opzichte van het totaal aantal jeugdsportclubs

	N	Ja	Nee
EHBO-kistjes zijn voorhanden tijdens training/wedstrijden	148	96,7	3,3
Drinkwater is beschikbaar tijdens de training	151	84,1	15,9
Er zijn afspraken over rookgedrag van de jeugdleden tijdens de activiteiten van de club	153	67,3	32,7
Reclame voor alcoholische drank of cafés is toegestaan binnen de club	149	44,3	55,7
Reclame voor ongezonde voeding is toegestaan binnen de club	148	40,5	59,5
Trainers en bestuursleden krijgen informatie over gezonde voeding (bijvoorbeeld folders, opleiding...)	149	31,5	68,5
De club informeert haar jeugdleden over doping	151	31,1	68,9
Supporters mogen roken in de tribune	152	26,3	73,7
Trainers en bestuursleden worden verplicht om EHBO-certificaten te behalen	152	21,7	78,3
Trainers/bestuursleden mogen roken in bijzijn van de jeugdleden	152	20,4	79,6
Dronken jeugdspelers (bijvoorbeeld van avond voordien) mogen deelnemen aan wedstrijden / trainingen	150	12,7	87,3
De kantine / bar serveert enkel alcoholvrije consumpties	148	7,4	92,6
Fruit is beschikbaar in kantine	147	6,8	93,2
De club controleert eigen spelers op doping	153	6,5	93,5
Reclame voor tabaksproducten is toegestaan binnen de club	153	2,6	97,4

De voornaamste redenen waarom jeugdsportclubs aan gezondheidspromotie (willen) doen, situeren zich in het plichtsbesef van de jeugdsportclubs. Jeugdsportclubs willen bijdragen aan de gezondheid van de jeugd, willen zich profileren als een gezonde jeugdsportclub en willen hun maatschappelijke rol opnemen. Jeugdsportclubs doen bijgevolg aan gezondheidspromotie omdat ze het zelf willen, en niet omdat ze hiertoe verplicht of gestimuleerd worden (Tabel 2.35).

Tabel 2.35 Redenen waarom jeugdsportclubs aan gezondheidspromotie (willen) doen binnen de jeugdsportclub

Stelling	N	Score (1-5)	SD
De club wil bijdragen tot de gezondheid van de jeugd	151	4,09	0,83
De club wil zich profileren als een gezonde club	153	4,06	0,92
De club wil haar maatschappelijke rol opnemen	149	3,96	0,89
Gezonde atleten presteren beter	152	3,88	0,97
De club neemt MEVS op in haar beleid omdat De club goed geplaatst is om de jeugd te bereiken	153	3,29	1,21
De club neemt MEVS op in haar beleid omdat de jeugdleden en/of hun ouders dit willen	153	2,78	1,16
De club neemt MEVS op in haar beleid omdat de overkoepelende federatie ons daartoe stimuleert	153	2,73	1,14
De club neemt MEVS op in haar beleid omdat de Vlaamse overheid ons daartoe stimuleert	153	2,58	1,06

Jeugdsportclubs communiceren weinig met hun stakeholders aangaande het beleid en de acties in verband met de fysieke en psychische integriteit van de leden van de jeugdsportclub, een vaststelling die bij de overige thema's ook tot uiting komt (Tabel 2.36).

Tabel 2.36 Communicatie van Vlaamse jeugdsportclubs over het ethisch thema fysieke en psychische integriteit

Stelling	N	Score (1-5)	SD
In de club communiceren we via een infomuur over fysieke en psychische integriteit	148	1,99	1,20
In de club communiceren we via de website over fysieke en psychische integriteit	150	2,11	1,22

4.5.3 Hindernissen

De hindernissen voor de toepassing van fysieke en psychische integriteit zijn grotendeels vergelijkbaar als bij de voorgaande ethische thema's. Jeugdsportclubs kampen voornamelijk met een gebrek aan kennis en expertise om het thema fysieke en psychische integriteit toe te passen, gevolgd door een gebrek aan inhoudelijke steun van de overheid. Vergeleken met de overige ethische thema's, bevindt het ethische thema fysieke en psychische integriteit zich in de middenmoot (Tabel 2.37).

Tabel 2.37 *Hindernissen die Vlaamse jeugdsportclubs ondervinden bij het toepassen van het ethische thema fysieke en psychische integriteit*

Stelling	N	Score (1-5)	SD
De club is in staat om het thema fysieke en psychische integriteit toe te passen in de praktijk	150	3,72	1,14
De club implementeert fysieke en psychische integriteit niet door...			
...gebrek aan kennis/expertise	146	3,10	1,17
...gebrek aan inhoudelijke steun van de overheid	146	2,99	1,10
...gebrek aan inhoudelijke steun van de federatie	146	2,95	1,31
...gebrek aan tijd	147	2,87	1,18
...gebrek aan interesse bij de ouders	144	2,67	1,14
...gebrek aan interesse bij jeugdleden	146	2,66	1,30
...gebrek aan geld	145	2,66	1,11
...gebrek aan inhoudelijke steun van de trainers	146	2,53	1,24
...gebrek aan inhoudelijke steun van de bestuursleden	145	2,48	1,14
...andere prioriteiten	146	2,42	1,06
...gebrek aan interesse bij het bestuur	145	2,40	1,12

Zowel op het gebied van beleid als acties scoren de jeugdsportclubs in vergelijking met de andere ethische thema's (uitgezonderd fair play) relatief hoog. Vooral wanneer we kijken naar concrete en sportgerelateerde maatregelen (zoals bijvoorbeeld de verplichte opwarming en cooling down), zien we dat jeugdsportclubs hier veel moeite in investeren. Mogelijk komt dit doordat deze zaken nauw verwant zijn met het kernproduct, namelijk sport.

4.6 Solidariteit

4.6.1 Beleid

In vergelijking met de andere ethische thema's komt solidariteit relatief weinig aan bod in de beleidsplannen van jeugdsportclubs. Enkel het ethische thema inclusie wordt (nog) minder opgenomen in het beleidsplan (Tabel 2.38).

Tabel 2.38 *Aandacht dat Vlaamse jeugdsportclubs in een uitgeschreven beleidsplan hebben voor het ethische thema solidariteit (N=147)*

Beleids- /actie- / jeugdplan	
Er is geen beleidsplan	53,1%
Er is een beleidsplan en...	
Solidariteit komt niet aan bod	19,0%
Solidariteit komt aan bod	27,9%

Ondanks het feit dat relatief weinig jeugdsportclubs het ethische thema solidariteit opnemen in hun beleidsplan, vinden de clubs gemiddeld gezien dat ze voldoende aandacht schenken aan het thema in kwestie (Tabel 2.39). Hiervoor zien we enkele mogelijke verklaringen. Ten eerste is het mogelijk dat een jeugdsportclub concrete acties onderneemt zonder dat deze in het beleidsplan worden opgenomen. Ten tweede is het mogelijk dat jeugdsportclubs het ethische thema vanzelfsprekend vinden en is het aanwezig in de cultuur van de jeugdsportclub. ‘Solidair en respectvol handelen tegenover zichzelf, de anderen en de omgeving’ is immers een houding die moeilijk te vertalen valt in acties, regels en richtlijnen, maar situeert zich meer op het niveau van de clubcultuur. Een laatste mogelijke verklaring houdt in dat jeugdsportclubs het thema niet belangrijk achten en daarom vinden dat ze er voldoende – maar weinig – belang aan hechten. Aangezien de jeugdsportclubs aangeven dat zowel de ouders, jeugdleden als de jeugdtrainers redelijk veel inspraak in het beleid van de jeugdsportclub zouden hebben, kunnen we vermoeden dat deze laatste verklaring niet opgaat.

Tabel 2.39 *De toepassing van het ethische thema fysieke en psychische integriteit in het beleid van Vlaamse jeugdsportclubs*

Stelling	N	Score	SD
De club besteedt voldoende aandacht aan solidariteit	148	3,48	1,07
De jeugdleden en/of hun ouders hebben de mogelijkheid om deel te nemen aan het beleid	152	3,52	1,14
De jeugdtrainers hebben de mogelijkheid om deel te nemen aan het beleid	151	3,97	1,08

4.6.2 Acties en communicatie

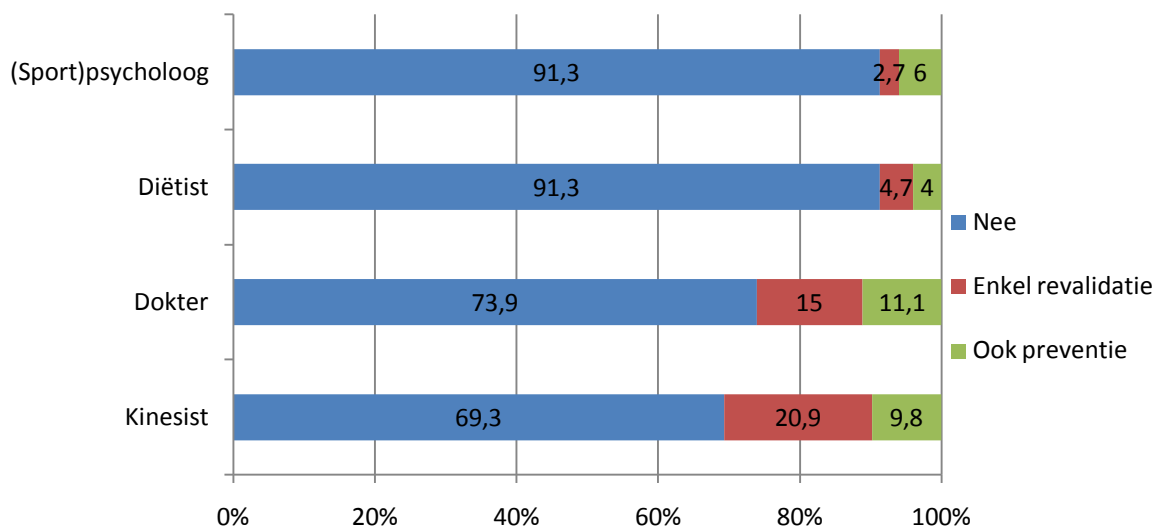
Het ethische thema solidariteit is nauw verbonden met inspraak en betrokkenheid, en bijgevolg met communicatie. Hoewel jeugdsportclubs aangeven relatief weinig te communiceren over het ethische thema solidariteit, zouden ze de beslissingen van het bestuur wel meedelen aan de leden, de ouders en de trainers (Tabel 2.40).

Tabel 2.40 *Acties en communicatie*

Stelling	N	Score	SD
De club neemt concrete acties met betrekking tot solidariteit	150	2,88	1,22
In de club communiceren we via een infomuur over solidariteit	150	1,89	1,04
In de club communiceren we via de website over solidariteit	150	2,01	1,13
Het bestuur van de club communiceert haar beslissingen met de jeugdtrainers	152	4,01	1,16
Het bestuur van de club communiceert haar beslissingen met de jeugdleden/ouders	152	3,71	1,13

Wat de samenwerking tussen de jeugdsportclubs en enkele specialisten betreft, zien we dat een aanzienlijk aantal jeugdsportclubs contacten heeft met een specialist (Tabel 2.41). In de meeste gevallen betreft het een kinesist of een dokter, al werkt ook één op de tien jeugdsportclubs samen met een diëtist en/of een sportpsycholoog. De kinesisten worden vooral ingeschakeld voor de revalidatie, terwijl sportpsychologen een belangrijke preventieve functie hebben.

Tabel 2.41 Samenwerking tussen Vlaamse jeugdsportclub en specialisten, in percentages ten opzichte van het totaal aantal jeugdsportclubs (N=153)

4.6.3 Hindernissen

Jeugdsportclubs geven aan dat ze het ethische thema solidariteit redelijk goed kunnen toepassen in de praktijk (Tabel 2.42). Vergeleken met de andere thema's bevindt het thema solidariteit zich voor deze stelling in de middenmoot. Opvallend is dat de hindernis 'gebrek aan kennis/expertise' niet op de eerste plaats staat. Jeugdsportclubs vinden bijgevolg dat inhoudelijke steun van de overheid en de sportfederaties een groter struikelblok is.

Tabel 2.42 *Hindernissen*

Stelling	N	Score	SD
De club is in staat om solidariteit toe te passen in de praktijk	150	3,79	0,95
De club implementeert solidariteit niet door...			
...gebrek aan kennis/expertise	143	2,98	1,14
...gebrek aan inhoudelijke steun van de overheid	141	2,91	1,18
...gebrek aan inhoudelijke steun van de federatie	145	2,90	1,16
...gebrek aan tijd	145	2,81	1,23
...gebrek aan interesse bij de ouders	142	2,73	1,17
...gebrek aan interesse bij jeugdleden	143	2,72	1,34
...gebrek aan geld	143	2,65	1,13
...gebrek aan inhoudelijke steun van de trainers	143	2,48	1,11
...gebrek aan inhoudelijke steun van de bestuursleden	139	2,45	1,04
...andere prioriteiten	140	2,44	1,07
...gebrek aan interesse bij het bestuur	144	2,40	1,18

4.7 Samenvatting

In deze paragraaf geven we een schematisch overzicht van de verschillende ethische thema's. Daarnaast schetsen we ook enkele opvallende parallellen tussen de verschillende ethische thema's.

In Tabel 2.43 geven we een overzicht van enkele vragen die in elk van de ethische thema's voorkomen, met name een vraag over het beleidsplan (formeel beleid), de aandacht die aan het thema gegeven wordt (informeel beleid), het actieniveau en de communicatie. Jeugdsportclubs besteden duidelijk meer aandacht aan de ethische thema's in het beleid, dan in de praktijk. Het kwalitatief onderzoek moet bijgevolg gericht zijn op het ontwaren van factoren die ervoor zorgen dat beleidspunten vertaald worden naar de praktijk. Aan de hand van interviews gaan we focussen op praktijkvoorbeelden van jeugdsportclubs.

In Tabel 2.44 staat een overzicht van de mate waarin jeugdsportclubs in staat zijn om de ethische thema's in de praktijk uit te voeren. Bovendien wordt de tabel aangevuld met een overzicht van de drie grootste hindernissen per ethisch thema. Tabel 2.44 toont duidelijk aan dat jeugdsportclubs het meest bekwaam zijn om het ethische thema fair play toe te passen in de praktijk, gevolgd door diversiteit. Met thema's als inclusie en in mindere mate rechten van het kind in de sport hebben jeugdsportclubs daarentegen meer moeite. In het kwalitatief onderzoek gaan we dan ook iets meer focussen op de thema's waar jeugdsportclubs moeite hebben om deze naar praktische acties te vertalen.

Daarnaast toont Tabel 2.44 aan dat een gebrek aan kennis en expertise bij alle ethische thema's – behalve het thema fair play – de voornaamste reden is dat jeugdsportclubs bepaalde ethische

thema's niet naar concrete acties of beleidspunten kunnen vertalen. Dit is een extra argument om in het kwalitatief onderzoek te focussen op acties van jeugdsportclubs, op basis waarvan we de jeugdsportclubs expertise en kennis kunnen aanleveren om de verschillende ethische thema's naar de praktijk te vertalen.

Tabel 2.43 *Overzicht van scores van de verschillende ethische thema's op het gebied van beleid, aandacht, acties en communicatie door Vlaamse jeugdsportclubs*

	RVHK	Inclusie	Diversiteit	Fair Play	Integriteit	Solidariteit
Thema komt aan bod in het beleidsplan	61,1%	51,8%	64,0%	86,3%	67,6%	59,5%
Voldoende aandacht	3,27	2,98	3,72	4,25	3,54	3,48
Concrete acties	2,94	2,71	2,92	3,71	3,21	2,88
Communiceren	2,09	1,84	1,89	2,33	2,06	1,95

Thema's: RVHK = Rechten van het kind in de sport, Diversiteit = Respect voor diversiteit, Integriteit = Fysieke en psychische integriteit van de sporter

Tabel 2.44 *Overzicht van hindernissen die Vlaamse jeugdsportclubs ondervinden bij het toepassen van de verschillende ethische thema's*

	RVHK	Inclusie	Diversiteit	Fair Play	Integriteit	Solidariteit
Praktijk	3,60	3,43	4,08	4,40	3,72	3,79
Hindernis 1	Kennis 3,32	Kennis 3,45	Kennis 2,92	ISO 2,63	Kennis 3,10	ISO 2,98
Hindernis 2	ISO 3,30	ISO 3,31	ISO 2,92	ISF 2,44	ISO 2,99	Tijd 2,91
Hindernis 3	ISF 3,14	ISF 3,09	ISF 2,85	Tijd 2,35	Tijd 2,95	Kennis 2,90

Praktijk = In welke mate zijn de jeugdsportclubs in staat om het ethische thema toe te passen in de praktijk

Thema's: RVHK = Rechten van het kind in de sport, Diversiteit = Respect voor diversiteit, Integriteit = Fysieke en psychische integriteit van de sporter

Hindernissen: Kennis = Gebrek aan kennis/expertise, ISO = Gebrek aan inhoudelijke steun van de overheid, ISF = Gebrek aan inhoudelijke steun federatie, Tijd = Gebrek aan tijd

5. Stratificatie van ethische thema's

5.1 Inleiding

In de volgende paragrafen gaan we dieper in op enkele achtergrondkenmerken van de jeugdsportclubs en de invloed van deze achtergrondkenmerken op de score voor medisch en ethisch verantwoord sporten.

De afhankelijke variabelen (enerzijds acties en beleid en anderzijds hindernissen) zijn berekend op basis de gemiddelde score op de stellingen die in de vorige paragrafen aan bod zijn gekomen. De afhankelijke variabelen geven een algemene score weer van de mate waarin jeugdsportclubs in hun beleid en acties de ethische thema's aan bod laten komen en de mate waarin de jeugdsportclubs obstakels zien om de ethische thema's toe te passen in de praktijk.

Voor beide afhankelijke variabelen werden dezelfde onafhankelijke variabelen gebruikt. Meer bepaald werden de verschillende ethische thema's onderzocht op basis van het al dan niet hebben van een beleidsplan, lidmaatschap van een (erkende) sportfederatie, jeugdcoördinator, de grootte (namelijk het aantal leden) van de jeugdsportclub, het jaar van oprichting, het sporttype⁴ en het aandeel jeugdleden (uitgedrukt in percentage) op het totaal aantal leden. In Tabel 2.45 geven we een overzicht van de verschillende onafhankelijke variabelen.

---

⁴ Solosporten zijn sporten die niet noodzakelijk een tegenstander vereisen (bijvoorbeeld atletiek, gymnastiek). Duosporten zijn sporten waarvoor doorgaans één tegenstander nodig is (bijvoorbeeld tennis, vechtsport). Teamsporten zijn sporten die doorgaans in groep plaatsvinden (bijvoorbeeld voetbal, basketbal) (De Haan & Breedveld, 2000: 27).

Tabel 2.45 *Descriptieve statistieken van de achtergrondvariabelen*

	%
Beleidsplan	
Ja	62,2
Nee	37,8
Lid van federatie	
Ja	90,8
Nee	9,2
Jeugdcoördinator	
Ja	39,5
Nee	60,5
Verantwoordelijke voor MEVS	
Ja	42,5
Nee	57,5
Clubgrootte	
Max 60	35,5
61-200	42,0
Meer dan 200	22,5
Oprichtingsjaar	
<1960	17,5
1960-1969	13,8
1970-1979	23,8
1980-1989	16,9
1990-1999	12,2
2000 en later	15,9
Sporttype	
Solo	40,0
Duo	30,3
Team	29,7
Procent jeugdleden	
5 of minder	8,5
6 tot en met 25	14,0
26 tot en met 50	19,5
51 tot en met 75	26,0
75 en meer	32,0

5.2 Beleid en acties

Een opsplitsing van de antwoorden van Vlaamse jeugdsportclubs op beleid en acties naar verschillende achtergrondkenmerken leidt tot aanzienlijke verschillen (Tabel 2.46).

Jeugdsportclubs die een beleidsplan hebben, scoren significant beter op alle actie- en beleidsitems. Jeugdsportclubs die lid zijn van een sportfederatie besteden meer aandacht aan de ethische thema's rechten van het kind (RVHK), fair play, fysieke en psychische integriteit van de jeugdleden en solidariteit. Een jeugdsportcoördinator zorgt voor een verhoogde aandacht voor ethische thema's rechten van het kind in de sport en inclusie. Het aanduiden van een verantwoordelijke voor medisch

en ethisch verantwoord sporten zorgt voor nog betere resultaten, aangezien deze clubs hoger scoren op elk ethisch thema. Deze conclusie ligt in lijn met onderzoek van Dobbinson en anderen (2006) die aantonen dat jeugdsportclubs met een verantwoordelijke voor gezondheid vaker een gezondheidsbeleid voeren. Een hoger aandeel jeugdleden heeft een aanzienlijk positiever effect op de aandacht voor ethiek dan de grootte van de jeugdsportclub.

Daarnaast zijn er ook verschillende niet-significante resultaten, die in sommige gevallen een tendens insinueren. Indien we een groter aantal jeugdsportclubs zouden bevragen, zouden deze resultaten mogelijk significant zijn. Jeugdsportclubs die bijvoorbeeld in het afgelopen decennium zijn opgericht scoren gemiddeld gezien hoger op de verschillende ethische thema's dan de oudere jeugdsportclubs. Sommige onderzoekers veronderstellen dat grotere jeugdsportclubs meer personeel en andere mogelijkheden hebben om te investeren in activiteiten die niet tot de kerntaken van een jeugdsportclub behoren (Koski, 2009). Een opsplitsing naar de grootte van jeugdsportclubs geeft een licht voordeel voor de grote jeugdsportclubs ten opzichte van de kleine jeugdsportclubs.

Tabel 2.46 Score van Vlaamse jeugdsportclubs op beleid en acties, opgesplitst naar achtergrondkenmerken

	RVHK	Inclusie	Diversiteit	Fair play	Integriteit	Solidariteit
Beleidsplan						
Ja	3,21***	2,96***	3,03**	3,96**	3,19***	3,54***
Nee	2,55	2,51	2,65	3,56	2,55	3,07
Lid van federatie						
Ja	3,03*	2,83	2,92	3,87*	3,03*	3,42**
Nee	2,41	2,36	2,57	3,46	2,36	2,85
Jeugdcoördinator						
Ja	3,19**	2,96**	2,93	3,88	2,98	3,48
Nee	2,81	2,68	2,86	3,77	2,94	3,30
Verantwoordelijke MEVS						
Ja	3,41***	3,00**	3,24***	4,08***	3,44***	3,64***
Nee	2,66	2,63	2,62	3,59	2,58	3,15
Clubgrootte						
Max 60	2,93	2,68	2,92	3,85	2,92	3,26
61-200	2,96	2,76	2,81	3,72	2,92	3,40
Meer dan 200	3,05	3,04	2,97	3,94	3,08	3,50
Oprichtingsjaar						
<1960	3,04	2,74	2,81	3,80	2,86	3,50
1960-1969	3,09	2,72	2,93	3,60	2,83	3,38
1970-1979	2,92	2,70	2,79	3,83	2,92	3,29
1980-1989	2,88	2,76	2,82	3,72	2,87	3,20
1990-1999	2,81	2,98	3,20	4,05	3,23	3,25
2000 en later	3,25	2,95	3,03	3,99	3,20	3,60
Sporttype						
Solo	2,95	2,77	2,73	3,70	2,88	3,26
Duo	2,93	2,75	3,07	3,91	3,13	3,40
Team	3,07	2,82	2,90	3,91	2,88	3,49
Procent jeugdleden						
5 of minder	2,36**	2,07**	2,49	3,70	2,06	2,64**
6 tot en met 25	2,62	2,51	2,77	3,44	2,71	3,14
26 tot en met 50	3,09	2,90	2,99	3,77	3,02	3,44
51 tot en met 75	3,01	2,96	2,93	3,90	3,09	3,46
75 en meer	3,15	2,83	2,90	3,94	3,06	3,50

* p<.05, ** p<.01, *** p<.001

5.3 Hindernissen

Wanneer we dezelfde achtergrondkarakteristieken toepassen op de hindernissen, blijken enkel het hebben van een beleidsplan, de aanwezigheid van een verantwoordelijke voor medisch en ethisch

verantwoord sporten, en (enkel voor fair play) het sporttype er significant voor te zorgen dat jeugdsportclubs minder hindernissen ervaren bij het implementeren van de ethische thema's in hun beleid en acties.

Tabel 2.47 Score van Vlaamse jeugdsportclubs op hindernissen, opgesplitst naar achtergrondkenmerken

	RVHK	Inclusie	Diversiteit	Fair play	Integriteit	Solidariteit
Beleidsplan						
Ja	2,63**	2,77*	2,45**	2,10*	2,57*	2,51**
Nee	2,99	3,03	2,89	2,40	2,93	2,93
Lid van federatie						
Ja	2,76	2,91	2,61	2,17	2,72	2,65
Nee	2,74	2,45	2,68	2,41	2,65	2,53
Jeugdcoördinator						
Ja	2,79	2,96	2,66	2,15	2,77	2,71
Nee	2,74	2,80	2,59	2,25	2,66	2,63
Verantwoordelijke MEVS						
Ja	2,57**	2,71*	2,37**	2,00**	2,96***	2,35***
Nee	2,91	3,00	2,82	2,39	2,38	2,91
Clubgrootte						
Max 60	2,69	2,84	2,65	2,17	2,65	2,75
61-200	2,76	2,83	2,61	2,26	2,74	2,66
Meer dan 200	2,86	2,99	2,58	2,19	2,72	2,50
Oprichtingsjaar						
<1960	2,90	2,80	2,53	2,14	2,71	2,50
1960-1969	2,53	2,60	2,36	2,12	2,31	2,42
1970-1979	2,65	2,97	2,63	2,16	2,74	2,62
1980-1989	2,94	3,05	2,85	2,49	3,01	3,07
1990-1999	2,74	2,96	2,59	2,03	2,70	2,62
2000 en later	2,67	2,64	2,55	2,10	2,63	2,47
Sporttype						
Solo	2,68	2,80	2,70	2,44*	2,68	2,66
Duo	2,76	2,88	2,40	2,02	2,66	2,59
Team	2,87	2,98	2,77	2,06	2,85	2,74
Procent jeugdleden						
5 of minder	2,62	2,69	2,75	1,81	2,74	2,99
6 tot en met 25	2,84	2,99	2,70	2,57	2,71	2,85
26 tot en met 50	2,85	2,90	2,67	2,27	2,75	2,60
51 tot en met 75	2,86	3,04	2,58	2,12	2,74	2,67
75 en meer	2,61	2,71	2,56	2,20	2,62	2,55

* p<.05, ** p<.01, *** p<.001

6. Besluit

In hoofdstuk twee hebben we de resultaten van de online survey besproken. In een eerste deel werd de gehanteerde methode uitgebreid toegelicht. Er werd gebruik gemaakt van een vragenlijst die het medisch en ethisch verantwoord sporten van Vlaamse jeugdsportclubs uitgebreid bevroeg. Hoewel het een uitgebreide vragenlijst was, lag de respons hoog met ongeveer zeventig procent starters en vijftig procent van de bevraagde jeugdsportclubs die de volledige vragenlijst heeft ingevuld.

Jeugdsportclubs zijn van mening dat medisch en ethisch verantwoord sporten een belangrijke taak is van jeugdsportclubs en dat ze in de toekomst nog meer aandacht zouden moeten besteden aan medisch en ethisch verantwoord sporten. Wanneer we een vergelijking maken tussen Vlaanderen en Finland, merken we dat de Vlaamse resultaten lager liggen dan de Finse resultaten. Mogelijke verklaringen zijn ondermeer de hoge gezondheidsfocus in Finland (ook in vergelijking met andere landen), het meetinstrument dat mogelijk niet volledig aangepast is aan de Vlaamse jeugdsportclubs, de keuze van MEVS11 om een representatief staal te bevragen (daar waar Finland voor de populairste sporttakken koos). Gezien het grote verschil in score lijkt het waarschijnlijk dat Finse jeugdsportclubs ook zonder deze factoren beter zouden scoren in vergelijking met Vlaamse jeugdsportclubs.

Vlaamse jeugdsportclubs behalen hogere scores op het beleidsniveau in vergelijking met het actieniveau. Op het gebied van communicatie scoren de jeugdsportclubs eerder zwak. Wanneer we de thema's onderling vergelijken, merken we dat Vlaamse jeugdsportclubs hoge scores behalen op fair play en ook op diversiteit. De thema's inclusie en solidariteit scoren lager. Jeugdsportclubs geven voor ongeveer elk thema aan dat een gebrek aan kennis en expertise (en inhoudelijke steun van de overheid) de voornaamste reden is waarom ze problemen hebben bij het toepassen van het thema in kwestie.

Uit de stratificatie blijkt dat het ontwikkelen van een beleidsplan positief is voor de score op medisch en ethisch verantwoord sporten binnen de jeugdsportclub. Andere zaken die zeker kunnen helpen zijn ondermeer het aanstellen van een jeugdsportcoördinator en/of een verantwoordelijke voor medisch en ethisch verantwoord sporten. Jeugdsportclubs met een beleidsplan en een verantwoordelijke voor medisch en ethisch verantwoord sporten ondervinden bovendien minder hindernissen bij het toepassen van de ethische thema's.

HOOFDSTUK 3

PRAKTIJKVOORBEELDEN

Het vorige hoofdstuk toonde aan dat Vlaamse jeugdsportclubs medisch en ethisch verantwoord sporten belangrijk vinden, dat ze er meer aandacht willen aan besteden in de toekomst, maar dat ze in de toepassing ervan voornamelijk gehinderd worden door een gebrek aan kennis en expertise, en door een gebrek aan inhoudelijke steun.

In Hoofdstuk 3 trachten we tegemoet te komen aan het tekort aan expertise en kennis. Op basis van mondelinge interviews bij Vlaamse jeugdsportclubs die hoog scoorden op de online survey (zie Hoofdstuk 2) hebben we een overzicht gemaakt van praktijkvoorbeelden in Vlaamse jeugdsportclubs.

1. Onderzoeksmethode

1.1 Acties met betrekking tot medisch en ethisch verantwoord sporten

Zoals hierboven uitgebreid werd beschreven, bleek uit de online survey dat Vlaamse jeugdsportclubs te kampen hebben met een gebrek aan kennis en expertise om medisch en ethisch verantwoord sporten in de praktijk om te zetten. Daarom werd er geopteerd om aan de hand van kwalitatieve face-to-face interviews te focussen op acties van jeugdsportclubs die hoog scoorden op de online survey. Aan de hand van deze acties kunnen andere jeugdsportclubs inspiratie opdoen voor de eigen jeugdsportclub.

Om de acties van jeugdsportclubs te verzamelen werd er gebruik gemaakt van (i) mondelinge semigestructureerde interviews en (ii) een bevraging via e-mail.

1.1.1 Mondelinge semigestructureerde interviews

De interviews vonden plaats aan de hand van een mondeling interview met een bestuurder van de jeugdsportclub. Meer bepaald werd er geopteerd voor de methode van semigestructureerde interviews, de meest voorkomende interviewmethode (Mortelmans, 2007). Het semigestructureerde interview situeert zich midden in het continuüm tussen het open interview en het gestructureerde

interview. In de semigestructureerde interviewmethode wordt er – in tegenstelling tot het open interview – gebruik gemaakt van een topiclijst of een vragenlijst. Daarnaast biedt de semigestructureerde interviewmethode bovendien de mogelijkheid om – in vergelijking met het gestructureerde interview – dieper in te gaan op centrale aspecten van het onderzoek waarbij er rijkere informatie verzameld kan worden aangaande aspecten die centraal staan in het onderzoek (Van Tuyckom, Vos & Scheerder, 2011).

In voorliggend onderzoek werd er geopteerd voor het gebruik van een topiclijst aan de hand waarvan de verschillende ethische thema's uitgebreid bevestigd konden worden. In een eerste fase van het interview werd er gepeild of de jeugdsportclub bepaalde acties ondernam in verband met de verschillende ethische thema's en richtsnoeren. Hierbij baseerden we ons – net als bij de vragenlijst voor de online survey – op het decreet aangaande het medisch en ethisch verantwoord sporten.

Daarnaast werd de lijst met topics aangevuld met een vragenlijst, die gebruikt werd wanneer een club aangaf dat ze een actie ondernam met betrekking tot een bepaald ethisch thema. Deze vragenlijst had tot doel om de actie zo uitgebreid mogelijk te beschrijven. Zo werd er gepeild naar (i) een omschrijving van de actie, (ii) wanneer de actie plaatsvond, (iii) doelgroep, (iv) doelstelling van de actie, (v) wijze van communiceren van de actie, (vi) succesfactoren van de actie en (vii) hindernissen bij het toepassen van de actie.

Ten slotte werden er afsluitend nog enkele vragen gesteld. Zo werd er gepeild naar het beleidsplan, specifieke (gedrags)codes van de jeugdsportclub, en de taken van de clubverantwoordelijke voor medisch en ethisch verantwoord sporten.

1.1.2 Bevestiging via e-mail

De mondelinge interviews werden aangevuld met een bevestiging via e-mail die peilde naar acties van jeugdsportclubs betreffende medisch en ethisch verantwoord sporten. Hiervoor werd gebruik gemaakt van een template aan de hand waarvan de jeugdsportclubs hun acties konden invullen.

Deze methode biedt twee voordelen. Ten eerste is een bevestiging via e-mail minder arbeidsintensief dan een mondeling interview. Door het beperkte tijds kader was het immers niet mogelijk om elke jeugdsportclub te interviewen. Ten tweede biedt deze methode toch de mogelijkheid aan bepaalde jeugdsportclubs om alsnog hun acties door te geven.

1.2 Selectie

1.2.1 Mondelinge interviews

De selectie van de onderzoekssample is gebaseerd op de resultaten uit de online survey. Meer bepaald werden de jeugdsportclubs geselecteerd die hoog scoorden op meerdere ethische thema's. Per ethisch thema werden de jeugdsportclubs gerangschikt naargelang de gemiddelde score die ze op het desbetreffende thema behaalden. Daarnaast werd er ook gekeken naar de score van de jeugdsportclubs op de vraag of ze al dan niet acties ondernamen met betrekking tot de zes ethische thema's.

De jeugdsportclubs die hoog scoorden op minimaal vier ethische thema's en die 'eerder akkoord' of 'helemaal akkoord' aanduiden op de stelling dat ze acties ondernamen met betrekking tot het desbetreffende ethische thema, werden weerhouden voor de selectie. Vervolgens werd er gekeken naar de vertegenwoordiging en de spreiding van de verschillende sporttakken en het aantal jeugdleden van de jeugdsportclubs. Doordat de sport voetbal ondervertegenwoordigd was, werd de selectie aangevuld met twee voetbalclubs.

De uiteindelijke selectie bestaat uit 21 jeugdsportclubs, waaruit blijkt dat de spreiding van de sporttakken en het aantal leden zeer divers is opgebouwd (zie Tabel 3.1). Van de 21 geselecteerde jeugdsportclubs waren veertien clubs (of twee derde) bereid om mee te werken, gaven drie clubs expliciet aan dat ze niet wilden meewerken en konden vier jeugdsportclubs niet bereikt worden via e-mail, noch via telefoon (zie Tabel 3.1).

Tabel 3.1 Geselecteerde jeugdsportclubs opgedeeld naar sporttak en het aantal jeugdleden

Sport	Aantal jeugdleden	Interview
American Football / Baseball	20	
Atletiek	92	X
Badminton	25	
Ballet & Dans	1 000	X
Ballet & Dans	11	
Ballet & Dans	7	
Boogschieten	7	X
Gymnastiek	275	X
Gymnastiek	866	X
Hockey	146	
Korfbal	32	X
Omnisport/G-sport	21	X
Squash	25	X
Vechtsport	114	X
Vechtsport	76	X
Vechtsport	16	
Voetbal	60	
Voetbal	282	X
Voetbal	165	X
Volleybal	109	X
Zwemmen	85	X

1.2.2 Bevraging via e-mail

De jeugdsportclubs die via e-mail bevraged werden, zijn geselecteerd op basis van een hoge score op één of twee ethische thema's. Bijgevolg werd er gekozen voor jeugdsportclubs die hoog scoorden op enkele ethische thema's, maar niet op voldoende thema's om mondeling bevraged te worden. Exact veertig jeugdsportclubs werden er voor deze methode weerhouden.

In lijn met de verwachtingen lag de respons van de bevraging via e-mail veel lager, meer bepaald op 12,5 procent. De arbeidsintensiviteit die nodig was voor het invullen van de fiches is vermoedelijk één van de voornaamste redenen. Een gebrek aan begeleiding en het onpersoonlijke contact zijn andere mogelijke oorzaken.

De informatie van de vijf jeugdsportclubs die gereageerd hebben, toch een nuttige aanvulling van de mondelinge interviews. Via deze bevraging werden er immers acht praktijkvoorbeelden van jeugdsportclubs verzameld.

2. Actiegericht versus informeel

Zoals hierboven al werd aangegeven, werd er tijdens de interviews gefocust op acties van jeugdsportclubs rond de zes ethische thema's. In lijn met de verwachtingen beschikken niet alle jeugdsportclubs over formeel uitgewerkte ethische acties. In vele jeugdsportclubs is er bijvoorbeeld sprake van een duidelijk gezondheidsbeleid en een gezonde, ethische cultuur, zonder dat ze gebruik maken van specifieke acties. Bovendien blijkt het niet altijd evident om formele acties te onderscheiden van de informele cultuur van jeugdsportclubs.

Eén van de jeugdsportclubs geeft aan dat er in hun club formele acties georganiseerd worden, die vervolgens een onderdeel (moeten) worden in de informele cultuur van de club. Bij deze jeugdsportclub bestaat er een duidelijke wisselwerking tussen formele acties en de informele cultuur van de club:

'Onze club werkt aan de hand van acties. De club tracht elke keer een specifieke actie te bedenken, uit te voeren en vervolgens te integreren in de sportclubwerking. Indien de integratie vlot verloopt, begint de sportclub aan een volgende actie. Zo heeft de sportclub een preventiebeleid uitgevoerd. [...] Indien een bepaald probleem wederom voorvalt, kunnen we de actie opnieuw toepassen.'

Doordat het onderscheid tussen een formele actie en een informele sportclubcultuur niet altijd duidelijk is, worden er bij de beschrijving van de acties ook zinsneden gebruikt die niet tot volledig uitgewerkte, formeel uitgeschreven acties behoren. In bijlage 1 hebben we enkele acties geselecteerd, waarbij we rekening hebben gehouden met een spreiding over de verschillende ethische thema's.

3. Ethische acties per thema

In dit deel behandelen we de acties per ethisch thema. Tijdens de interviews kwam tot uiting dat de meeste jeugdsportclubs niet vertrouwd waren met de zes ethisch thema's. Vele jeugdsportclubs zijn bijvoorbeeld niet in staat om zelf een onderscheid te maken tussen de verschillende ethische thema's. Daarom is het de interviewer die bepaald heeft tot welke ethische thema's de verschillende acties behoren. Aangezien de acties van jeugdsportclubs bijna nooit een opdeling maken tussen de ethische thema's inclusie en diversiteit, behandelen we beide thema's in dezelfde paragraaf. De acties die eerder tot het medisch verantwoord sporten behoren en de acties aangaande fysieke

---

gezondheid (voeding, blessures, enzovoort) worden voornamelijk in het thema fysieke en psychische integriteit besproken.

Sommige van de ethische thema's worden door vele jeugdsportclubs als evident beschouwd, zoals de thema's fair play en rechten van het kind in de sport. Voor andere ethische thema's zijn de jeugdsportclubs van mening dat de toepassing afhankelijk is van de context waarbinnen de jeugdsportclub actief is. Hierbij verwijzen we ondermeer naar de inclusie van allochtonen, een thema dat meer evident is binnen een grootstedelijke context, dan in een gemeente die nagenoeg geen burgers van allochtone afkomst heeft.

Een derde punt is de vaststelling dat sommige ethische thema's met elkaar kunnen conflicteren. Zo kunnen bijvoorbeeld de thema's inclusie van allochtone jongeren en de toepassing van hygiëneregels in de jeugdsportclub met elkaar in conflict komen:

'Onze sportclub telt veel moslims. Moslims mogen niet samen douchen vanwege hun geloof. De club heeft dit opgelost door de moslims te verplichten zich uitgebreid te wassen en propere kleren aan te doen na de training.'

Ten slotte behandelen sommige jeugdsportclubs alle ethische thema's op een geïntegreerde manier, als het ware onder de noemer 'ethiek in de sport'. Een voorbeeld hiervan is de actie 'Coole Gymmanieren', een actie die in een geïnterviewde gymnastiekclub werd uitgevoerd (zie Bijlage 1), met steun van de Gymnastiekfederatie Vlaanderen. Elke maand krijgt de trainer een kaartje met actiepunten, die vervolgens met de jeugdsporters wordt overlopen. Deze actiepunten worden ook verspreid via affiches en via de website van de jeugdsportclub.

3.1 Rechten van het kind in de sport

Alle geïnterviewde jeugdsportclubs zijn van mening dat de rechten van het kind in de sport gewaarborgd moeten worden. De toepassing van de rechten van het kind in de sport gebeurt echter meestal informeel, waarbij de inhoud van de Panathlonverklaring al dan niet bewust wordt gevolgd:

'Wij hebben geen verklaring ondertekend, maar proberen wel de positieve waarden in de jeugdsport te benadrukken en de jeugd te beschermen tegen negatieve aspecten.'

'Rechten van het kind komt eigenlijk weinig direct in aanmerking. We houden deze principes wel in het achterhoofd bij het beleid en de trainingen. [...] Het kind staat in het beleid altijd centraal'

'Ik kan misschien wel even samenvatten dat er in onze club weinig is gestructureerd, georganiseerd, maar dat de principes van medisch en ethisch verantwoord sporten van het hele clubleven een onafscheidelijk deel uitmaken.'

Andere jeugdsportclubs koppelen formele acties aan de ondertekening van de Panathlonverklaring, bijvoorbeeld door in het beleidsplan de Panathlonverklaring nadrukkelijk te vermelden en de verklaring om te zetten in uitgeschreven richtlijnen, of door een eigen ethische code (gedragscode) op te stellen (zie ook bijlage 2):

‘[Jeugdsportclub X] ondertekende de Panathlonverklaring over ethiek in de jeugdsport. Met deze verklaring gaan wij de verbintenis aan om, over de discussie heen, heldere gedragsregels vast te leggen bij het nastreven van de positieve waarden in de jeugdsport. Hiervoor ondernemen wij volgende zaken: [...]’ (quote uit beleidsplan)

‘De federatie heeft een typegedragscode opgesteld waaruit elke vereniging haar items kan halen die van toepassing zijn in haar werking. [...] Op basis hiervan heeft de club een gedragscode uitgewerkt die op de website werd geplaatst en er werd naar de code verwezen tijdens de infosessie voor ouders van jeugdathleten. [...] De gedragscode geeft duidelijkheid over items die anders door de enen als evident worden beschouwd en voor de anderen niet van toepassing zijn.’

‘Bij de inschrijving krijgen de nieuwe leden een onthaalbrochure met daarin de zaken die wij aanbieden en verwachten van de jeugd. Hiertoe behoort ondermeer een folder van ethisch verantwoord sporten. Op deze manier weet ieder kind en iedere ouder wat de jeugdsportclub doet.’

Andere jeugdsportclubs gaven aan dat ze een ethische commissie hadden opgericht, of een vergadering hadden georganiseerd om de Panathlonverklaring in de praktijk om te zetten.

‘In ons ethisch akkoord worden de verschillende verantwoordelijkheden van de club opgelijst die de club tracht te realiseren. Het gaat hier voornamelijk over bepaalde gedragingen die niet verantwoord zijn en die dan door de Koninklijke Vlaamse Voetbalbond gesanctioneerd kunnen worden. [...] Om deze actie in praktijk om te zetten heeft de club een ethische commissie opgesteld die bestaat uit de voorzitter, ondervoorzitter en jeugdcoördinator.’

‘Wij hebben de Panathlonverklaring getekend in 2004. Hierdoor voelden we ons verplicht om ons aan de verklaring te houden. De ondertekening heeft gediend als startbasis van het beleid rond ethisch verantwoord sporten. [...] De club heeft vergaderd over ethisch verantwoord sporten en is beginnen werken aan de zaken die in de Panathlonverklaring vermeld staan.’

Een belangrijk onderdeel van de het ethisch thema de rechten van het kind in de sport is het feit dat jeugdsportclubs rekening moeten houden met het ontwikkelingsniveau van de kinderen. Er zijn clubs die werken aan het bieden van kansen aan laatrijpe jeugdspelers:

‘Aan groeiachterstand wordt actief gewerkt in onze club. Spelers worden geselecteerd op intelligentie, op voetbaltechnisch gebied en op mentaliteit. Zo maken wij gebruik van een Purple List waarbij de club spelers test aan de hand van controles om te kijken of ze groeiachterstand hebben. [...] Wij merken dat de jeugdspelertjes van onze ploegen gemiddeld kleiner zijn dan de spelers van andere ploegen.’

Een belangrijke tip over de rechten van het kind in de sport hield verband met de communicatie van de verschillende ethische codes:

‘Communicatie is zeer belangrijk. Iedereen moet weten dat de club hiermee bezig is en daarom moet er veel gecommuniceerd worden.’

3.2 Inclusie en respect voor diversiteit

Jeugdsportclubs maken zelf niet altijd een onderscheid tussen de verschillende doelgroepen die een maatschappij rijk is. Vele jeugdsportclubs geven aan dat iedereen welkom is, zonder dat ze daarbij specifieke acties ondernemen. Zo staat in het beleidsplan van een Antwerpse atletiekclub de volgende doelstelling vermeld:

‘[Jeugdsportclub X] wil de atletieksport in zijn breedste vorm aanbieden aan al de inwoners van [stad X] en ruime omgeving en dit ongeacht hun mogelijkheden, taal, kleur of overtuiging.’

Een trainer van een vechtsportclub verwoordt het als volgt:

‘Iedereen is hetzelfde hier: of het nu een meisje is, overgewicht heeft, een allochtoon, autist... Vechtsport is ideaal om aan zelfvertrouwen te winnen, zeker voor vrouwen. Meisjes die getraind zijn in de vechtsport, zijn ongeveer even goed als jongens. Op de mat bestaan er geen verschillen, niet wat betreft geslacht, en niet wat betreft afkomst. Dit heeft goede uitstraling op de jongeren, zij voelen zich hier thuis.’

3.2.1 Allochtonen

Alle geïnterviewde jeugdsportclubs zijn van mening dat racisme niet toegelaten is, dat allochtone jongeren welkom zijn in de jeugdsportclub en dat jeugdsportclubs moeite moeten doen om allochtonen in de clubwerking te integreren. De geïnterviewde clubs zijn van mening dat hun club deze zaken goed toepast, al is er slechts een beperkt aantal jeugdsportclubs dat formele acties onderneemt om deze doelgroep te integreren:

‘Ik heb nog niet het gevoel gehad dat de jeugdsportclub in contact is gekomen met racisme.’

‘Wij houden rekening met allochtonen. De club heeft specifiek uitgewerkte punten in verband met racisme in de brochure.’

Jeugdsportclubs uit grote steden zoals Antwerpen zijn van mening dat je tegemoet moet komen aan de wensen en verzuchtingen van allochtonen, maar dat je hierin niet mag overdrijven.

‘Gezond verstand is essentieel, beide partijen moeten elkaar tegemoet komen. [...] Sommige joodse mensen hebben het heel moeilijk met drinkglazen, omdat dit niet gewassen mag worden in water waar ook resten van melk in zou kunnen zitten. Voor deze mensen schenkt de club flesjes.’

[...] Een Indische groep wilde dat de lessen in Engels gegeven werden, maar hieraan kwam de club niet tegemoet. Wel worden er brieven en vertaald, maar dit wordt niet tot in het oneindige gedaan. Ik denk dat dit niet meer dan normaal is. Het moet ook eerlijk blijven ten opzichte van de andere kinderen die Nederlands spreken.'

'Wij houden rekening met de cultuur van de moslims, zonder hierin te overdrijven. Zo aanvaarden wij dat moslims niet aanwezig kunnen zijn op vrijdagtrainingen, wegens het vrijdaggebed. Op buitensportactiviteiten zorgen we voor niet-alcoholische dranken en thee, en zorgen we dat er naast gewone hapjes ook Halalhapjes zijn.'

Naast het feit dat deze jeugdsportclubs het niet wenselijk vinden om volledig tegemoet te komen aan alle wensen van allochtonen, zijn ze van mening dat het ook omwille van praktische redenen onmogelijk is om zich aan te passen aan alle wensen van andere culturen.

'De sportclub kan niet tegemoet komen aan alle culturen die de club rijk is. [...] Cursussen zeggen dat je moet inspelen op de instelling van de Cubaan, Chileen, Marokkaan... We weten dat die verschillend zijn, maar in de sportclub trainen ze op dezelfde manier. Inspelen op de diversiteit van 34 verschillende nationaliteiten is niet mogelijk. Wij kunnen niet tegemoet komen aan én de Indische, én de Marokkaanse, én de Joodse gemeenschap, én...'

'Bij de oudere leeftijdscategorie komen de moslimmeisjes niet meer naar de sportclub. [...] Doordat de sportclub ramen heeft, is het niet mogelijk om voor moslimvrouwen aparte lessen te voorzien.'

De jeugdsportclubs gebruiken ook hulpmiddelen en maken afspraken om allochtonen te helpen bij de integratie in de jeugdsportclub.

'De club tracht het aantal vreemdelingen te verspreiden over de groepen. Mogelijk komt dit bij sommige mensen over als racistisch, de club ziet dit echter als een middel om te integreren. Dit zien we ook bij Vlamingen in bijvoorbeeld Benidorm die ook samenhokken en naar Café Belgica trekken. Wanneer je kinderen wil integreren moet je deze zoveel mogelijk verspreiden over de verschillende lesgroepen.'

Verschillende jeugdsportclubs geven aan dat ze openstaan voor jeugdsportclubs, maar dat hun gemeente weinig allochtonen telt. Een jeugdsportclub uit Antwerpen beaamt deze mogelijkheid:

'Onze club is gelegen in een Antwerpen. Hier situeren zich verschillende doelgroepen, zoals allochtonen. Sportclubs moeten rekening houden met hun specifieke situatie.'

Voor een praktijkvoorbeeld verwijzen we naar Bijlage 3.

3.2.2 Gehandicapten

Een aanzienlijk deel van de bevraagde jeugdsportclubs is ervan overtuigd dat jeugdsportclubs in staat zijn om een groot deel van de jongeren met een handicap op te nemen in de club. Zo is er een

dansclub die jongeren met autisme, syndroom van Down, klompvoeten, enzovoort, bij de jeugdwerking betreft:

‘Wij trachten gehandicapten zoveel mogelijk te integreren in de clubwerking. Wij zijn ervan overtuigd dat kinderen die geïntegreerd worden in een ‘normale’ groep zich daar enorm aan optrekken. Ik houd niet van ‘hokjesdenken’, integendeel. Voorlopig hebben we nog nooit problemen gehad met kinderen in de lessen te integreren.’

Verschillende jeugdsportclubs zien het niet (alleen) als een uitdaging om jongeren met een handicap te integreren, maar ervaren ook de voordelen hiervan, voor zichzelf en voor de overige jongeren van de jeugdsportclub:

‘Het voordeel van de doofstommen is dat de trainers verplicht zijn om de technieken zeer duidelijk uit te leggen aan de hand van voorbeelden. Trainers moeten alle technieken duidelijk voordoen, en aanduiden welke armen ze moeten gebruiken. Dit is ook een voordeel voor de andere leden.’

Wel vinden de jeugdsportclubs dat niet iedere jeugdsportclub geschikt is om mensen met een handicap op te nemen. Essentieel voor het opnemen van jongeren met een handicap is de aanwezige expertise in de club en de wil om met jongeren met een handicap te werken:

‘De instructeurs die lesgeven zijn allemaal gediplomeerde pedagogen of lesgevers. Dit vinden wij heel belangrijk omdat ze dan een bepaalde achtergrond hebben hoe ze met kinderen moeten omgaan. Ze moeten weten dat er kinderen in de les komen die achter staan op mentaal, fysiek en communicatief vlak.’

‘Gezond verstand en goesting zijn essentieel om kinderen met een handicap op te vangen, net zoals een positieve kijk naar de kinderen toe. Ik kan mij inbeelden dat kinderen minder welkom zijn in sportclubs die focussen op sport in competitie. Als ouder moet je dit aanvaarden. Het is immers beter om dan rond te horen bij een andere club waar het kind wel welkom is.’

Een ander onderdeel van de expertise is dat de trainers er rekening mee moeten houden dat kinderen met een handicap een andere benadering vragen dan kinderen zonder handicap:

‘Indien bepaalde kinderen overschieten, gaan de trainers hier niet speciaal op in. Er wordt niet gezegd ‘Kind X staat weeral alleen, ga er eens bijstaan’. Maar in plaats van alleen te staan, mocht ze met de juf dansen, wat jonge kinderen wel een eer vinden. De volgende keer willen de andere kinderen ook met de juf dansen en trachten als laatste over te blijven.’

‘De minder begaafden krijgen andere doelstellingen dan de rest van de club. Het aanleren van technieken gaat immers veel trager. Wanneer zij een bepaalde techniek onder de knie hebben, leggen zij een test af en krijgen zij een lintje op de gordel en krijgen zij op termijn ook een hoger kleur van gordel. [...] Hoewel het lintje of de gordel minder waard is doordat de minder begaafden minder technieken moeten onthouden, doet dit er niet toe. Elk lid van de club weet immers hoe dit werkt.’

Omwille van een gebrek aan bovenstaande vereisten (meer bepaald een gebrek aan expertise en/of wil) geven bepaalde jeugdsportclubs aan dat (sommige) kinderen met een handicap niet in hun jeugdsportclub opgenomen kunnen worden:

‘Niet alle zwaardere mentaal gehandicapten kunnen worden opgenomen. Geïntegreerd lesgeven aan zowel niet-mentaal gehandicapten als zwaardere mentaal gehandicapten zou voor beide groepen niet aangenaam zijn.’

Eén van de bevraagde jeugdsportclubs is een G-sportclub. Deze jeugdsportclub bevestigt dat de keuze voor G-sport een bewuste keuze moet zijn, die mogelijk niet voor iedereen is weggelegd. Toch benadrukt de club dat sport voor iedereen mogelijk moet zijn, al dan niet geïntegreerd in de ‘gewone’ clubsportwerking:

‘Sport voor iedereen moet, mits voldoende inspanning, zeker mogelijk zijn. Als sportclubs willen beginnen met een G-werking, zorg er dan voor dat deze werking niet naar de achtergrond verdwijnt. De filosofie van G-sport is anders dan die van competitiesport, al hoort competitie uiteraard ook bij G-werking. De samenwerking en communicatie binnen en buiten de club zijn erg belangrijk. Een sociale club zorgt voor een goede sfeer en resultaten.’

Mogelijke oplossingen zijn bijscholingen en de organisatie van sportkampen – al dan niet in samenwerking met de stad of gemeente – voor kinderen met een (zware) handicap. Dit kan bijvoorbeeld dienen als een eerste kennismaking van jeugdsportclubs met jongeren met een handicap:

‘De sportclub geeft sportkampen turnen voor licht mentaal gehandicapten. [...] Drie lesgevers hebben hiervoor een extra opleiding behaald bij Kadans, een organisatie in Tielt-Winge. De ouders geven een fiche met de handicap van de kinderen waarna de ouders en het kind worden opgezocht voor een voorgesprek. Bij grote probleemkinderen blijven de ouders soms ter plaatse.’

‘De sportdienst van [stad X] organiseert een sportdag en een cursus over sport met gehandicapten. Enkele van de bestuursleden hebben de cursus gevolgd en de sportclub neemt deel aan de sportdagen. [...] Het bestuur was kritisch ten opzichte van de haalbaarheid om gehandicapten op te nemen in de sportclub. [...] Het resultaat van de sportdagen is echter positief!’

Voor praktijkvoorbeelden verwijzen we naar Bijlagen 4 en 5.

3.2.3 Homoseksualiteit

De bevraagde jeugdsportclubs geven allen aan dat holebi’s welkom zijn in de jeugdsportclub. Allen vinden ze het belangrijk dat er respect is voor ieder zijn/haar seksuele geaardheid. Binnen de bevraagde sample bevindt zich een dansclub die specifieke lessen organiseert voor homokoppels (zie ook het praktijkvoorbeeld in Bijlage 6):

'Binnen onze club zijn er homokoppels bij het koppeldansen. [...] In het begin werden deze apart gehouden aangezien er zeer veel homokoppels waren. Er werd hier specifiek reclame voor gemaakt vanuit de gedachte dat homokoppels zich aangenamer voelden wanneer ze in speciale lessen terecht konden. [...] Later hebben we de koppels geïntegreerd in de gewone lessen.'

Bij sommige jeugdsportclubs bestaat er een zekere schrik voor de reactie van anderen.

'In het begin hadden we een zekere schrik voor de reactie van andere dansclubs. Een vijftal jaren geleden was er commotie in de pers omdat in een andere dansschool homokoppels geweigerd werden. [...] Wij zijn echter blij dat we doorgezet hebben en de lessen wel hebben ingevoerd'

'De club bestaat voor een groot deel uit moslims. Hierin situeerde zich een mogelijk probleem. Het bleek achteraf echter geen problemen op te leveren. [...] Openheid in communicatie is een tip voor andere sportclubs.'

3.2.4 Financieel zwakkeren

Een groot aantal jeugdsportclubs onderneemt concrete acties om financieel zwakkeren in de jeugdsportclub op te nemen. Tot de formele acties behoren ondermeer het betalen van het lidgeld in maandelijkse bijdragen, of het betalen van lidgeld in samenwerking met het OCMW (gemeente). Daarnaast bieden heel wat jeugdsportclubs financiële voordelen aan gezinnen die met meerdere leden zijn aangesloten bij de jeugdsportclub.

3.3 Fair Play

Alle geïnterviewde jeugdsportclubs onderschrijven de fair play gedachte. Bij een groot deel van de jeugdsportclubs blijft het thema fair play beperkt tot een informele houding. In sommige jeugdsportclubs, sportfederaties en sportcompetities worden er ook formele acties georganiseerd om de fair play van de jeugdspelers te verhogen (zie ook Bijlage 7 voor een praktijkvoorbeeld).

'Sinds een vijftal jaar wordt er vanuit de federatie gewerkt aan fair play bij de jeugd. [...] Zo worden jongeren die met een racket gooien uitgesloten van wedstrijden. [...] Op het einde van de Dunlopcompetitie een prijs voor fair play uitgedeeld aan een jongen, en aan een meisje.'

'Elke club krijgt vanuit de Koninklijke Vlaamse Voetbalbond een papier dat ze na elke wedstrijd moeten invullen. Dit wordt zowel door de thuisploeg als door de bezoekers onder begeleiding van de scheidsrechter. [...] Op het einde van het seizoen krijgt de ploeg die het beste scoort op deze enquête een beker voor fair play.'

'Tijdens het kampioenschap van Vlaanderen werd gevraagd dat atleten de hand zouden schudden aan juryleden als dank voor hun inzet en dat juryleden de hand zouden schudden aan atleten als blijk van waardering voor hun prestatie.'

3.3.1 Aangepaste vormen voor alle jongeren

Het aanbieden van oefen- en wedstrijdvormen die aangepast zijn aan het niveau van alle jeugdspelers maakt eveneens deel uit van de fair play-gedachte. Individuele sporten kunnen bijvoorbeeld elke jonge atleet doelen geven op zijn/haar maat. Het individualiseren van doelstellingen en oefenvormen is essentieel wanneer de leden van de jeugdsportclub van een verschillend niveau zijn en/of een verschillende leeftijd hebben:

‘De club stelt een diploma op voor de atleten voor verschillende schietafstanden, waarbij de schutters punten krijgen op de houding, de techniek, prestatie, enzovoort. Zo kunnen ze een wit, rood, blauw, zwart diploma halen, en dit op verschillende afstanden. Zo kan iedereen op zijn eigen niveau spelen.’

‘Squashen kan op elk niveau: er is minisquash voor de allerkleinsten om te leren bewegen met aangepast materiaal en aangepaste regels. [...] Er zijn aangepaste ballen die iets beter botsen voor de ouderen. [...] De drempel wordt zo laag mogelijk gehouden.’

Sommige jeugdsportclubs laten hun jeugd trainen in niveaugroepen (zie Bijlage 8). Op deze manier trachten jeugdsportclubs elke speler op te leiden op een niveau dat geschikt is voor hem/haar. Het werken in niveaugroepen kent vele varianten en toepassingen in de clubgeorganiseerde sport. Hieronder citeren we enkele voorbeelden van een semiprofessionele voetbalclub, een squashclub, een synchroonzwemclub, een volleybalclub en een G-sportclub:

‘Wij bekijken de atleten als individuen die op latere leeftijd in een collectief moeten functioneren. Wij vinden het heel belangrijk om vanaf een jonge leeftijd in niveaugroepen te werken. Terwijl andere sportclubs machines proberen te maken van jeugd ploegen, kiezen wij ervoor om spelers individueel te ontwikkelen.’

‘Op woensdag wordt er meestal een technische training georganiseerd. Op deze training richten de trainers zich op één of ander specifieke techniek van een spelonderdeel. [...] Deze actie hebben we opgestart om een oplossing te bieden voor de heterogeniteit binnen een aantal ploegen en om verschillende spelers zo goed mogelijk te begeleiden op hun eigen niveau.’

‘Er zijn negen niveaugroepen van kinderen. Op basis van de vaardigheden groeien de jongeren door naar een volgende groep. De groepen zijn niet echt gebaseerd op leeftijd, al speelt dit in zekere mate ook mee bij de toewijzing aan een bepaalde groep. [...] Gelijke niveaugroepen is nodig, zodat de groep een uitdaging heeft.’

‘Vroeger stelden we een ploeg samen op basis van leeftijd, nu gebeurt dit op basis van het niveau van de kinderen. Het kan zijn dat een speler niet meekan met het niveau van zijn of haar leeftijdsgenootjes waardoor we dan een uitzonderingsattest aanvragen bij de VVB zodat het jeugdlid kan meespelen in een jongere leeftijdscategorie. Deze spelers worden op de voet gevolgd en alles wordt eraan gedaan om ze zo snel mogelijk op niveau te brengen’

‘Twee tot drie keer per jaar zitten de coaches en de voorzitter samen op een evaluatievergadering. Alle atleten worden hier geëvalueerd en ingedeeld op niveau. Sommigen kunnen een groep stijgen, anderen dalen dan weer door o.a. ouderdom. [...] De sportclub wil dat iedereen kan sporten op het eigen niveau, zonder dat er te veel druk is voor de jongeren.’

Tenslotte zijn er ook jeugdsportclubs die samenwerken met andere clubs om hun meest getalenteerde jeugdspelers kansen op een aanvullende opleiding te bieden:

‘Als we ontdekken dat we een gymnast hebben die heel goed is, kunnen we ze doorsturen naar een andere club die wel de mogelijkheden kunnen geven aan de kinderen om hun talent nog verder te ontwikkelen. [...] We willen hiermee bereiken dat zoveel mogelijk leden, die op een behoorlijk niveau aan gymnastiek doen, nog beter worden begeleid in andere sportclubs. We zijn meer een amateuristische sportclub.’

3.3.2 Competitie versus recreatieve en vormende activiteiten

Alle geïnterviewde jeugdsportclubs vinden het belangrijk om alle jongeren de kans te geven om mee te sporten, ook de zwakkere sporters. De rol van competitie in de clubgeorganiseerde sport zorgt wel voor tegengestelde meningen.

Sommige jeugdsportclubs zijn van mening dat een focus op competitie ervoor zorgt dat enkel de beste atleten speelkansen krijgen. Daarom vinden deze jeugdsportclubs dat het recreatieve en/of vormende aspect minstens even belangrijk is als het competitieve aspect:

‘In de visie van de club staat geschreven dat de club open staat voor iedereen, zowel voor recreatieve als voor competitieve spelers. Aan beide groepen besteden wij evenveel tijd en moeite. [...] Iemand die niet bereid is om een toernooi te spelen, wordt niet gestimuleerd om deel te nemen. [...] Hoe minder druk je bij de jongeren legt, hoe meer jongeren zich kunnen amuseren en hoe geslaagder de training of wedstrijd is. Dit moet je ook als trainer laten blijken, want druk komt meestal van hun kant.’

‘We willen er vooral voor zorgen dat de spelers al enkele technische en tactische vaardigheden van het voetbal leren, zodat het eerste jaar dat ze competitie spelen al meer voetballen is en dat ze niet op één hoop achter de bal lopen.’

Andere jeugdsportclubs menen dat er niet noodzakelijk een tegenstrijdigheid is in een focus op competitie en het bieden van speelkansen aan alle jeugdspelers.

‘Hoewel de eerste ploeg van de club prestatiegericht is, hoeft dit niet in strijd te zijn met de jeugd speelkansen te geven. [...] Wij gaan ervan uit dat ieder kind een kans moet krijgen om te spelen en zich te ontwikkelen. Het is een algemene ethiek om spelers zoveel mogelijk speelkansen te geven. Op deze manier bouwen wij aan een nieuwe generatie goede spelers.’

Verschillende jeugdsportclubs en sportfederaties organiseren acties om het iedereen-speelt-principe te vertalen naar formele richtlijnen (zie ook praktijkvoorbeeld in Bijlage 9):

‘We hebben een fiche opgesteld waarop de trainer kan aanduiden wie welke set speelt zodat hij een hulpmiddel heeft om te zien of hij iedereen heeft laten spelen. In de competitie stellen we onze jeugdopleiding centraal en zorgen de trainers ervoor dat iedereen speelt.’

3.4 Fysieke en psychische integriteit

3.4.1 Blessurepreventie

Jeugdsportclubs trachten ervoor te zorgen dat hun spelers zo goed mogelijk beschermd worden tegen blessures, ondermeer door middel van opwarming en stretchen. Sommige clubs zorgen voor nog extra preventie:

‘Eén van de trainingen is een I-day waarbij de jeugdspelers een individuele opwarming krijgen en opgedeeld worden in fysieke niveaugroepen (zoals snelheid en kracht) om te werken aan de zaken die ze tekort komen. [...] Elke zeven weken is er een soort klassenraad waarop de testen besproken worden en er per atleet nieuwe doelen gesteld worden. De club werkt via I-day actief aan blessurepreventie (hiervoor bestaan basisprincipes zoals water drinken, core-stability alvorens krachttraining te doen). De club heeft twee fitnesszalen binnen de sportclub. Eén ruimte is gewijd aan blessurepreventie, waar er een handleiding voorhanden is aan de hand waarvan ze een preventiecircuit kunnen afleggen. [...] De club heeft een eigen stabilisatieproject uitgewerkt, op basis van de KBVB, experts en op basis van eigen ervaring. Daarnaast zijn er jaarlijkse een zestal bijscholingen voor trainers over blessurepreventie.’

Indien een speler zich blesseert, verzorgt de jeugdsportclub bijna altijd de eerste hulp bij sportongevallen, om de gekwetste vervolgens door te sturen naar een gespecialiseerde kinesist of een dokter. Toch zijn er ook clubs die beschikken over een eigen kinesist. Deze kinesist was in sommige gevallen aan de club verbonden via informele contacten (bijvoorbeeld een ouder van één van de jeugdleden) of door middel van stagestudenten kinesitherapie.

‘De eerstejaarsstudenten kinesitherapie van de VUB lopen stage in onze club. [...] De studenten zorgen voor extra ondersteuning aan de coaches en kunnen de club extra ideeën bezorgen. Verder leren de studenten zelf ook enorm veel bij: van een moeilijker omgang met de atleten naar een positieve ervaring bij zowel de atleten als de studenten.’

In sommige gevallen werd deze kinesist/dokter door de jeugdsportclub betaald:

‘De club werkt samen met twee kinesisten. De topatleten krijgen kracht- en lenigheidstraining bij de kinesisten. Wanneer de jongeren een blessure oplopen, kunnen ze eveneens bij deze kinesisten terecht. De samenwerking met de kinesist heeft als voordeel dat de trainers de kennis van deze kinesisten kunnen kopiëren naar de training, zodat ook hier preventie (lenigheid en spierversterkende oefeningen) kunnen plaatsvinden.’

‘Een speler die gekwetst is, krijgt verzorging van een EHBSO-specialist die een gepensioneerde sportvrijwilliger is. Deze bepaalt de ernst van de blessure en geeft een strookje mee waarbij hij de speler doorverwijst naar de spoeddienst van AZ-Kortrijk indien het heel ernstig is, of naar de kineruimte en sportverzorgers van het eerste elftal. De kinesist doet de behandeling op de club, of

in samenwerking met een osteopaat buiten de sportclub. Hier krijgt de speler een actieve revalidatie. [...] Er is duidelijke communicatie tussen de sportclub en de kinesisten. Op het veld staat er een bord en er is mailing met de trainers: rode spelers mogen niets doen, gele spelers zijn in revalidatie. Wanneer een speler gerevalideerd is, mag hij na aftekening door de kinesist meteen terug beginnen spelen.'

3.4.2 Gezonde voeding

Hoewel gezonde voeding niet tot de essentie van jeugdsportclubs behoort, zijn er jeugdsportclubs die acties ondernemen om het voedingspatroon van hun jeugdleden te verbeteren. Zo plannen sommige clubs hun trainingsmomenten op uren na het avondeten, voorzien ze water tijdens de sportactiviteiten...

Sommige jeugdsportclubs geven voedingstips aan de jongeren en/of hun ouders wanneer ze merken dat de jongeren er ongezonde voedingsgewoontes op nahouden:

'Vroeger aten sommige jongeren chips voor de training. Wij hebben de tip gegeven om geen chips te eten, maar een boterham. Deze tip wordt ook aan de ouders doorgegeven, aangezien de ouders van die jongeren soms niet weten dat chips geen volwaardige maaltijd is.'

Daarnaast zijn er jeugdsportclubs die specifieke acties hebben uitgewerkt (zie ook praktijkvoorbeeld in Bijlage 10):

'Onze sportclub plant een moment waarop we diëtisten onderwijs gaan laten geven aan de ouders over gezonde voeding. De bedoeling is om twee tot drie op de tien ouders naar deze bijscholingen te krijgen.'

3.4.3 Pesten

Om pestgedrag op te lossen en/of te voorkomen, geven jeugdsportclubs aan dat het belangrijk is om dicht bij de leefwereld van de jeugdleden te staan. Trainers spelen hierin een belangrijke rol, zoals blijkt uit de volgende reactie:

'Aangezien onze bestuursleden redelijk oud zijn, is het een voordeel dat wij over opgeleide, jonge trainers beschikken. Vele van de aspirant-trainers zijn nog zeer jong en deze staan nog dicht bij de jeugd. Deze trainers spelen dan ook een belangrijke rol in het opsporen en het behandelen van pestproblemen.'

Zoals de reactie hierboven aantoont, is het belangrijk om betrokken te zijn bij de leefwereld van jongeren. Dit is het niet altijd evident en vraagt soms een inspanning van de trainers of de bestuurders:

‘De Facebook- en Twitterjeugd vraagt een eigen behandeling. De jongeren van nu babbelen minder met elkaar omdat ze reeds alles weten via de sociale media. Indien er gepest wordt, gebeurt dit via sociale netwerksites. Hiermee hebben we enkele ervaringen gehad in de groep die hier veel uren per week danst. Wij trachten ervoor te zorgen dat kinderen face-to-face met elkaar kunnen spreken. Er wordt veel achterbaks gedaan via Facebook en gsm. Wij trachten dit in te dijken doordat we zelf een Facebookaccount hebben van de zaak, waardoor we een beetje controle hebben op wat er gezegd wordt.’

Daarnaast geven sommige jeugdsportclubs aan dat je eerst de jongeren een kans moet geven om het probleem zelf onderling op te lossen.

‘Bij onze club krijgen jeugdleden de taak om problemen onderling op te lossen. Indien dit niet lukt wordt er tussengekomen door de trainers en bemiddelen de verschillende partijen tot het conflict wordt opgelost. Pas indien de zachte manier niet lukt, wordt er hard ingegrepen. Dit is echter nog maar zelden nodig geweest.’

Sommige jeugdsportclubs nemen ook preventieve acties om pesten zoveel mogelijk te vermijden. Een voetbalclub maakt via haar site aan de jeugdleden duidelijk hoe jongeren die gepest worden zich voelen (zie ook praktijkvoorbeeld in Bijlage 11):

‘Wij hebben een preventieve actie opgesteld om pesten in de aandacht te brengen. Zo hebben we op onze site een link geplaatst naar de site ‘Kies kleur tegen pesten’, aangevuld met een tekst. In deze tekst staat een interview van een slachtoffer van pesten en de gevolgen dat het pesten voor deze persoon heeft gehad. Daarnaast vragen we ook dat slachtoffers van pesten of hun ouders contact opnemen met een van de clubverantwoordelijken.’

3.4.4 Doping

Het merendeel van de jeugdsportclubs gaat ervan uit dat er in hun club geen doping wordt gebruikt. Hierdoor onderneemt een groot deel van de jeugdsportclubs geen specifieke acties:

‘Indien wij dit zouden ontdekken, ontploft de boel. In de danswereld komt dit echter heel weinig voor. Dit komt omdat het dansen zich beperkt tot een recreatief milieu. Het is niet dat de lesgevers hun kop in het zand steken, maar er is nog nooit iets voorgevallen bij ons. Mogelijk gebeurt dit in de vrije tijd, maar in de sportclub is de sociale controle te groot.’

‘Er ligt wel wat voorlichtingsmateriaal vanwege de federatie. Hier wordt weinig mee gedaan omdat doping op ons niveau weinig voorkomt. Doping is meer gangbaar in wielrennen en atletiek.’

‘Voor het technisch uitvoeren van een oefening is doping niet echt nodig. Hoewel, indien een sporter meer kracht heeft... Het blijft echter een amateursport.’

Een aantal van de geïnterviewde jeugdsportclubs tracht dopinggebruik te voorkomen. Eén van de mogelijkheden om dit te doen is de jeugdleden te informeren over de producten die op de verboden lijst staan:

‘We proberen om elke maand een mail te sturen naar de leden die meedoen aan wedstrijden of hun ouders met welke producten er verboden zijn. We vragen ook aan de leden om als ze ziek zijn en medicatie nemen, aan hun dokter te vragen of er bepaalde verboden middelen in die medicatie zitten zodat wij dat als club ook weten. [...] We willen hiermee bereiken dat we geen problemen kunnen hebben als we ooit een dopingcontrole krijgen.’

Een andere optie is het informeren van de jeugdleden over de gevolgen van doping, op gezondheids- en disciplinair vlak:

‘Onze club doet aan preventie door te wijzen op de gevaren van doping.’

‘In verband met doping weten de competitieleden dat indien ze ooit betrapt worden op doping, dan kunnen ze het vergeten. Hierover wordt niet gediscussieerd. Ondanks de vele controles op nationaal in internationaal vlak, hebben we hier tot hiertoe nog nooit problemen mee gehad.’

‘Dat mag niet. Ik ga er preventief mee om: ik waarschuw onze atleten dat ze geen verboden producten mogen gebruiken. Ook alcohol en Red Bull voor en tijdens de wedstrijd laat ik niet toe.’

Ten slotte is er één jeugdsportclub die bij vermoeden van dopinggebruik een interne dopingcontrole organiseert.

3.4.5 Ongewenst seksueel gedrag

De geïnterviewde jeugdsportclubs geven aan dat ze weinig acties ondernemen om seksueel misbruik te voorkomen. Bovendien beschikken ze zelden over geschikte kanalen en methodes om gepaste te handelen, mocht het probleem zich voordoen in de jeugdsportclub. Veel jeugdsportclubs verwachten dat seksueel misbruik niet zal voorkomen in hun club en geven argumenten waarom dit niet in hun club zal gebeuren:

‘Moest er seksueel misbruik ontdekt worden in de club zou dit uiteraard besproken worden. De club heeft dit echter nog niet meegemaakt.’

‘Ik zie niet in wie we in het oog zouden moeten houden... Ik kan niet direct voorbeelden geven van hoe wij ons voorbereiden op een preventief beleid’

‘Wij hebben hier gelukkig nog geen problemen mee gehad. [...] Kinderen trainen, maar worden kort voor de aanvang van de lessen afgezet en kort na de afloop van de lessen opgehaald, zodat er weinig contact is buiten de lessen.’

‘Er zijn geen problemen met seksueel misbruik. Aangezien de club geen problemen heeft met seksueel misbruik, doen wij er ook niets rond. In al die jaren zijn wij nooit geconfronteerd geweest met seksueel misbruik’

Enkele geïnterviewde jeugdsportclubs hebben een vertrouwenspersoon aangesteld voor seksueel ongewenst gedrag:

‘Er is in de club een vertrouwenspersoon aangesteld voor als er iemand geconfronteerd wordt met ongewenst seksueel gedrag.’

‘We hebben onze ondervoorzitter aangesteld als vertrouwenspersoon waar iedereen van onze club naartoe kan gaan als men geconfronteerd wordt met ongewenst seksueel gedrag. Het is niet mogelijk om een anonieme klacht in te dienen gezien de aanwezigheid van de vertrouwenspersoon, maar dit kan wel zeker in een persoonlijk gesprek opgenomen worden.’

3.5 Solidariteit

Het ethische thema solidariteit is een thema dat bestaat uit vele aspecten. Zo hebben jeugdsportclubs de mogelijkheid om jongeren en kinderen inspraak te geven in het opstellen van het beleid(splan) van de jeugdsportclub, om systemen te ontwikkelen die de communicatie met de ouders verbeteren of om ze een samenwerking op te zetten met bijvoorbeeld een communicatiespecialist of een commercieel sportcentrum.

3.5.1 Inspraak in het beleid van de jeugdsportclub

Een manier om kinderen inspraak te geven in het beleid(splan) van de jeugdsportclub is het organiseren van een tevredenheidsenquête, naar voorbeeld van vier van de geïnterviewde jeugdsportclubs (zie ook praktijkvoorbeeld in Bijlage 12):

‘Op het einde van elk seizoen geven we aan onze leden een tevredenheidsenquête. Hierin peilen we naar hun voorbije seizoen en naar hun toekomstplannen.’

‘Om de twee jaren worden de ouders van onze leden gecontacteerd om het beleidsplan bij te sturen. Via een tevredenheidsenquête kunnen ze de sterke en zwakke punten van het beleid aanduiden, en voorstellen formuleren om het beleid te verbeteren.’

‘Wij organiseren jaarlijks een tevredenheidsenquête. [...] Er is een SWOT voor de jeugdspelers, en een aparte voor medewerkers, opleiders, bestuur en de sportdienst. [...] We maken gebruik van open vragen, omdat mensen graag hun zegje doen. Iedereen moet zijn/haar mening kunnen geven.’

‘De actie werd heel positief ervaren en wordt hopelijk de volgende jaren opnieuw gedaan.’

Een andere mogelijkheid is het installeren van een ideeënbox:

‘Er is een ideeënbus bij de ingang van de sporthal waar men ideeën over alles mag in deponeren, maar deze bus is vaak leeg. De ideeën worden meestal mondeling verteld.’

3.5.2 Communicatie met de ouders

Een groot aantal jeugdsportclubs is van mening dat de communicatie tussen het bestuur en de ouders van hun jeugdleden een zeer belangrijke taak is. Dit geldt in het bijzonder voor jeugdsportclubs met zeer jonge leden. Ouders vertrouwen hun kinderen toe aan de jeugdsportclub, en verwachten bijgevolg dat de jeugdsportclub goed zorg draagt voor hun kinderen. Jeugdsportclubs kunnen de ouders op de hoogte brengen van de clubactiviteiten via een clubblad, de site van de jeugdsportclub, oudercontacten, enzovoort. Daarnaast benadrukken meerdere jeugdsportclubs dat er ook een mogelijkheid is tot informeel contact tussen de ouders enerzijds en de trainers en bestuurders anderzijds:

‘Onze club heeft een jeugdcommissie van drie personen die aanwezig proberen te zijn op zoveel mogelijk wedstrijden en trainingen. Wij vragen niet aan de ouders of er problemen zijn, maar we trachten wel door onze aanwezigheid aanspreekbaar te zijn. Er is bijgevolg veel tijd ingeruimd voor informele contacten tussen de ouders, de commissie en het bestuur.’

Heel veel jeugdsportclubs betrekken de ouders van de jeugdleden bij de organisatie van de extrasportieve evenementen. Andere jeugdsportclubs maken gebruik van ploegverantwoordelijken die de administratie van een ploeg op zich nemen.

Het is ook mogelijk dat de ouders zelf het grootste probleem zijn voor het ethische klimaat waarin jongeren moeten sporten. Een voorbeeld hiervan zijn wordt gegeven door een dansclub en een voetbalclub:

‘De samenwerking met ouders in de demogroep is intensief. [...] Ouders is een gif. Wanneer de kinderen prestatiegericht werken, wordt een samenwerking heel moeilijk. [...] Tijdens onze opdrachten mogen de ouders niet achter de schermen. Sommige ouders houden zich aan deze afspraken, maar andere ouders wachten aan de poort tot kinderen terug zijn en trachten mee binnen te glippen. Dit is zeer zwaar werken, aangezien er meer jaloezie onder de ouders zit dan onder de kinderen. Deze jaloezie reflecteert na een tijdje wel op de kinderen. Voor de lesgevers primeren de kinderen, en moeten de ouders zich neerleggen bij beslissingen van de trainers, lesgevers, opdrachtgever...’

‘Ouders die hun kind te veel volgen, dat werkt niet. Ouders moeten hun kinderen ook niet op school volgen, dus ook niet in de club. [...] Veel ouders breken de jeugdspelers af.’

Om problemen met ouders op te lossen of te voorkomen, hebben sommige jeugdsportclubs acties uitgewerkt. Zo maken sommige jeugdsportclubs (uitgeschreven) afspraken met de ouders, die ze al dan niet laten ondertekenen. Bij escalaties van problemen, vinden er ook groepsgesprekken plaats tussen het bestuur en de ouders, of tussen de ouders onderling. Een mogelijkheid bij slagsporten en ploegsporten is het afbakenen van ‘coaching zones’:

‘Wij gaan zones afbakenen met kettingen zodat er tijdens wedstrijden geen ouders in de onmiddellijke omgeving van dug-outs staan. Wij hebben ondervonden dat spelers die aan de kant van de trainers spelen, totaal anders presteren. [...] Wij gaan beginnen met één lange zijde van het veld af te sluiten. Dit geeft ook aan de trainers en de jeugdleden een zekere rust.’

Verschillende jeugdsportclubs geven aan dat het belangrijk is dat de communicatie met de ouders van hun jeugdleden goed verloopt, en dat de club op de hoogte is van de essentiële (gezondheids)problemen van hun jeugdleden. Twee van de geïnterviewde jeugdsportclubs – een atletiekclub en een jeugdsportclub voor mensen met een verstandelijke beperking – hebben fiches van de jeugdleden aangemaakt, waarop de blessures, ziektes van de atleten en de contactgegevens van de ouders vermeld zijn.

3.5.3 Samenwerking met andere actoren

Sommige jeugdsportclubs werken ook samen met actoren die niet tot de traditionele clubgeorganiseerde sportsector behoren. Zo is er een jeugdsportclub die samenwerkt met een student journalistiek om op regelmatige basis persbelangstelling te krijgen voor de activiteiten van de club, terwijl andere sportclubs samenwerken met studenten kinesitherapie (zie Bijlage 13 voor een praktijkvoorbeeld).

Daarnaast vermeldt een squashclub dat ze samenwerken met een commercieel centrum. Hoewel de samenwerking uit noodzaak is ontstaan, ziet de jeugdsportclub enkele voordelen in de samenwerking met commerciële centra:

‘Wij werken samen met een commercieel centrum. Wij zorgen voor leden die voor de bezetting van de banen in de daluren zorgen en het centrum levert de banen tegen een goedkoop tarief. [...] De samenwerking met een commercieel centrum kan helpen om het recreatieve aspect meer op de voorgrond te krijgen. Het centrum is immers niet geïnteresseerd in het feit dat jongeren al dan niet aan competitie doen of niet, maar wil enkel een zo goed mogelijke bezetting van de terreinen.’

4. Beleidsplan en jeugdsportcoördinator

In de interviews hebben we eveneens gefocust op de inhoud van het sportbeleidsplan en op de rol van de jeugdsportcoördinator, aangezien uit de analyses op basis van de online vragenlijst tot uiting kwam dat het al dan niet hebben van een sportbeleidsplan en de aanstelling van een jeugdsportcoördinator een significant hogere score op medisch en ethisch verantwoord sporten met zich meebrengt.

4.1 Beleidsplan

Op basis van de interviews hebben we een aantal beleidsplannen verzameld. De beleidsplannen kunnen aanzienlijk in grootte verschillen, van enkele bladzijden tot meer dan honderd pagina's (zonder bijlagen).

Toch kunnen we ook enkele parallellen trekken tussen de beleidsplannen. Zo bevat elk beleidsplan doelstellingen (en een missie en een visie) die de jeugdsportclub wil bereiken. In deze doelstellingen (missie, visie) wordt vaak verwezen naar medische en ethische aspecten:

'[Jeugdsportclub X] wil de atletieksport in zijn breedste vorm aanbieden aan alle inwoners van [stad X] en ruime omgeving en dit ongeacht hun mogelijkheden, taal, kleur of overtuiging.'

'Daar onze club verschillende nationaliteiten onder zijn leden telt zijn we verplicht hiermee rekening te houden. Ons beleid is niet alleen gericht op het sportieve maar ook op het samenleven van de verschillende gemeenschappen (in een sportieve omgeving) en activiteiten buiten de trainingen.'

Een interessante benadering is die van een semiprofessionele voetbalclub, die werkt aan de hand van een centraal beleidsplan, aangevuld met bijlagen.

'Wij werken aan de hand van bundels. Wij hebben één strak en redelijk beknopt beleidsplan van een honderdtal pagina's en we vertrekken van daaruit naar verschillende thema's. Het is niet mogelijk om alles in één dossier te bundelen. [...] De kern van het beleidsplan is niet heel groot. Momenteel wordt het beleidsplan aangepast. Iedere trainer heeft het beleidsplan ontvangen en ondertekend.'

Deze structuur houdt verband met de werkwijze van deze jeugdsportclub. De jeugdsportclub in kwestie werkt namelijk verschillende acties uit, past deze acties toe en tracht deze vervolgens te integreren in de sportclubcultuur. Het werken met bijlagen biedt een zekere vorm van flexibiliteit.

4.2 Jeugdsportcoördinator

De taken van de jeugdsportcoördinator zijn in elke club gelijkend. Zo zijn de jeugdsportcoördinatoren veelal verantwoordelijk voor de sporttechnische opleiding van de jeugd en hebben zij de taak om ervoor te zorgen dat de jeugd zich thuis voelt in de jeugdsportclub. In sommige gevallen zijn zij ook aangesteld als (formele) vertrouwenspersoon van jeugd en zijn zij verantwoordelijk voor het ethische beleid van de jeugdsportclub.

Sommige jeugdsportclubs verdelen de functie van jeugdsportcoördinator over meerdere personen. De verdeling van de taken kan gebaseerd zijn op leeftijdscategorieën, of op basis van specifieke functies:

‘Er is in de club een jeugdcoördinator aangesteld, deze heeft nog drie assistenten. Iemand die zich ontfermt over de 6- tot 10-jarigen, iemand voor de 10- tot 14-jarigen en iemand voor de 14- tot 18-jarigen. [...] Het is vooral de bedoeling dat de jeugdcoördinatoren voor iedereen zeer gemakkelijk te bereiken zijn en dat alle problemen snel en efficiënt kunnen opgelost worden.’

‘De volledige functie jeugdcoördinator wordt niet door één iemand beoefend, maar is over een commissie van drie personen verdeeld. De voorzitter van die commissie is belast met het administratieve deel van de taak. De hoofdtrainer is belast met het sportieve deel van de taak. Een derde persoon is bezig met de buitensportactiviteiten: feestdagen, groepsactiviteiten...’

5. Besluit

In dit hoofdstuk hebben we praktijkvoorbeelden op het gebied van medisch en ethisch verantwoord sporten besproken. De praktijkvoorbeelden zijn afkomstig van Vlaamse jeugdsportclubs die hoog scoorden op de MEVS11-survey. De methode is gebaseerd op een bottom-up benadering: het zijn de jeugdsportclubs zelf (basis) die de acties aanleveren.

Uit de resultaten blijkt dat er veel expertise aanwezig is in de Vlaamse jeugdsportclubs. Zo hebben wij voor elk ethisch thema meerdere acties gevonden bij de geïnterviewde jeugdsportclubs. Op het gebied van inclusie en respect voor diversiteit geven ongeveer alle jeugdsportclubs aan dat racisme niet wordt toegelaten en dat ze drempelverlagend trachten te zijn. Jeugdsportclubs uit grootsteden zeggen dat het niet mogelijk is om rekening te houden met alle verlangens van alle allochtone groepen, gezien de grote diversiteit van de leden wat betreft afkomst. Op het gebied van fair play zijn er enkele jeugdsportclubs die werken in niveaugroepen. Deze methode hanteert geen opdeling naar leeftijd, maar zorgt ervoor dat elk jeugdlid kan sporten in een groep op zijn of haar niveau. De jeugdsportclubs communiceren aan de hand van oudervergaderingen, tevredenheidsenquêtes en clubbladen met de ouders van de jeugdleden.

Een overzicht van de projectfiches van alle acties die in dit onderzoeksluik aan bod kwamen, is na te lezen in het rapport: “Medisch en ethisch verantwoord sporten. Praktijkvoorbeelden in Vlaamse Jeugdsportclubs (Beleid & Management in Sport 13)” (Seghers, J., Scheerder, J., Boen, F., Thibaut, E. & Meganck, J., 2012. Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Humane Kinesiologie).

HOOFDSTUK 4

EXPERTENPANEL

In Hoofdstuk 4 leggen we bevindingen uit de twee vorige hoofdstukken voor aan experts op het gebied van medisch en ethisch verantwoord sporten. De idee van de bottom-up benadering wordt toegepast. De conclusies op basis van de MEVS11-survey (Hoofdstuk 2) en de praktijkvoorbeelden (Hoofdstuk 3) zijn gebaseerd op expertise uit de praktijk en worden in dit hoofdstuk vertaald naar zeven stellingen. Deze stellingen vormen de basis van de discussie van de expertenfocushoofdstuk. In een eerste deel bespreken we de gebruikte methode (expertenfocushoofdstuk), waarna we de resultaten van de focushoofdstuk weergeven.

1. Onderzoeksmethode

1.1 Focusgroep

In deze vierde onderzoeksfase maken we gebruik van een focusgroep. De focusgroep kan beschouwd worden als soort groepsinterview. Deze methode geeft de mogelijkheid om aan de hand van een groepsdynamiek rijkere informatie te verzamelen over eerdere bevindingen.

In de voorgaande onderzoeksfases hebben we de jeugdsportclubs bevraagd naar hun beleid en acties betreffende medisch en ethisch verantwoord sporten. De bevindingen uit Hoofdstuk 2 en Hoofdstuk 3 leggen we – naar analogie van de bottom-up benadering – voor aan experts op het gebied van ethisch verantwoord sporten. De focusgroep is immers een goede methode om de bevindingen uit voorgaande onderzoeksfases te bespreken (Van Tuyckom, Vos & Scheerder, 2011).

1.2 Samenstelling

Zoals we hierboven hebben aangegeven, bestaat de focusgroep uit experts op het gebied van ethisch verantwoord sporten. Internationaal onderzoek suggereert dat de ideale grootte van een focusgroep acht tot tien personen bedraagt, zodat iedereen aan bod komt, terwijl er bij die grootte toch voldoende variatie is in de meningen om een groepsdynamiek tot stand te brengen

(Greenbaum, 1998). In het totaal namen negen experts deel aan de focusgroep, waarmee voldaan werd aan deze richtlijn⁵.

De deelnemers hebben we dusdanig geselecteerd zodat de verschillende actoren uit de sportsector optimaal vertegenwoordigd waren. Meer bepaald waren volgende stakeholders vertegenwoordigd: Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid vzw (ISB vzw), Vlaamse Trainersschool van het Agentschap voor de Bevordering van de Lichamelijke ontwikkeling, de Sport en de Openluchtrecreatie (VTS-BLOSO), Internationaal Centrum voor Ethiek in de Sport vzw (ICES vzw), Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media, Kabinet Sport, Vlaamse Sportfederatie vzw (VSF vzw) en de academische wereld.

1.3 Inhoud

Zoals gebruikelijk is in een expertenfocushoep staat er één thema (in casu medisch en ethisch verantwoord sporten) centraal, waarbij we het thema opgesplitst hebben in deelthema's (in casu de ethische thema's) (Van Tuyckom, Vos & Scheerder, 2011).

Per thema werd een stelling geformuleerd, aangevuld met een algemene stelling over het overkoepelende thema ethisch verantwoord sporten. De stellingen zijn gebaseerd op eerdere bevindingen uit dit onderzoek (cf. supra). Bovendien zijn de stellingen op een manier geformuleerd dat ze discussie uitlokken en geven ze bijgevolg niet (noodzakelijk) de mening van de onderzoekers weer. Tabel 4.1 geeft een overzicht van de verschillende stellingen.

---

⁵ De deelnemers van de expertenfocushoep zijn volgende personen (in alfabetische volgorde): Sophie Cools, Paul Eliaerts Kristine De Martelaer, David Nassen, prof. Jeroen Scheerder, prof. Jan Seghers, Jord Vandenhoude, An Vermeersch. De moderator was Erik Thibaut.

Tabel 4.1 *Stellingen van de expertenfocushoep, aangevuld met het ethische thema waartoe de stelling behoort*

Stelling	Thema
1. De toepassing van medisch en ethisch verantwoord sporten zal enkel slagen indien de overheid gratis kant en klare acties aanlevert aan de jeugdsportclubs	Algemeen
2. Jeugdsportclubs die noch de Panathlonverklaring noch een andere ethische code hebben ondertekend, willen zich niet formeel engageren om het ethische thema rechten van het kind in de sport te waarborgen	Rechten van het kind
3. Aangezien jeugdsportclubs geen rekening kunnen houden met alle culturen die Vlaanderen rijk is, moeten de leden zich aanpassen aan de cultuur van de jeugdsportclub	Inclusie en diversiteit
4. De 'iedereen-speelt'-ideologie is niet te rijmen met een focus op competitie.	Fair Play
5. Aangezien jeugdsportclubs (bijna) nooit in aanraking komen met seksueel misbruik, kunnen ze weinig ondernemen tegen zaken die (bijna) nooit voorkomen.	Fysieke en psychische integriteit
6. Gezondheids promotie is één van de kerntaken van de jeugdsportclub, ook buiten het domein van de fysieke activiteit op zich.	Fysieke en psychische integriteit
7. Een jeugdsportclub kan geen goed preventief medisch en ethisch verantwoord sporten beleid zonder samenwerking met externe experts.	Solidariteit

2. Bevindingen

In wat volgt overlopen we de bevindingen van de expertenfocushoep. In het eerste deel overlopen we de commentaren van de experts op de zeven stellingen. In het tweede deel bespreken we enkele discussiepunten die zich niet tot één stelling beperken, maar in meerdere stellingen aan bod komen.

2.1 Ethisch verantwoord sporten en de ethische thema's

2.1.1 Algemeen

Uit het kwantitatief onderzoek bleek dat jeugdsportclubs medisch en ethisch verantwoord sporten een heel belangrijke taak vinden en dat ze in de toekomst nog meer willen inzetten op ethisch verantwoord sporten. De jeugdsportclubs geven aan dat ze hierin gehinderd worden door een gebrek aan inhoudelijke steun van de overheid en door een gebrek aan kennis en expertise. De eerste stelling had ook tot doel om bij de experts de meerwaarde van de praktijkvoorbeelden (cf.

Hoofdstuk 3) af te toetsen. Daarnaast wilden we nagaan in welke mate de jeugdsportclubs verder ondersteund kunnen worden om het gebrek aan kennis/expertise op te vangen (zie stelling 1).

De experts zijn van mening dat het positief is dat er vanuit goede praktijken wordt vertrokken (bottom-up) en niet vanuit de regelgeving (top-down). Hierbij benadrukken ze wel dat het niet de bedoeling mag zijn dat jeugdsportclubs kant en klare acties van andere jeugdsportclubs zonder reflectie en aanpassingen zomaar in de eigen jeugdsportclub toepassen. Elke jeugdsportclub heeft immers haar eigenheid die mee bepaalt of een welbepaalde actie een goede (succesvolle) actie is. In dit opzicht is het beter om in de stelling de woorden 'kant en klaar' te vervangen door 'laagdrempelig'. Deze nuanceverandering suggereert dat jeugdsportclubs de acties van andere jeugdsportclubs kunnen gebruiken als inspiratiebron om acties in de eigen jeugdsportclub te organiseren, acties die zijn aangepast aan de eigenheid en de vereisten van de jeugdsportclub. In dit opzicht kunnen de praktijkvoorbeelden helpen om de discussie omtrent de toepassing van ethisch verantwoord sporten in de eigen jeugdsportclub te stimuleren.

Ten tweede zijn de experts van mening dat informatie over medisch en ethisch verantwoord sporten zo toegankelijk mogelijk moet zijn. Hierbij moeten we een onderscheid maken tussen sportspecifieke en niet-sportspecifieke ethische thema's.

De sportspecifieke ethische thema's fair play en rechten van het kind kunnen beschouwd worden als domeinen die tot de essentie van jeugdsportclubs behoren. De overheid en de maatschappij mogen dan ook acties rond deze thema's verwachten van de jeugdsportclubs. Zo moeten deze thema's voldoende aan bod komen in trainerscursussen. In ruil voor dit engagement moet de overheid geschikte informatie – gratis – beschikbaar maken voor de jeugdsportclubs.

De niet-sportspecifieke thema's zoals inclusie en diversiteit worden door de experts getypeerd als domeinen die minder evident zijn voor jeugdsportclubs. De experts zijn van mening dat jeugdsportclubs zelf moeten bepalen of ze aan deze domeinen willen werken en of ze over geschikte expertise beschikken om dit te doen. De werking van jeugdsportclubs is immers gebaseerd op de inspanningen van vrijwilligers en het is niet raadzaam om van deze vrijwilligers te verwachten dat ze expert zijn in alle domeinen: sporttechnisch, inclusie van gehandicapten, fair play, enzovoort. In essentie zijn jeugdsportclubs verantwoordelijk voor sportgerelateerde zaken, terwijl de (gemeentelijke) overheid moet zorgen dat iedere doelgroep de mogelijkheid heeft om aan sport te doen. Om niet-sportspecifieke thema's zoals doelgroepenwerking toe te passen moeten jeugdsportclubs investeren, een investering die ondersteund en gefinancierd kan worden door lokale overheden, of door andere partners zoals een integratiedienst of een plaatselijke organisatie die

vertrouwd is met deze ethische thema's. Wanneer een jeugdsportclub bijvoorbeeld tijd investeert in de inclusie van gehandicapten, mag deze club verwachten dat ze ondersteund worden in de toepassing van hun ideeën. Deze ondersteuning kan bijvoorbeeld komen vanwege de gemeentelijke sportdienst of van andere partners zoals een integratiedienst of een LOGO.

Een derde belangrijk luik is dat de experts van mening zijn dat er nood is aan een (centrale) expert die jeugdsportclubs (die dat willen) gidst naar geschikte informatie. Informatie beschikbaar stellen is één zaak, jeugdsportclubs moeten ook de weg vinden naar deze informatie. Er is momenteel reeds veel expertise aanwezig in de vorm van talrijke websites en instanties. Het is echter noodzakelijk dat deze bestaande expertise gebundeld wordt, enerzijds vanuit het oogpunt van efficiëntie, anderzijds om een draagvlak te creëren. Jeugdsportclubs moeten met hun vragen terecht kunnen bij deze hulpinstantie, die de jeugdsportclubs assisteert met informatie over welke expert geschikt is voor een bepaalde problematiek. Jeugdsportclubs en –federaties die met veel enthousiasme starten aan de toepassing van ethische acties binnen de club en mislukken, zullen door middel van deze begeleiding toch in hun opzet kunnen slagen. Het aanbieden van een communicatieplatform zou een bijkomende ondersteuning voor de jeugdsportclubs kunnen zijn. In dit platform kunnen jeugdsportclubs hun ervaringen delen, zodat ze weten dat ze niet alleen staan.

2.1.2 Rechten van het kind in de sport

Uit de kwantitatieve analyses kwam tot uiting dat jeugdsportclubs die de Panathlonverklaring ondertekend hebben, beter scoren op het ethische thema rechten van het kind en daarnaast ook op andere ethische thema's, het thema fysieke en psychische integriteit uitgezonderd. De tweede stelling is gebaseerd op deze resultaten en wilde peilen naar de waarde van de ondertekening van de Panathlonverklaring en het opstellen van een ethische (gedrags)code (zie stelling 2).

De experts zijn van mening dat de tweede stelling te sterk is geformuleerd. Het niet ondertekenen van de Panathlonverklaring wil niet noodzakelijk zeggen dat een jeugdsportclub geen acties onderneemt binnen het thema rechten van het kind in de sport. Toch vinden de experts dat de ondertekening van dit ethisch charter zeker haar waarde heeft. Zo kan de Panathlonverklaring een sensibiliserende functie hebben. In feite is de code een hulpmiddel dat discussie uitlokt en een positieve attitude in de hand werkt. In dit opzicht kan de code in vele jeugdsportclubs als startpunt dienen om basisprincipes rond rechten van het kind in de jeugdsportclub toe te passen.

De experts zien voor- en nadelen in het verplichten van de ondertekening van de Panathlonverklaring. Eén van de voordelen van de verplichte ondertekening is dat je als instantie door de handtekening over een formele verbintenis beschikt waarmee je de jeugdsportclubs kan

aanspreken indien er zich een probleem voordoet. Toch gaat een verplichte ondertekening ook gepaard met verschillende nadelen. Zo kunnen de jeugdsportclubs de indruk krijgen dat de ondertekening van de code op zich al voldoende is. Een handtekening op zich volstaat echter niet, maar vormt een belangrijke eerste stap. Om daadwerkelijk succesvol te zijn, moet de verklaring gedragen worden door de hele jeugdsportclub.

Naar de mening van de experts is het essentieel om de code gedurende vele jaren ongewijzigd te laten. Aangezien er geen eenduidig antwoord bestaat over wat er exact in een gedragscode moet staan, heeft het weinig zin om de Panathlonverklaring veelvuldig aan te passen. Bovendien dateert de code uit 2004 en is deze momenteel bij een groot deel van de clubs en de federaties gekend. Binnen de klijlijnen die de code uitzet, kan elke sportinstantie acties uitwerken, aangepast aan de eigen situatie.

2.1.3 Inclusie en respect voor diversiteit

Jeugdsportclubs uit een grootstedelijke context gaven aan dat het praktisch gezien niet altijd mogelijk is om rekening te houden met alle wensen van alle culturen. Wij hebben deze mening voorgelegd aan de experts (zie stelling 3).

De expertenfocushoep gaat gedeeltelijk akkoord met de stelling. Zoals bij de overige stellingen al meermaals werd aangehaald, vinden de experts dat vrijwilligers uit de jeugdsportclubs niet de taak hebben om alle maatschappelijke problemen op te lossen. Jeugdsportclubs hebben wel de opdracht om een laagdrempelig beleid te voeren en aandacht te hebben voor ledenbetrokkenheid. Het is belangrijk dat alle jongeren weten dat ze welkom zijn in de jeugdsportclub. Op deze manier worden doelgroepen (zoals jongeren van allochtone afkomst) bij de clubwerking betrokken.

De experts vinden 'sport' op zich de belangrijkste taak van de jeugdsportclub. Sport moet niet – enkel/prioritair – dienen als instrument om andere doelen te bereiken. Sportdiensten van gemeenten hebben echter wel de taak om iedere inwoner bij het sportbeleid te betrekken. Om deze doelstelling te bereiken kan de gemeente bijvoorbeeld samenwerkingsverbanden aangaan met jeugdsportclubs. Indien de gemeentelijke overheid jeugdsportclubs wil inschakelen om taken zoals inclusie op zich te nemen, zal de gemeente bijkomende investeringen moeten maken om de vrijwilligers van jeugdsportclubs te ondersteunen. De gemeente kan opteren om selectief te investeren in de jeugdsportclubs die over de kennis en de wil beschikken om de actieve integratie van jongeren van allochtone afkomst na te streven. Vroeger werd iedere club voor alles gesubsidieerd. Mogelijk is het raadzaam om naar een volgende stap over te schakelen, meer bepaald om in te zetten op optionele thema's waar jeugdsportclubs voor kunnen kiezen.

Naar de mening van de focusgroep zullen jeugdsportclubs blijven bestaan zolang ze voldoen aan de behoeften van de bevolking en ze zullen geen grote veranderingen ondergaan zolang de omstandigheden hen daar niet toe stimuleren of verplichten. In bepaalde regio's kan het aantrekken van jongeren van allochtone afkomst een noodzaak zijn voor jeugdsportclubs die hun ledenaantal zien dalen. In centrumsteden zoals Antwerpen, Brussel en Gent zijn er bijvoorbeeld verschillende jeugdsportclubs die succesvol zijn in het integreren van allochtonen in de jeugdsportclubs. Aangezien het aantal jongeren van allochtone afkomst zeer groot is in deze steden, is het voor de jeugdsportclubs noodzakelijk om een meer divers beleid te voeren. Zodoende kunnen ze het aantal leden van de jeugdsportclub in stand houden en/of de clubwerking werkbaar houden.

Jeugdsportclubs uit een niet-grootstedelijke context hebben andere ervaringen met de (noodzaak tot) integratie van allochtonen. Zo merken deze jeugdsportclubs dat – ondanks de verlaging van de toegangsdrempels – allochtonen niet naar hun jeugdsportclub komen. De experts geven aan dat de meeste jeugdsportclubs momenteel meer dan voldoende leden hebben in verhouding tot de beschikbare sportinfrastructuur op jeugd vriendelijke tijdstippen en het aantal vrijwilligers (sportgekwalificeerde begeleiders), waardoor er een vorm van ledenstop optreedt. Door deze structurele beperkingen vindt er in jeugdsportclubs een selectie plaats. Deze selectie gebeurt dan niet in eerste instantie op basis van afkomst.

De experts zien verschillende oorzaken waardoor jongeren van allochtone afkomst minder participeren in jeugdsportclubs en waardoor de verlaging van de drempels niet meteen effect heeft. Cultuur- of religieuze verschillen worden genoemd als mogelijke oorzaken, maar de discussie gaat verder dan dat, en gaat uit van individuele behoeften, eerder dan collectieve behoeften.

2.1.4 Fair play

Uit de interviews bleek dat veel jeugdsportclubs van mening zijn dat een te sterke focus op competitie conflicteert met de 'iedereen-speelt'-ideologie, een mening die we de experts hebben voorgelegd. Bij aanvang van de discussie stelden de experts dat competitie vele gezichten heeft. Zo is er (bijna) geen sport die geen enkel competitief element bevat. In de verdere discussie definiëren de experts competitie als de formele competitie in de vorm van wedstrijden en klassementen (stelling 4).

De experts stellen wederom dat jeugdsportclubs bij gratie van de bevolking bestaan en dat ze zich op termijn zullen moeten aanpassen aan de wensen van hun (potentiële) leden. In dit opzicht zullen sommige jeugdsportclubs hun recreatief aanbod moeten uitbreiden, een evolutie die zich in Nederland al enkele jaren aan het voltrekken is.

De algemene ervaring is dat de 'iedereen-speelt'-ideologie sterk leeft bij de jeugdsportclubs. Verschillende sportfederaties trachten het ethische principe te stimuleren aan de hand van acties. Zo eist de Voetbalfederatie Vlaanderen in bepaalde tornooivormen dat elke jeugdspeler die op het wedstrijdblad staat, moet spelen. Hoewel deze actie de 'iedereen-speelt'-ideologie stimuleert, blijft de actie afhankelijk van de fair play van de jeugdsportclubs (en hun trainers). Het is immers mogelijk dat jeugdsportclubs hun mindere spelers thuislaten om de regel te omzeilen. Een ander voorbeeld is het invoeren van spelvormen met minder spelers en bijgevolg meer balcontacten, waarbij iedereen aan bod komt en de jeugdleden meer plezier hebben in de sport. Wel ontbreekt het momenteel nog aan communicatie naar de ouders van de (betere) kinderen die dikwijls van mening zijn dat sport overeenkomt met traditionele competitie.

Een beperking van de 'iedereen-speelt'-ideologie houdt in dat het niet altijd mogelijk is om daadwerkelijk iedereen in de jeugdsportclub te incorporeren. Hierbij verwijzen we naar het onderwijs: in welke mate is het raadzaam om de 'zwakkeren' in een school (jeugdsportclub) op te nemen, wanneer er een gespecialiseerde school (jeugdsportclub) bestaat die een betere omgeving is voor het kind in kwestie? De maatschappij mag niet verwachten dat leraren (trainers) in alles specialisten zijn.

2.1.5 Fysieke en psychische integriteit

Seksueel ongewenste intimiteiten

Tijdens de interviews gaven jeugdsportclubs aan dat seksueel ongewenste intimiteiten niet voorkwamen binnen de club. Jeugdsportclubs gaven daarnaast aan dat ze weinig tot geen acties ondernamen om seksueel misbruik te voorkomen, of om – indien het zich mocht voordoen – er gepast op te reageren. Deze zaken werden aan de hand van de vijfde stelling voorgelegd aan de focusgroep (stelling 5).

De experts menen dat het wel degelijk mogelijk is om bepaalde acties te ondernemen met betrekking tot het voorkomen van en het oplossen van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

- Jeugdsportclubs moeten alert zijn voor signalen van jeugdleden. Indien er sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag (of een vermoeden) moeten de jeugdsportclubs de betrokken personen doorverwijzen naar gespecialiseerde instanties. Het is belangrijk dat de sportsector over mensen beschikt die jeugdsportclubs kunnen helpen met hun vragen en die weten op welke manier ze de geschikte instanties kunnen raadplegen.
- Jongeren moeten gestimuleerd worden om hun problemen te melden en hebben bijgevolg nood aan een meldpunt. Dit meldpunt moet onafhankelijk zijn en dienen dus buiten de

jeugdsportclub te liggen. Jongeren zien trainers en bestuurslui van de jeugdsportclub als één groep, waardoor de drempel voor jongeren om persoonlijke klachten bij een vertrouwenspersoon binnen de jeugdsportclub te melden, toeneemt. Een goede optie is het centrale meldpunt dat de Vlaamse overheid in de nabije toekomst gaat oprichten. Hoewel de Vlaamse overheid zelf promotie zal maken voor dit centrum, is het eveneens de taak van de Vlaamse jeugdsportclubs om het bestaan van dit centrum te communiceren naar haar jeugdleden. Jongeren moeten immers op de hoogte worden gesteld van het bestaan van het meldpunt via gepaste kanalen die hen bereiken.

- Het opvragen van een bewijs voor goed gedrag en zeden is een andere mogelijkheid om seksueel misbruik te voorkomen. De expertenfocushgroep is echter van mening dat de overheid en/of de maatschappij niet mag verwachten dat jeugdsportclubs deze actie toepassen. In andere sectoren wordt dit doorgaans ook niet gedaan. De papierberg die jeugdsportclubs jaarlijks moeten verwerken is al groot genoeg, en vooral de effectiviteit van deze actie wordt in vraag gesteld.

Naast de bovenstaande acties voegen de experts enkele nuances aan de stelling toe.

- Aangezien seksueel grensoverschrijdend gedrag zich op een continuüm situeert, is het niet evident om te bepalen wanneer een bepaalde grens overschreden is. Sommige experts spreken van seksueel misbruik wanneer de persoonlijke grenzen van de betrokkene overschreden worden. Op basis van dit criterium kan een trainer zijn/haar gedrag echter moeilijk beoordelen. Daarom is het volgens de focushgroep raadzaam om de criteria van onder meer het Vlaams expertisecentrum voor Seksuele Gezondheid (Sensoa) te hanteren: een wederzijdse toestemming, vrijwilligheid, gelijkwaardigheid, ontwikkeling, zelfrespect, en de context. Hoewel ook deze criteria geen pasklaar antwoord opleveren, kan Sensoa onder andere voor een referentiekader zorgen aan de hand waarvan de denkoefening kan plaatsvinden.
- De maatschappij moet er ook rekening mee houden dat jeugdsportclubs geleid worden door vrijwilligers, en ze mag niet verwachten dat deze vrijwilligers gespecialiseerd zijn in zowel sport als alle andere maatschappelijke fenomenen en problemen. Daarom is het raadzaam dat er – naar analogie van de scholen – een netwerk gecreëerd wordt van mensen en instanties die gespecialiseerd zijn in specifieke problemen. In het geval van seksueel misbruik kan men hierbij denken aan maatschappelijk assistenten of andere specialisten.

- De maatschappij moet opletten dat ze rekening houdt met de specificiteit van de sportsector. Lichamelijk contact is doorgaans functioneel en is meer gangbaar in de (jeugd)sport dan in andere domeinen van de maatschappij. Menselijk contact in de sportsector mag geen probleem worden. Jeugdsportclubs kunnen hierop inspelen door bij aanvang van het jaar duidelijk te maken wat de gewoontes zijn in de jeugdsportclub.

Gezondheidspromotie

In de zesde stelling werd er aan de experts gevraagd of gezondheidspromotie één van de kerntaken van de jeugdsportclub is (stelling 6).

De experts vinden dat jeugdsportclubs als hoofdtaak 'sport aanbieden' hebben, maar dat ze ook een belangrijke opvoedende en gezondheidsbevorderende taak hebben. Zo hebben bestuurslui en trainers een voorbeeldfunctie naar de jongeren. De sportsector moet het gezonde imago van de jeugdsportclub bewaken en ervoor zorgen dat mensen geen negatieve associaties met de clubgeorganiseerde sector gaan maken. De sector moet er bijvoorbeeld voor zorgen dat sportclubparticipatie niet geassocieerd wordt met overmatig alcoholgebruik.

De experts vinden het echter niet raadzaam om te overdrijven in de gezondheidsfunctie. De voornaamste functie van de jeugdsportclub bestaat – zoals al vaak gesteld – uit het aanbieden van verantwoorde fysieke activiteit, wat op zich al gezondheidsbevorderende effecten heeft. Indien jeugdsportclubs bij jeugdleden grote gezondheidsrisico's constateren, is het wel raadzaam dat de jeugdsportclub acties onderneemt. Uit onderzoek blijkt alvast dat leden van een sportclub er meer gezonde en minder ongezonde voedingsgewoonten op nahouden dan niet-sportclubleden.

Ook vindt de focusgroep dat er een verschil bestaat tussen trainings- en wedstrijden enerzijds, en momenten buiten de sportactiviteit anderzijds. Iedereen drinkt af en toe graag frisdrank of eet graag een zakje chips, en het zou bijgevolg niet logisch zijn om jeugdleden te verbieden om deze zaken buiten de sportactiviteit met mate te nuttigen. Vanuit het principe van de 'brede school' (die de samenwerking tussen de school en jeugdsportclub stimuleert) moeten jeugdsportclubs echter in het oog houden dat de jeugdleden niet overdrijven in ongezonde voeding. Vanuit pedagogisch oogpunt is het niet verantwoord om de boodschap betreffende gezonde voeding die scholen aan de kinderen meegeven, in de jeugdsportclub tegen te spreken.

Samenwerkingsverbanden met bijvoorbeeld de gemeente kunnen tot successen leiden. Eén van de experts haalt het voorbeeld aan dat een bepaalde jeugdsportclub beroep doet op subsidies om een jeugdsportcoördinator aan te stellen. Deze jeugdsportcoördinator heeft daardoor de tijd om gezonde

voedingsacties op te stellen. Aangezien de voeding van de jeugd meestal wordt bepaald door de ouders, is communicatie met de ouders essentieel.

2.1.6 Solidariteit

Aan de hand van de laatste stelling wordt nagegaan in welke mate externe specialisten nuttig kunnen zijn om jeugdsportclubs te helpen bij acties met betrekking tot ethisch verantwoord sporten. In deze stelling wordt geen rekening gehouden met (interne) sportexperten, zoals studenten lichamelijke opvoeding, bewegingswetenschappers, trainers met een A-diploma, enzovoort. De experts die in de stelling aan bod komen zijn voornamelijk experts op het medisch vlak (stelling 7).

De focusgroep wijst op het feit dat jeugdsportclubs uit vrijwilligers bestaan. Aangezien samenwerking veel tijd vereist, is het logisch dat er niet veel samenwerking bestaat tussen jeugdsportclubs en externe experts. Een jeugdsportclub kan in principe beroep doen op verschillende specialisten.

De focusgroep is van mening dat jeugdsportclubs zelf in staat zijn om een beleid uit te tekenen zonder hulp van specialisten, wanneer het de basiszaken (zoals sport, fair play, enzovoort) betreft. Opgeleide trainers hebben immers voldoende basisvaardigheden aangaande fysieke activiteit en basisaspecten van gezondheid. We mogen gekwalificeerde trainers zeker niet onderschatten. Op het ethische vlak proberen vele jeugdsportclubs zelf acties te organiseren in plaats van hulp in te roepen van een expert. Indien de actie niet werkt, geeft dit minder – zichtbare – problemen. Wanneer een club grotere doelstellingen heeft, zijn extra specialisten zeker raadzaam. Ook voor andere (noodzakelijke) zaken zoals een meldpunt voor seksueel misbruik zijn externe experts nodig.

Wanneer jeugdsportclubs externe hulp nodig hebben, beroepen ze zich op de kanalen die ze kennen zoals de sportfederatie en de gemeentelijke sportdienst. Andere instanties in Vlaanderen zoals de LOGO's zouden meer aandacht moeten hebben voor de jeugdsportclubs. LOGO staat voor Lokaal Gezondheids Overleg (officieel: Loco-regionaal gezondheidsoverleg en -organisatie) en heeft als opdracht het bundelen en coördineren van de lokale krachten om de Vlaamse gezondheidsdoelstellingen waar te maken. Naar voorbeeld van een actie van het Limburgse CAD (Centrum voor Alcohol en Drugsbestrijding) zouden deze organisaties een actie kunnen ondernemen om hun naamsbekendheid in het sportmilieu te vergroten.

Met betrekking tot preventief beleid vragen de experts zich af in welke mate het mogelijk is om als jeugdsportclub ervoor te zorgen dat bepaalde zaken niet voorkomen in de jeugdsportclub, en in tweede instantie in welke het relevant en/of mogelijk is een sportclub te stimuleren om een thema/problematiek te behandelen die er niet is/ervaren wordt. Zo benadrukt de focusgroep dat het organiseren van een preventief beleid geen evidente zaak is en dat het in sommige extreme

probleemsituaties zelfs onmogelijk is om een preventief beleid te voeren. Jeugdsportclubs worden geacht om in te grijpen wanneer een probleem zich stelt of wanneer er iets aan het opborrelen is (ook in dat laatste geval doet het probleem zich echter al – gedeeltelijk – voor). Enkele preventieve zaken die jeugdsportclubs kunnen doen zijn ondermeer het communiceren over potentiële problemen, de trainers basis(didactische)vaardigheden aanleren en voorbeelden voorzien hoe jeugdsportclubs kunnen omgaan met bepaalde problemen.

2.2 Bijkomende aspecten

Hierboven hebben we al de mening van de focusgroep weergegeven betreffende de verschillende ethische thema's. Tijdens de discussie kwamen er een drietal aspecten aan bod die we niet konden categoriseren onder één van de stellingen. In deze paragraaf bespreken we deze aspecten.

De experts zijn van mening dat het mogelijk raadzaam is dat sommige ethische thema's tot de essentie van jeugdsportclubs gerekend worden en dus ook verwacht mogen worden van sportclubs (zoals 'Fair Play'), terwijl andere ethische thema's optioneel blijven (indien extra subsidies voorzien worden). Vlaanderen wil momenteel aan alle clubs dezelfde zaken opleggen. Er zijn enkele ethische thema's die tot de basiswaarden van jeugdsportclubs behoren. Hierbij denken we ondermeer aan de ethische thema's 'Fair Play' en 'rechten van het kind in de sport', of onderdelen van andere ethische thema's zoals het vermijden van racisme (diversiteit) en het laagdrempelig maken van de jeugdsportclub (inclusie). Deze zaken komen aan bod in de didactische vaardigheden tijdens de trainersopleidingen en -cursussen en zijn daardoor al min of meer verplicht voor alle jeugdsportclubs. Daarnaast zijn er ook minder sportspecifieke ethische thema's die moeilijker toe te passen zijn voor jeugdsportclubs, zoals de inclusie van gehandicapten in de jeugdsportclub. Deze zaken moeten een vrije keuze zijn van de jeugdsportclub, een keuze die de club kan maken op basis van de aanwezige expertise, de mogelijkheden en de wil om eraan te werken.

Een tweede punt betreft de ondersteunende (aanvullende) taak van de lokale overheid op de manier waarop de jeugdsportclubs aanbieden. Terwijl jeugdsportclubs bestaan uit vrijwilligers die als doel hebben om sport aan te bieden, hebben gemeenten de intentie om iedereen in sport te laten participeren. Bijgevolg is het de taak van de gemeenten om de jeugdsportclubs te ondersteunen in de toepassing van sommige ethische thema's zoals inclusie en – waar nodig – het aanbod aan te vullen met eigen initiatieven.

Ten derde werd er in de focusgroep gewezen op het feit dat het momenteel de sportfederaties zijn die de ethische thema's kiezen. Aangezien de federaties op de hoogte zijn van de zaken die leven bij

de jeugdsportclubs, is dit geen slechte zaak. De federatie kan jeugdsportclubs ook ondersteunen en stimuleren om het gekozen thema in de praktijk om te zetten. Anderzijds worden sommige ethische thema's – zoals de inclusie van allochtonen – momenteel door sommige federaties gekozen en geïmplementeerd, terwijl dit thema voor een groot deel afhankelijk is van de geografische context van de jeugdsportclubs.

3. Besluit

In dit hoofdstuk werden op basis van de bevindingen van de vorige twee onderzoeksfases stellingen opgesteld, die vervolgens aan experts op het gebied van medisch en ethisch verantwoord sporten werden voorgelegd.

De experts zijn van mening dat de voorbeelden van ethische acties door jeugdsportclubs die hoog scoren op medisch ethisch verantwoord sporten een goede inspiratie zijn voor jeugdsportclubs om acties uit te werken rond bepaalde ethische thema's. Jeugdsportclubs hebben nood aan expertise, de goede voorbeelden kunnen hiertoe bijdragen.

Daarnaast waren de experts het eens dat jeugdsportclubs werken aan de hand van vrijwilligers en dat je niet mag verwachten dat deze vrijwilligers experts zijn op elk vlak. De hoofdtaak van jeugdsportclubs blijft het aanbieden van sportactiviteiten. Het zou raadzaam zijn om een opdeling te maken tussen sportspecifieke thema's (zoals fair play en rechten van het kind) en niet-sportspecifieke thema's (bijvoorbeeld inclusie en diversiteit). Zo kan je de jeugdsportclubs verplichten om de basisprincipes betreffende ethiek in jeugdsportclubs (de sportspecifieke thema's) toe te passen. Dit kan ondermeer via de basisopleidingen. Daarnaast kan je jeugdsportclubs die willen werken aan de overige ethische thema's bijvoorbeeld aanvullende ondersteuning geven vanuit de gemeentelijke sportdienst.

SYNTHESE

In dit laatste luik wordt een synthese gegeven van het voorliggende BMS-rapport. Aan de hand van deze synthese is het mogelijk om de voornaamste bevindingen uit dit onderzoeksrapport kort te overlopen.

1. SITUERING

Het belang van de clubgeorganiseerde sport voor jongeren blijkt uit het feit dat er in 2009 meer dan een half miljoen jongeren waren aangesloten bij jeugdsportclubs van een erkende sportfederatie (Scheerder e.a., 2011). De informele context van de jeugdsportclub is naast de school en thuisomgeving een relevante pedagogische context en biedt vele leeropportunities.

Voorliggend onderzoek handelt over het ‘medisch en ethisch verantwoord sporten’ (MEVS), waarbij het medische aspect gezondheidspromotie en dopinggebruik omvat. Het decreet ethisch verantwoord sporten (en de zes ethische thema’s) was de leidraad doorheen het onderzoek. Binnen het ethische thema fysieke en psychische integriteit werden vele aspecten van gezondheidspromotie en dopinggebruik opgenomen.

2. OPZET VAN HET ONDERZOEK

Dit onderzoek had tot doel om het medisch en ethisch verantwoord sporten binnen de Vlaamse jeugdsportclubs in kaart te brengen en om aanvullend praktijkvoorbeelden van acties te verzamelen. Meer bepaald had het onderzoek volgende onderzoeksvragen:

- Wat is de huidige status van het jeugdbeleid betreffende medisch en ethisch verantwoord sporten in Vlaamse jeugdsportclubs?

- Welke zijn de factoren in het beleid en de werking van jeugdsportclubs die leiden tot een omgeving waarin medisch en ethisch verantwoord sporten jongeren gunstig wordt beïnvloed?
- Welke tips/hulpmiddelen kunnen we jeugdsportclubs (en hun federaties) aanreiken om het medisch en ethisch verantwoord sporten van jongeren te bevorderen?

In voorliggend onderzoek werden kwantitatieve en kwalitatieve methoden gebruikt

Het onderzoek hanteerde een 'mixed method', waarbij kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden gecombineerd werden. Hiervoor werden drie chronologische onderzoeksfases gebruikt die op elkaar voortbouwden, in het bijzonder een representatieve online bevraging van jeugdsportclubs (MEVS11-survey), mondelinge interviews met bestuurders van jeugdsportclubs en tenslotte een expertenfocugroep.

De survey had tot doel om een overzicht te geven van het medisch en ethisch verantwoord sporten in de jeugdsportclubs in Vlaanderen. De jeugdsportclubs die hoog scoorden op de vragenlijst werden geïnterviewd, waarbij er gefocust werd op acties betreffende medisch en ethisch verantwoord sporten die deze jeugdsportclubs ondernamen. Tijdens een focusgroep werden de bevindingen uit de eerste twee onderzoeksfases bediscussieerd door experts op het gebied van medisch en ethisch verantwoord sporten.

3. VOORNAAMSTE BEVINDINGEN

3.1 Medisch en ethisch verantwoord sporten is een belangrijke taak van jeugdsportclubs

Vlaamse jeugdsportclubs beschouwen medisch en ethisch verantwoord sporten als een belangrijke taak van jeugdsportclubs. Daarnaast vinden ze dat ze in de toekomst meer aandacht aan het onderwerp zouden moeten besteden. Deze twee bevindingen tonen aan dat Vlaamse jeugdsportclubs bereid zijn om medisch en ethisch verantwoord sporten op te nemen en dat er bovendien nog groeimarge is.

3.2 Praktische sportspecifieke thema's als fair play scoren hoog

Vlaamse jeugdsportclubs scoren hoog op de sportspecifieke thema's zoals fair play en in mindere mate diversiteit, terwijl ze lager scoren op solidariteit en inclusie. Een mogelijke verklaring is het feit dat jeugdsportclubs een thema als fair play gemakkelijker kunnen toepassen omdat dit nauwer aansluit bij sport dan een thema als inclusie.

3.3 Nood aan extra kennis en expertise

Vlaamse jeugdsportclubs kampen voornamelijk met een gebrek aan kennis en expertise bij de toepassing van de verschillende ethische thema's, fair play uitgezonderd. Daarnaast geven ze ook aan dat ze te weinig inhoudelijke steun van de overheid krijgen.

3.4 Het nut van beleidsplan en verantwoordelijke voor MEVS

Vlaamse jeugdsportclubs die een beleidsplan hebben opgesteld, scoren aanzienlijk beter op medisch en ethisch verantwoord sporten. Dit geldt eveneens voor jeugdsportclubs met een verantwoordelijke voor medisch en ethisch verantwoord sporten of een jeugdsportcoördinator. Jeugdsportclubs met een verantwoordelijke voor medisch en ethisch verantwoord sporten en met een beleidsplan ondervinden bovendien minder hindernissen bij het toepassen van medisch en ethisch verantwoord sporten.

3.5 Uitgebreid gamma aan praktijkvoorbeelden in Vlaamse jeugdsportclubs

In dit onderzoek werd een groot aantal praktijkvoorbeelden betreffende medisch en ethisch verantwoord sporten verzameld. De bevroegde jeugdsportclubs hebben meerdere acties gegeven voor elk ethisch thema. Experts benadrukken dat deze bevinding aantoont aan dat er in het veld al veel expertise aanwezig is, die mogelijk nuttig is voor andere jeugdsportclubs.

3.6 Rol van vrijwilligers

Mensen mogen niet vergeten dat jeugdsportclubs werken aan de hand van vrijwilligers. Men mag verwachten dat deze vrijwilligers sportactiviteiten op een medisch en ethisch verantwoorde wijze aanbieden. Men mag echter niet verwachten dat deze vrijwilligers expert zijn op elk aspect van medisch en ethisch verantwoord sporten.

BIBLIOGRAFISCHE REFERENTIELIJST

- Begg, D.J., Langley, J.D., Moffitt, T. & Marshall, S.W. (1996). Sport delinquency. An examination of the deterrence hypothesis in a longitudinal study. *British Journal of Sports and Medicine*, 30(4), 335-341.
- Bengoechea, E.G, Strean, W.B. & Williams, D.J. (2004). Understanding and promoting fun in youth sport. Coaches' perspectives. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 9(2), 197-214.
- Biesta, G., Stams, G.J., Dirks, E., Rutten, E., Vleugeliers, W. & Schuengel, C. (2001). Does sport make a difference? An exploration of the impact of sport on social integration of young people. In J. Steenbergen, P. De Knop & A.H.F. Elling (Eds.). *Values and norms in sport. Critical reflections on the position and meanings of sport in society*. (pp. 95-114). Aken: Meyer & Meyer.
- BLOSO (2011). *Brede school met sportaanbod*. Aflaadbaar document: <http://www.bloso.be/sportpromotie/schoolsport/BredeSchool/Pages/Home.aspx>.
- Casey, M., Harvey, J., Payne, W. & Eime, R. (2010a). It's not just about competition! Building sport's capacity for population-focused physical activity promotion and development of healthy settings. *Journal of science and medicine in sport*, 12, e155.
- Casey, M., Harvey, J., Payne, W. & Eime, R. (2010b). Sporting organizations as settings for health promotion. What is going on in the sport sector? *Journal of science and medicine in sport*, 12, e90.
- Casey, M., Payne, W., Eime, R. & Brown, S. (2009). Sustaining health promotion programs within sport and recreation organizations. *Journal of science and medicine in sport*, 12(1), 113-118.
- Coulon, L., Lackey, G., Mok, M. & Nile, D. (2001). A profile of little athletes' injuries and the prevention methods used. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 4, 48-58.
- Coyle, E.F. (2004). Fluid and fuel intake during exercise. *Journal of Sports Sciences*, 22(1), 39-55.
- De Leeuw, E. (2007). Policies for health. The effectiveness of their development, adoption and implementation. In: D.V. McQueen, C.M. Jones (Eds.). *Global perspectives on health promotion effectiveness*. (pp. 51-66). New York: Springer.
- Dexia (2007). *Sociaaleconomische typologie van de gemeenten*. Aflaadbaar document: <https://www.dexia.be/Nl/small/sites/research/PublicFinance/typo/>.
- De Haan J. & Breedveld, K. (2000). *Trends en determinanten in de sport. Eerste resultaten uit het AVO 1999* (SCP Paper 68). Den Haag: Sociaal & Cultureel planbureau.
- Dobbinson, S.J., Hayman, J.A. & Livingston, P.M. (2006). Prevalence of health promotion policies in sports clubs in Victoria, Australia. *Health Promotion International*, 21(2), 122-129.
- Greenbaum, T. (1998). *The handbook for focus group research*. Thousand Okas: Sage Publications.
- Intentieverklaring Vlaamse overheid (2006). *Intentieverklaring tussen de Vlaamse minister bevoegd voor onderwijs, de Vlaamse minister bevoegd voor gezondheid, de Vlaamse minister bevoegd voor landbouwbeleid en de zeevisserij, en de Vlaamse minister bevoegd voor sport inzake gezondheidsbevordering bij kinderen en jongeren*.

<http://www.ond.vlaanderen.be/nieuws/archief/2006/2006p/files/intentieverklaring-26-01-2006.pdf>.

- Jeffs, T. & Smith, M.K. (1996). *Informal education. Conversation, democracy & learning*. Derbyshire: Education Now.
- Kjønniksen, L., Anderssen, N. & Wold, B. (2009) Organized youth sport as a predictor of physical activity in adulthood. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*, 19(5)v 646-654.
- Kokko, S (2010). *Health promoting sports club – youth sports clubs’ health promotion profiles, guidance, and associated coaching practice in Finland*. Jyvaskylan Yliopisto, Finland.
- Kokko, S., Kannas, L., Villberg, J. (2006). The health promoting sports club in Finland – a challenge for the settings-based approach. *Health Promotion International*, 21(3), 219-229.
- Koski, P. (2009). Liikunta – ja urheiluseurat muutoksessa [Sports clubs in change]. SLU-julkaisusarja 7. Helsinki: SLU-paino.
- Morgan, W.J. (2007). Ethics, ethical inquiry, and sport. An introduction. In W.J. Morgan (Ed.). *Ethics in Sport* (2nd Edition). (pp. xiii- xxxvii). Stanningley: Human Kinetics.
- Mortelmans, D. (2007). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*. Leuven: Acco.
- Muyters, P. (2010). Beleidsbrief 2010-2011 Sport. *Door samenspel scoren – Naar een gezond, duurzaam en resultaatgericht sportbeleid*, 82pp.
- Panathlon Vlaanderen. (2011). *Doelstellingen van Panathlon Vlaanderen*. Geraadpleegd op 1 augustus 2011 op <http://www.panathlonvlaanderen.be>.
- Postmes, T., Tanis, M. & de Wit, B. (2001). Communication and commitment in organizations. A social identity approach. *Group Processes & Intergroup Relations*, 4(3), 227-246.
- Robinson, K.L., Driedger, M.S., Elliot, S.J. & Eyles, J. (2006). Understanding facilitators of and barriers to health promotion practice. *Health Promotion Practice*, 7(4), 467-476.
- Rutten, E.A., Dekovic, M., Stams, G.J., Schuengel, C., Hoeksma, J.B. & Biesta, G.J. (2007). On-and off-field antisocial and prosocial behavior in adolescent soccer players: a multilevel study. *Journal of Adolescence*, 31(3), 371-387.
- Sallis, J.F., Prochaska, J.J., Taylor, W.C. (2000). A review of correlates of physical activity of children and adolescents. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 32(5), 963-975.
- Scheerder, J., Thibaut, E., Pauwels, G., Vandermeerschen, H., Winand, M. & Vos, S. (2011). *Sport in clubverband. Een analyse van de clubgeorganiseerde sport in Vlaanderen (Deel 1)* (Beleid & Management in Sport 8). Leuven: KULeuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.
- Scheerder, J. & Vos, S., m.m.v. Breesch, D., Késenne, S., Van Hoecke, J. & Vanreusel, B. (2010). *Sportclubs in beeld. Basisrapportering over het Vlaamse Sportclub Panel 2009 (VSP09)* (Beleid & Management in Sport 4). Leuven: K.U.Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.
- Scheerder, J. & Vos, S. (2011). Social stratification in adults’ sports participation from a time-trend perspective. Results from a 40-year household study. *European Journal for Sport & Society*, 8(1/2), 7-13.
- Sothorn, M.S., Loftin, M., Suskind, R.M., Udall, J.N. & Blecker, U. (1999). The health benefits of physical activity in children and adolescents. Implications for chronic disease prevention. *European Journal of Pediatrics*, 158(4), 271-274.

-
- Thiel, A. & Mayer, J. (2009). Characteristics of voluntary sports clubs management: A sociological perspective. *European Sport Management Quarterly*, 9(1), 81-98.
- van Kalmthout J., de Jong, M. & Lucassen, J. (2009). *Verenigingsmonitor 2008. De stand van zaken bij sportverenigingen*. Nieuwegein/'s Hertogenbosch: Arko Sports Media/W.J.H. Mulier instituut.
- van Kalmthout J. & Lucassen J. (2008). *Verenigingsmonitor 2007. De stand van zaken bij sportverenigingen in het perspectief van modernisering*. Nieuwegein/'s Hertogenbosch: Arko Sports Media/W.J.H. Mulier instituut.
- van Kalmthout J., Lucassen J. & Janssens J. (2006). *Sportverenigingen 2000-2005. Stabiele sportverbanden in turbulente tijden*. Nieuwegein/'s Hertogenbosch: Arko Sports Media/W.J.H. Mulier instituut.
- Van Lierde, A. & Willems, T. (2006). Hoe goed zit het met de Vlaamse sportclubs? In P. De Knop, J. Scheerder & H. Ponnet (Eds.). *Sportbeleid in Vlaanderen. Studies* (Volume 2). (pp. 127-135). Brussel: BLOSO.
- Van Tuyckom, C., Vos, S. & Scheerder, J. (2011). *Metten en weten over zweten*. Gent: Academia Press.
- Vlaamse overheid (2007). *Decreet inzake medisch [en ethisch] verantwoorde sportbeoefening*. Staatsblad, gepubliceerd op 13 juli 2007.
- Vlaamse overheid (2008a). *Ontwerp van decreet houdende wijziging van het decreet van 13 juli 2007 inzake medisch verantwoorde sportbeoefening en van het decreet van 24 juli 1996 tot vaststelling van het statuut van de niet-professionele sportbeoefenaar*. Staatsblad, gepubliceerd op 2 oktober 2008.
- Vlaamse overheid (2008b). *Besluit van de Vlaamse Regering houdende uitvoering van het decreet van 13 juli 2007 inzake medisch [en ethisch] verantwoorde sportbeoefening*. Staatsblad, gepubliceerd op 20 juni 2008.
- Vlaamse overheid (2010). *Besluit van 21 mei 2010 tot uitvaardiging van de thema's en de richtsnoeren betreffende ethisch verantwoord sporten*. Staatsblad, gepubliceerd op 18 juni 2010.
- Vlaamse overheid (2011). *Projecten en subsidiëring*.
http://www.cjism.vlaanderen.be/sport/projecten_subsidiering/.
- Willemot, Y. (1995). *Unicef en de rechten van het kind*. Brussel: Belgisch Comité voor Unicef.
- WHO (1986) Ottawa Charter for Health Promotion., Geneva.
http://www.who.int/hpr/NPH/docs/ottawa_charter_hp.pdf.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Coole gymmanieren (alle ethische thema's)

- **Naar wie was de actie gericht? (ouders, trainers, miniemen, oudere jeugd...)**

Kinderen van zes tot en met veertien jaar

- **Kan u de actie omschrijven?**

Hoe werd de actie in de praktijk omgezet?

Hoe werd de actie meegedeeld aan de doelgroep (via email – folders – website – ...)?

- Elke maand krijgt de trainer actiepunten waar hij op moet letten om kinderen op de juiste manier te benaderen en positief in te werken op alle mogelijke problemen. Er zijn ook actiepunten voor de gymnasten waar ze op moeten letten om goed met elkaar om te gaan. Op deze manier komen alle ethische thema's aan bod.
- Elk actiepunt hangt uit in affiches en staat op de website van de federatie.
- Elke maand zijn er nieuwe actiepunten. De kinderen worden bijeen geroepen en de actie wordt dan besproken. Voorbeelden van acties zijn elkaar niet pesten, elkaar helpen, enzovoort. Aangezien pesten één van de werkpunten is, worden de pesters en hun ouders met hun gedrag geconfronteerd.
- Daarnaast worden er kaartjes verspreid, zodat zieke en afwezige kinderen ook op de hoogte worden gehouden. Ook zijn er kaartjes voor zieke kinderen om ze beterschap.
- De meeste actiepunten hebben betrekking op recreatiegymnasten, maar er zijn ook punten die van toepassing zijn op de competitiegymnasten.

- **Wat wilde de sportclub bereiken met de actie (algemene doelstelling, concrete streefcijfers...)?**

Er zijn geen concrete streefcijfers, wel wordt er benadrukt dat de actie wordt uitgevoerd.

- **Hoe werd de actie geëvalueerd en hoe beoordeelt u het resultaat?**

Twee keer per jaar wordt er briefing gegeven aan de federatie. Dit wordt achteraf nog eens besproken op een eindevaluatie en clubs krijgen een attest dat ze hebben meegewerkt.

- **Wat waren de grote hindernissen die de actie bemoeilijkten en hoe werden deze aangepakt?**

- Een hindernis is de grote kost van de actie.
- Een andere hindernis is het feit dat de federatie de actie gaat stopzetten, de sportclub gaat de actie echter wel proberen voort te zetten.
- Het is niet mogelijk om de acties in elke zaal uit te voeren, want in publieke zalen is het niet mogelijk (toegelaten) om de affiches op te hangen. Dit wordt opgelost door middel van de website, maar dit heeft niet hetzelfde effect.

- **Wat zijn de sterke punten van de actie?**

Waardoor denkt u dat de actie een succes was?

- De duidelijkheid van de actie.
- Het feit dat er continuïteit is: elke maand is er een nieuw kaartje.

- **Heeft u tips / aanbevelingen voor andere sportclubs die deze actie willen toepassen?**

/

Bijlage 2: Gedragscode

- **Naar wie was de actie gericht? (ouders, trainers, miniemen, oudere jeugd...)**

Atleten, trainers, bestuurders, ouders, jury

- **Kan u de actie omschrijven?**

Hoe werd de actie in de praktijk omgezet?

Hoe werd de actie meegedeeld aan de doelgroep (via email – folders – website – ...)?

- De federatie (Vlaamse Atletiekliga) heeft een type-gedragscode opgesteld waaruit elke vereniging haar items kan halen die van toepassing zijn in haar werking. Voor het opmaken van de type-gedragscode werd informatie verzameld via de Vlaamse sportfederatie en deze werd samen met sportpsychologen waarmee samengewerkt wordt in de topsportschool overlopen en bijgestuurd tot een model-code.
- De gedragscode werd op de website van de club geplaatst en er werd naar de code verwezen tijdens de infosessie voor ouders van jeugdathleten. In de kantine werd een verkorte versie van de gedragscode uitgehangen met referentie naar de volledige gedragscode op de website van de club.

- **Wat wilde de sportclub bereiken met de actie (algemene doelstelling, concrete streefcijfers...)?**

- De Vlaamse Atletiekliga (VAL) heeft als doel dat al haar verenigingen zouden werken met een gedragscode. Dit werd geïntegreerd in het Jeugdsportfonds zodat er een reële stimulans is naar de verenigingen toe. Door het gebruik van een gedragscode willen we dat atleten, trainers, ouders bestuursleden en juryleden input krijgen betreffende de verwachtingen in ethiek in hun functie.
- De club wilde de visie van de vereniging duidelijk maken betreffende enkele ethische waarden. Een duidelijke doelstelling hieraan koppelen is moeilijk. Er zou kunnen gemeten worden hoeveel leden op de hoogte zijn van de actie maar dat is niet de bedoeling.

- **Hoe werd de actie geëvalueerd en hoe beoordeelt u het resultaat?**

De actie wordt niet geëvalueerd op de gangbare wijze. Er zal wel nagegaan worden of de gedragscode gekend is.

-
- **Wat waren de grote hindernissen die de actie bemoeilijkten en hoe werden deze aangepakt?**

Verenigingen werken met vrijwilligers en die vrijwilligers zien niet altijd het nut in van een gedragscode en maken er dan ook de tijd niet voor vrij om die op te stellen. Met de tijd is er wel de hoop dat alle verenigingen beschikken over een gedragscode.

- **Wat zijn de sterke punten van de actie?**

Waardoor denkt u dat de actie een succes was?

Gelet op de reacties die er al waren was er blijkbaar wel een behoefte aan een gedragscode waarop zowel ouders als trainers kunnen terugvallen.

- **Heeft u tips / aanbevelingen voor andere sportclubs die deze actie willen toepassen?**

- De gedragscode geeft duidelijkheid over items die anders door de enen als evident worden beschouwd en voor de anderen niet van toepassing zijn.
- Aanbeveling: werk op basis van een bestaande gedragscode een eigen gedragscode uit waarin iedereen van de vereniging zich kan vinden.

Bijlage 3: Inclusie van allochtonen

- **Naam van de actie**

Inclusie van allochtonen

- **Naar wie was de actie gericht? (ouders, trainers, miniemen, oudere jeugd...)**

Jongeren, meer bepaald allochtonen

- **Kan u de actie omschrijven?**

Hoe werd de actie in de praktijk omgezet?

Hoe werd de actie meegedeeld aan de doelgroep (via email – folders – website – ...)?

Bij de inschrijving geeft de sportclub de nieuwe leden een onthaalbrochure mee met daarin de zaken die de sportclub aanbiedt aan en verwacht van haar jeugd. In het startpakket zit ondermeer een folder met betrekking tot EVS (een folder van VSF/ICES/Vlaamse overheid/BLOSO/CJSM). Daarnaast geeft de club een brochure met andere afspraken over bijvoorbeeld stiptheid. Duidelijke afspraken zijn de basis van de sportclub.

Meer concrete acties/afspraken zijn de volgende:

- Het Nederlands is de verplichte taal. Ook onderling moeten ze bijvoorbeeld in de kleedkamer Nederlands spreken. Dit geeft echter geen probleem, de kinderen regelen dit echter zelf.
- Indien er gepest zou worden op basis van nationaliteit zou er gereageerd worden: ofwel moet het pesten onmiddellijk stoppen, ofwel vliegt de pester buiten.
- Er moet rekening gehouden worden met de cultuur van de moslims, zonder hierin te overdrijven. Zo aanvaarden wij dat moslims niet aanwezig kunnen zijn op vrijdagtrainingen, wegens het vrijdaggebed. Op buitensportactiviteiten zorgen we voor niet-alcoholische dranken en thee, en zorgen we dat er naast gewone hapjes ook 'Halal'-hapjes zijn. Ook bij uitstappen vermijden we culturele zaken (wegens een grote diversiteit), maar opteert de club voor activiteiten die elke jongere leuk vindt, zoals Walibi, Zilvermeer, enzovoort. Daarnaast aanvaardt de club dat meisjes vanaf hun 13de verjaardag niet meer naar de club komen, aandringen heeft immers geen nut.
- Onder de trainers en in het bestuur zitten eveneens verscheidene mensen van allochtone afkomst

- **Wat wilde de sportclub bereiken met de actie (algemene doelstelling, concrete streefcijfers...)?**

Wat de club specifiek wilde doen met betrekking tot EVS, is de jongeren als jongeren behandelen, ongeacht hun afkomst...

- **Hoe werd de actie geëvalueerd en hoe beoordeelt u het resultaat?**

- Er is niet echt een concrete evaluatie. De club kijkt erop toe dat elke jongere zich goed voelt bij de club.
- Uit de ledencijfers blijkt duidelijk dat allochtonen zich goed voelen in de sportclub. Bij de inschrijving vraagt de sportclub naar de oorspronkelijke nationaliteit, aangezien de meeste jeugdleden een Belgisch paspoort hebben. De sportclub heeft 34 nationaliteiten op een honderdtal leden.

- **Wat waren de grote hindernissen die de actie bemoeilijkten en hoe werden deze aangepakt?**

- In de stad Antwerpen zijn er dikwijls cursussen 'hoe gaan we om met allochtonen'. Hierover is er dikwijls discussie met de cursusgevers. De cursussen maken de zaken dikwijls complexer dan het is. Zo zeggen de cursussen dat je moet inspelen op de instelling van de Cubaan, Chileen, Marokkaan... We weten dat die verschillend zijn, maar in de sportclub trainen ze op dezelfde manier. Inspelen op de diversiteit van 34 verschillende nationaliteiten is immers niet mogelijk. De allochtonen maken hier geen probleem van; anders had de club nooit 114 leden.
- Een succesfactor is het feit dat er duidelijke afspraken worden gemaakt met de jongeren: duidelijke afspraken zijn de basis van de sportclub. Iedereen moet zich houden aan de regels die de club stelt. Dit klinkt autoritair, maar het werkt wel.
- De actie hangt samen met de verscheidenheid van de leden wat betreft afkomst. Een Cubaan reageert immers anders dan een Chileen. Diversiteit is zeer verrijkend, is heel goed, maar om de discipline, orde en netheid te bewaren, gelden de afspraken voor iedereen. Iedereen wordt over dezelfde kam geschoren.

- **Wat zijn de sterke punten van de actie?**

Waardoor denkt u dat de actie een succes was?

/

- **Heeft u tips / aanbevelingen voor andere sportclubs die deze actie willen toepassen?**

In het begin spartelen sommige jeugdleden tegen, maar ze aanvaarden de regels snel.

Bijlage 4: Inclusie van jongeren met een verstandelijke handicap

- **Naar wie was de actie gericht? (ouders, trainers, miniemen, oudere jeugd...)**

Iedereen met een verstandelijke handicap

- **Kan u de actie omschrijven?**

Hoe werd de actie in de praktijk omgezet?

Hoe werd de actie meegedeeld aan de doelgroep (via email – folders – website – ...)?

De club vindt het erg belangrijk dat iedereen met een verstandelijke beperking in een sportclub terecht kan. De website is opgemaakt in zowel Nederlands als Frans en de club heeft wel wat anderstalige leden. Er wordt ook een infostand opgezet op een jaarlijkse integratiemarkt. De club komt financieel vaak tussen: het lidgeld bedraagt 65 euro (inclusief verzekering, zwembadtoegang...), een deel van de kostprijs van de activiteiten wordt betaald door de club en ook voor de huisvesting bij de Special Olympics wordt bijgedragen. Diegenen die het financieel echt moeilijk hebben kunnen een grotere korting verkrijgen, zodat de atleten toch mee kunnen doen.

- **Wat wilde de sportclub bereiken met de actie (algemene doelstelling, concrete streefcijfers...)?**

Sport aanbieden voor iedereen met een verstandelijke beperking

- **Hoe werd de actie geëvalueerd en hoe beoordeelt u het resultaat?**

/

- **Wat waren de grote hindernissen die de actie bemoeilijkten en hoe werden deze aangepakt?**

De club zorgt voor een financiële tussenkomst, maar moet natuurlijk zelf ook inkomsten hebben. Er wordt jaarlijks een etentje georganiseerd om geld te krijgen en de club krijgt subsidies van de stad Vilvoorde, al is dat het gewone bedrag dat alle sportclubs krijgen. Verder krijgt de club ook vaak donaties.

- **Wat zijn de sterke punten van de actie?**

Waardoor denkt u dat de actie een succes was?

/

- **Heeft u tips / aanbevelingen voor andere sportclubs die deze actie willen toepassen?**

- Sport voor iedereen moet, mits voldoende inspanning, zeker mogelijk zijn.
- Als sportclubs willen beginnen met een G-werking, zorg er dan voor dat deze werking niet naar de achtergrond verdwijnt. De filosofie van G-sport is anders dan die van competitiesport, al hoort competitie uiteraard ook bij G-werking.
- De samenwerking en communicatie binnen en buiten de club zijn erg belangrijk. Een sociale club zorgt voor een goede sfeer en resultaten.

Bijlage 5: Inclusie van jongeren met een handicap

- **Naar wie was de actie gericht? (ouders, trainers, miniemen, oudere jeugd...)**

- Doofstommen
- Jongeren met een handicap

- **Kan u de actie omschrijven?**

Hoe werd de actie in de praktijk omgezet?

Hoe werd de actie meegedeeld aan de doelgroep (via email – folders – website – ...)?

- De club tracht mensen met een mentale handicap te integreren in de sportclub. Zo telt de club vier minder begaafde leden. De minder begaafden zijn veel trager en kunnen het tempo van de normale lessen niet volgen. De minder begaafden krijgen andere doelstellingen. De minder begaafden krijgen andere doelstellingen dan de rest van de club. Het aanleren van technieken gaat immers veel trager. Wanneer zij een bepaalde techniek onder de knie hebben, leggen zij een test af en krijgen zij een lintje op de gordel en krijgen zij op termijn ook een hoger kleur van gordel.
- De club tracht doofstommen te integreren in de sportclub. Zo telt de club momenteel zes doofstommen. Dit vormt geen probleem, aangezien doofstommen dezelfde technieken kunnen uitvoeren als de 'normale' jongeren. Wel moeten doofstommen meer in het oog gehouden worden dan andere jeugdleden. De doofstommen mogen bijgevolg wel per twee staan.
- De overige jeugdleden neemt de mensen met een mentale handicap en de doofstommen in de groep op.

- **Wat wilde de sportclub bereiken met de actie (algemene doelstelling, concrete streefcijfers...)?**

Integratie van mensen met een handicap in de sportclub

- **Hoe werd de actie geëvalueerd en hoe beoordeelt u het resultaat?**

Een concrete evaluatie is er niet. Wel merken we dat de doofstommen (zes) en de mensen met een mentale handicap (vier) graag naar de sportclub komen. Het aantal gehandicapten is in stijgende lijn.

- **Wat waren de grote hindernissen die de actie bemoeilijkten en hoe werden deze aangepakt?**

- Wat de club tracht te vermijden is dat de minder begaafden per twee bepaalde oefeningen moeten uitvoeren, en tracht ervoor te zorgen dat er altijd een andere jongere is die hen begeleidt.

- **Wat zijn de sterke punten van de actie?**

Waardoor denkt u dat de actie een succes was?

- Het voordeel van de diversiteit van de doofstommen is dat de trainers verplicht zijn om de technieken zeer duidelijk uit te leggen aan de hand van voorbeelden. Trainers moeten alle technieken duidelijk voordoen, en aanduiden welke armen ze moeten gebruiken. Dit is ook een voordeel voor de andere leden. Een andere vaststelling is dat sommige tekens van de doofstommen door de rest van de club worden overgenomen.
- Het feit dat de minder begaafde jongeren ook een hogere kleur in gordel kunnen halen, vinden ze geweldig. Hoewel het lintje in feite minder waard is doordat de minder begaafden minder technieken moeten onthouden, doet dit er niet toe. Elk lid van de club weet immers hoe dit werkt. De rest van de jeugdleden moet bij elke test ook de vroeger aangeleerde technieken beheersen, de minder begaafden niet, omdat zij dit niet kunnen.

- **Heeft u tips / aanbevelingen voor andere sportclubs die deze actie willen toepassen?**

- Het loont de moeite om mensen met een handicap op te nemen.
- De sportclub werkt samen met een instelling voor mensen met een handicap die in de buurt gelegen is.

Bijlage 6: Inclusie van holebi's

- **Naar wie was de actie gericht? (ouders, trainers, miniemen, oudere jeugd...)**

- Jongere en oudere homoseksuelen
- Eveneens andere niet-homoseksuele jongeren en ouderen

- **Kan u de actie omschrijven?**

Hoe werd de actie in de praktijk omgezet?

Hoe werd de actie meegedeeld aan de doelgroep (via email – folders – website – ...)?

- Binnen de club zijn er homokoppels bij het koppeldansen. Deze kwamen op voorhand vragen of dit een probleem was. Uiteraard is dit geen probleem, dit is zelfs leuk. In het begin werden deze apart gehouden aangezien er zeer veel homokoppels waren. Er werd hier specifiek reclame voor gemaakt vanuit de gedachte dat homokoppels zich aangenamer voelden wanneer ze in speciale lessen terecht konden. Later werden de koppels geïntegreerd in de gewone lessen. Er werden duidelijke afspraken gemaakt: indien er andere mensen zijn die problemen hebben met homokoppels, is dit hun probleem. De lesgevers moeten dit ook aanvaarden, iedereen heeft zijn eigen mening die gerespecteerd moet worden.
- Er werden duidelijke afspraken gemaakt: indien er andere mensen zijn die problemen hebben met homokoppels, is dit hun probleem en moesten zij maar van sportclub veranderen.
- Er zijn een aantal homo's onder de lesgevers. Bij het koppeldansen assisteren zij ook soms mannen, hetgeen ook geen problemen geeft.

- **Wat wilde de sportclub bereiken met de actie (algemene doelstelling, concrete streefcijfers...)?**

Of je nu blank, geel, zwart, homo of niet-homo bent, wat maakt het uit?

- **Hoe werd de actie geëvalueerd en hoe beoordeelt u het resultaat?**

Er is geen echte evaluatie: iedereen is welkom in de club.

- **Wat waren de grote hindernissen die de actie bemoeilijkten en hoe werden deze aangepakt?**

In het begin was er binnen de sportclub een zekere schrik voor de reactie van andere dansclubs. Een aantal van de collega's hadden in de pers duidelijk gemaakt dat same-sex dansers niet welkom waren. Hierover is er een vijftal jaren geleden commotie over geweest in de pers omdat in een andere dansschool homokoppels geweigerd werden. De sportclub is echter blij dat ze doorgezet hebben en de lessen wel ingevoerd hebben.

- **Wat zijn de sterke punten van de actie?**

Waardoor denkt u dat de actie een succes was?

Eén van de succesfactoren is ongetwijfeld het feit dat sommige lesgevers homo zijn en dat ze bijgevolg een spreekbuis kunnen zijn voor homoseksuele jongeren (en ouderen).

- **Heeft u tips / aanbevelingen voor andere sportclubs die deze actie willen toepassen?**

/

Bijlage 7: Fair play

- **Naar wie was de actie gericht? (ouders, trainers, miniemen, oudere jeugd...)**

Spelers, begeleiders, supporters, bestuur

- **Kan u de actie omschrijven?**

Hoe werd de actie in de praktijk omgezet?

Hoe werd de actie meegedeeld aan de doelgroep (via email – folders – website – ...)?

Elke club krijgt vanuit de Koninklijke Vlaamse Voetbalbond een papier dat ze na elke wedstrijd moeten invullen. Dit wordt zowel door de thuisploeg als door de bezoekers ingevuld. Dit wordt ingevuld onder begeleiding van de scheidsrechter. Elke ploeg geeft de tegenstander, supporters, begeleiders en accommodatie punten. Op het einde van het seizoen krijgt de ploeg die het beste scoort op deze enquête een beker voor fair play. Het is nooit mogelijk om zowel kampioen te worden als de beker voor fair play te krijgen. Dit is al vijf jaar opgelegd door de federatie, maar de papiertjes zijn nieuw voor dit jaar.

- **Wat wilde de sportclub bereiken met de actie (algemene doelstelling, concrete streefcijfers...)?**

De federatie wil ervoor zorgen dat er toch nog eerlijk gespeeld en gesupporterd wordt.

- **Hoe werd de actie geëvalueerd en hoe beoordeelt u het resultaat?**

De actie wordt geëvalueerd door het invullen van de briefjes en op het einde van het seizoen krijgt de ploeg met de beste resultaten een beker voor fair play.

- **Wat waren de grote hindernissen die de actie bemoeilijkten en hoe werden deze aangepakt?**

/

- **Wat zijn de sterke punten van de actie?**

Waardoor denkt u dat de actie een succes was?

Deze club was erg tevreden met de fair play beker die een van hun ploegen behaalde. Daardoor kan men zien dat het echt wel een succes is.

- **Heeft u tips / aanbevelingen voor andere sportclubs die deze actie willen toepassen?**

/

Bijlage 8: Iedereen sport op zijn/haar niveau

- **Naar wie was de actie gericht? (ouders, trainers, miniemen, oudere jeugd...)**

Alle jeugdleden

- **Kan u de actie omschrijven?**

Hoe werd de actie in de praktijk omgezet?

Hoe werd de actie meegedeeld aan de doelgroep (via email – folders – website – ...)?

De basisidee:

- Het is belangrijk dat iedereen gelijke kansen krijgt. Sinds de club vier jaar geleden is opgericht, wordt deze richtlijn zo goed mogelijk nagestreefd.

In praktijk:

- In squash worden jongens en meisjes gemengd op training. Je moet rekening houden met de mogelijkheden van de verschillende spelers. Zo moet je er rekening mee houden dat meisjes bijvoorbeeld gemiddeld gezien minder goed kunnen pompen dan jongens. De trainerscursussen hebben aandacht voor deze zaken.
- Squashen kan op elk niveau: er is minisquash voor de allerkleinsten (leren bewegen, oog-hand coördinatie, aangepast materiaal, aangepaste regels), er zijn aangepaste ballen die iets beter botsen voor de ouderen ... De drempel wordt zo laag mogelijk gehouden.
- De trainingen vinden op woensdag plaats in verschillende groepen: beginners, gevorderden en elite.
- Op de vrijdagtraining worden de groepen gemengd. De (iets) minderen kunnen dan opkijken naar en leren van de gevorderden, en diegenen die goed spelen kunnen hun ervaringen doorgeven en voelen zich daar ook goed bij. Het niveauverschil mag natuurlijk niet al te groot zijn.

- **Wat wilde de sportclub bereiken met de actie (algemene doelstelling, concrete streefcijfers...)?**

De club wil ervoor zorgen dat jongeren zich goed voelen in de sportclub

- **Hoe werd de actie geëvalueerd en hoe beoordeelt u het resultaat?**

De actie wordt niet echt geëvalueerd, maar wel dagelijks toegepast

- **Wat waren de grote hindernissen die de actie bemoeilijkten en hoe werden deze aangepakt?**

Probleem:

Squash is een individuele sport waar je psychologisch sterk moet staan. Bij winst is dit niet moeilijk, bij verlies is het echter moeilijk om het verlies op een externe factor af te schuiven.

Oplossing:

De club gaat ook in groep naar toernooien, elite en minder goede gemengd. Deze samenhang komt de sportclub ten goede. Op trainingen en wedstrijden wordt getracht om desalniettemin een groepsgevoel te creëren.

- **Wat zijn de sterke punten van de actie?**

Waardoor denkt u dat de actie een succes was?

/

- **Heeft u tips / aanbevelingen voor andere sportclubs die deze actie willen toepassen?**

Bovenstaande zaken heeft de voorzitter geleerd uit zijn lidmaatschap van een vorige club. Je moet niet naar je eigen verwachtingen kijken, maar naar de verwachtingen van de jongere(n) in kwestie.

Bijlage 9: Iedereen sport tijdens de wedstrijd

- **Naar wie was de actie gericht? (ouders, trainers, miniemen, oudere jeugd...)**

Jeugdleden & trainers

- **Kan u de actie omschrijven?**

Hoe werd de actie in de praktijk omgezet?

Hoe werd de actie meegedeeld aan de doelgroep (via email – folders – website – ...)?

We hebben een fiche opgesteld waarop de trainer kan aanduiden wie welke set speelt zodat hij een hulpmiddel heeft om te zien of hij iedereen heeft laten spelen. In de competitie stellen we onze jeugdopleiding centraal en zorgen de trainers ervoor dat iedereen speelt.

Er is enkel een uitzondering als men onverwittigd niet aanwezig was op training of als men de gedragscode niet heeft gerespecteerd. Tijdens de set zelf wisselen we ook niet. De trainers krijgen de toestemming om te wisselen als iemand zich kwetst of als men zich niet gedraagt.

- **Wat wilde de sportclub bereiken met de actie (algemene doelstelling, concrete streefcijfers...)?**

Door iedereen te laten spelen tijdens een wedstrijd kan iedereen leren volleyballen in wedstrijdverband en dus ook veel bijleren over het echte volleybal. Volleyballen op een training is toch nog helemaal anders dan tijdens een wedstrijd.

- **Hoe werd de actie geëvalueerd en hoe beoordeelt u het resultaat?**

Door gebruik te maken van het formulier kunnen we bewijzen dat iedereen heeft gespeeld zodat er geen misverstanden ontstaan.

- **Wat waren de grote hindernissen die de actie bemoeilijkten en hoe werden deze aangepakt?**

/

- **Wat zijn de sterke punten van de actie?**

Waardoor denkt u dat de actie een succes was?

Deze actie is een succes volgens ons omdat als je aan sport doet je als kind toch ook een wedstrijd wilt spelen, en als je dan tijdens de wedstrijd niet mag spelen ben je als kind uiteraard teleurgesteld. Bij ons mag iedereen spelen en kan men soms wel teleurgesteld zijn omdat men niet gewonnen heeft, maar zeker niet omdat men niet heeft mogen spelen.

- **Heeft u tips / aanbevelingen voor andere sportclubs die deze actie willen toepassen?**

/

Bijlage 10: Gezonde voeding

- **Naar wie was de actie gericht? (ouders, trainers, miniemen, oudere jeugd...)**

Ouders van jeugdleden

- **Kan u de actie omschrijven?**

Hoe werd de actie in de praktijk omgezet?

Hoe werd de actie meegedeeld aan de doelgroep (via email – folders – website – ...)?

Onze club gaat een actie rond gezonde voeding opstarten. De club werkt aan de hand van acties: zo wil de club elke keer een actie opzetten, uitvoeren en vervolgens integreren in de sportclubwerking. Indien dit vlot verloopt, begint de sportclub aan het volgende. Zo heeft de sportclub een preventiebeleid uitgevoerd rond meerdere thema's. Met betrekking tot voeding neemt de club volgende acties:

- De club wil ervoor zorgen dat iedereen goed ontbijt en voldoende drinkt tijdens de dag
- De club wil dat iedereen gegeten heeft voor de training. De club past haar trainingsmomenten hieraan aan door de periode tussen het einde van de schooldag en de training te vergroten. Zo kunnen de jeugdspelers eten voordat de training begint en hoeven ze dit niet na de training te doen.
- Daarnaast gaat de sportclub door diëtisten onderwijs laten geven aan de ouders over gezonde voeding. De bedoeling is om twee tot drie op de tien ouders naar deze bijscholingen te krijgen.

- **Wat wilde de sportclub bereiken met de actie (algemene doelstelling, concrete streefcijfers...)?**

Een gezonder eetpatroon bij haar jeugdleden

- **Hoe werd de actie geëvalueerd en hoe beoordeelt u het resultaat?**

/

- **Wat waren de grote hindernissen die de actie bemoeilijkten en hoe werden deze aangepakt?**

De drempelvrees voor ouders uit lagere sociale klassen is groter.

- **Wat zijn de sterke punten van de actie?**

Waardoor denkt u dat de actie een succes was?

Deze actie wordt ondersteund door de sportdienst, die de kost integraal terugbetaalt via impulssubsidies.

- **Heeft u tips / aanbevelingen voor andere sportclubs die deze actie willen toepassen?**

/

Bijlage 11: Actie tegen pesten

- Naar wie was de actie gericht? (ouders, trainers, miniemen, oudere jeugd...)

Jeugdleden

- Kan u de actie omschrijven?

Hoe werd de actie in de praktijk omgezet?

Hoe werd de actie meegedeeld aan de doelgroep (via email – folders – website – ...)?

Reactie:

De club heeft onlangs een pestgeval gehad met een jongetje dat wat zwaarder was dan de rest, en heeft hier meteen op gereageerd. De club heeft de pesters in gesloten groep aangepakt. De club heeft kordaat gehandeld en heeft de pesters met de gevolgen geconfronteerd.

Daarnaast is er een communicatienetwerk om pesten te melden:

- De club heeft twee Technisch Verantwoordelijken voor de JeugdOpleiding, waar de spelers en ouders bij terecht kunnen. De jongere in kwestie is met het probleem bij de TVJO gekomen.
- Alle ouders en trainers krijgen ook een mail met de vraag om aandacht te hebben voor pesten. Pestvrij gaat uiteraard niet, dat gaat nergens.

Preventie:

De club heeft ook een preventieve actie opgesteld om het probleem in de aandacht te brengen: de club heeft op de site van de sportclub een link geplaatst naar de site 'Kies kleur tegen pesten', aangevuld met een tekst. In deze tekst wordt een interview aangehaald van een slachtoffer van pesten en de gevolgen dat het pesten voor de persoon in kwestie heeft gehad. Daarnaast wordt ook opgeroepen dat slachtoffers van pesten contact opnemen met de TVJO's.

- Wat wilde de sportclub bereiken met de actie (algemene doelstelling, concrete streefcijfers...)?

Het oplossen van een pestgeval en het voorkomen van pesten in de toekomst

- Hoe werd de actie geëvalueerd en hoe beoordeelt u het resultaat?

- Het probleem is opgelost, zoals wordt aangegeven door de speler zelf en de vader via de mail.
- Wij krijgen ook feedback over hoeveel de links op onze site worden aangeklikt, de link was op een dag tijd weer aangeklikt.

- **Wat waren de grote hindernissen die de actie bemoeilijkten en hoe werden deze aangepakt?**

/

- **Wat zijn de sterke punten van de actie?**

Waardoor denkt u dat de actie een succes was?

De combinatie van het voorkomen van de actie, gekoppeld aan een preventieve actie

- **Heeft u tips / aanbevelingen voor andere sportclubs die deze actie willen toepassen?**

/

Bijlage 12: Tevredenheidsenquête

- **Naam van de actie**

Tevredenheidsenquête

- **Naar wie was de actie gericht? (ouders, trainers, miniemen, oudere jeugd...)**

Ouders, en onrechtstreeks de jeugdleden

- **Kan u de actie omschrijven?**

Hoe werd de actie in de praktijk omgezet?

Hoe werd de actie meegedeeld aan de doelgroep (via email – folders – website – ...)?

Indien de ouders dit wensen, kunnen zij mee het beleid van de sportclub bepalen. De club heeft een uitgeschreven beleidsplan. Om de twee jaren worden de ouders gecontacteerd om het beleidsplan bij te sturen. Via een tevredenheidsenquête kunnen ouders de sterke en zwakke punten van het beleid aanduiden, en voorstellen formuleren om het beleid te verbeteren.

- **Wat wilde de sportclub bereiken met de actie (algemene doelstelling, concrete streefcijfers...)?**

- Inspraak van de ouders in het beleid van de sportclub.
- Feedback over de werking.
- Nieuwe ideeën voor de werking.

- **Hoe werd de actie geëvalueerd en hoe beoordeelt u het resultaat?**

De resultaten worden samengevat in grafieken. Deze grafieken worden vervolgens gebruikt om als basis voor evaluatie, om vervolgens het beleidsplan aan te passen.

- **Wat waren de grote hindernissen die de actie bemoeilijkten en hoe werden deze aangepakt?**

Een voorlopige hindernis is de beperkte computerkennis waardoor het visualiseren van de resultaten niet echt uitgebreid is. Hier wordt echter aan gewerkt.

- **Wat zijn de sterke punten van de actie?**

Waardoor denkt u dat de actie een succes was?

Een succesfactor is het feit dat de ouders betrokken worden in het beleid. Een hogere tevredenheid van de leden wordt beoogd, waardoor de club succesvoller kan zijn in de toekomst.

- **Heeft u tips / aanbevelingen voor andere sportclubs die deze actie willen toepassen?**

/

Bijlage 13: Samenwerking met studenten kinesitherapie

- **Naar wie was de actie gericht? (ouders, trainers, miniemen, oudere jeugd...)**

Eerstejaarstudenten kinesitherapie

- **Kan u de actie omschrijven?**

Hoe werd de actie in de praktijk omgezet?

Hoe werd de actie meegedeeld aan de doelgroep (via email – folders – website – ...)?

De eerstejaarsstudenten kinesitherapie van de VUB lopen stage in onze club.

- **Wat wilde de sportclub bereiken met de actie (algemene doelstelling, concrete streefcijfers...)?**

De studenten zorgen voor extra ondersteuning aan de coaches en kunnen de club extra ideeën bezorgen. Verder leren de studenten zelf ook enorm veel bij: van een moeilijkere omgang met de atleten naar een positieve ervaring bij zowel de atleten als de studenten. Deze getuigenissen worden gebundeld in de Voskrant, het tijdschriftje van de sportclub.

- **Hoe werd de actie geëvalueerd en hoe beoordeelt u het resultaat?**

Zowel de studenten als de club leren erg veel bij.

- **Wat waren de grote hindernissen die de actie bemoeilijkten en hoe werden deze aangepakt?**

/

- **Wat zijn de sterke punten van de actie?**

Waardoor denkt u dat de actie een succes was?

De studenten beschikken over de juiste kennis en vaardigheden.

- **Heeft u tips / aanbevelingen voor andere sportclubs die deze actie willen toepassen?**

/

OVER DE AUTEURS

Jan Seghers is professor sportpedagogie aan de Faculteit Bewegings- & Revalidatiewetenschappen van de KU Leuven. Hij doceert binnen het vakgebied van de sport- en bewegingspedagogie en is mede verantwoordelijk voor de afstudeerrichting Bewegingsonderwijs binnen de masteropleiding Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen van de KU Leuven. Hij verricht onderzoek naar de psychosociale en omgevingsdeterminanten van fysieke (in)activiteit bij kinderen en adolescenten en naar de effectiviteit van interventies ter bevordering van een gezonde leefstijl in diverse pedagogisch relevante settings zoals de school en de (jeugd)sportclub. Hij is als promotor betrokken bij het wetenschappelijk steunpunt voor beleidsgericht onderzoek Cultuur, Jeugd & Sport (2006-2011) (Thema Sport voor Allen: brede school met promotie van sport en beweging) en voert daarnaast studies uit voor diverse opdrachtgevers waaronder de Vlaamse overheid, de provincie Vlaams-Brabant en een aantal sportorganisaties in Vlaanderen. Hij is lid van de raad van bestuur van de Bond voor Lichamelijke Opvoeding (BVLO), voorzitter van de Centrale Stuurgroep voor Bewegingsopvoeding van het Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs (VSKO), permanent lid van het overlegplatform Gezondheid van het Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs (VSKO) en permanent lid van de Commissie Gezondheidsbevordering van de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR).

Jeroen Scheerder is professor sportbeleid en sportmanagement aan de Faculteit Bewegings- & Revalidatiewetenschappen van de KU Leuven. Van 2005 tot 2007 was hij gastprofessor sportsociologie aan de Faculteit Politieke & Sociale Wetenschappen van de Universiteit Gent. Hij doceert binnen het vakgebied van (publiek) beleid en management inzake sport en fysieke activiteit en verzorgt gastlezingen in internationale onderwijsprogramma's ondersteund door de Europese Commissie. Hij is gastprofessor aan de universiteiten van Cassino, Jyväskylä, Kaunas, Keulen en Porto en gastdocent in de Expert Class in Professioneel Sportmanagement aan de Vrije Universiteit Brussel en in de opleiding tot sportfunctionaris aan de Vlaamse Trainersschool (VTS). Hij verricht sociaalwetenschappelijk onderzoek m.b.t. het (marketing)beleid van private en publieke sportactoren enerzijds en participatie- en consumptiepatronen van vrijetijdssport anderzijds. Hij is (co-)auteur van een dertigtal artikels in internationale vaktijdschriften, is auteur/editor van een vijftiental boeken omtrent sport, participatie en beleid en is reekseditor van de BMS-rapporten

(Beleid & Management in Sport) en de MBS-boeken (Management & Bestuur in Sport uitgegeven bij Academia Press). Hij voerde studies uit voor diverse opdrachtgevers waaronder de Europese Commissie, de Koning Boudewijnstichting, de Vlaamse overheid, de stad Antwerpen en een aantal sportfederaties en sportorganisaties in Vlaanderen en is een van de promotoren van het wetenschappelijk steunpunt voor beleidsgericht onderzoek Cultuur, Jeugd & Sport. Tussen 1999 en 2007 was hij tewerkgesteld bij een aantal overheidsinstanties op het vlak van sport, cultuur en toerisme. Uithoudingssport is een van zijn passies.

Filip Boen promoveerde in 2000 tot doctor in de psychologie (KU Leuven) met een proefschrift over hoe mensen omgaan met lidmaatschap van een lage statusgroep. Momenteel is hij als hoofddocent in de sport- en bewegingspsychologie verbonden aan het Departement Bewegingswetenschappen van de Faculteit Bewegings- en Revalidatiewetenschappen, KU Leuven. Hij verricht onderzoek over de sociaalpsychologische processen die binnen en tussen (sport)groepen spelen (bv. bij fans van gefusioneerde teams), en over de effectiviteit en efficiëntie van interventies om verschillende vormen van gezondheidsbevorderende fysieke activiteit te stimuleren, in het bijzonder bij ouderen.

Erik Thibaut studeerde Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen aan de KU Leuven, waar hij in 2008 afstudeerde met als major Sport Management. Daarnaast behaalde hij ook Masterdiploma's in het Management en in de Toegepaste Economische Wetenschappen. Sinds september 2010 is hij als wetenschappelijk medewerker verbonden aan de afdeling Sociale Kinesiologie en Sportmanagement van het Departement Humane Kinesiologie (KU Leuven). Binnen deze onderzoeksgroep was Erik Thibaut betrokken bij een onderzoek naar de sportparticipatie bij 55-plussers en een project rond Medisch en Ethisch Verantwoord Sporten bij Vlaamse sportclubs. Daarnaast werkt hij aan een doctoraat over de sportindustrie en de uitgaven aan sportparticipatie in Vlaanderen en is hij sinds januari 2012 werkzaam aan het Sportimonium te Hofstade.

Jeroen Meganck studeerde in 2000 aan de Universiteit Gent af als klinische psycholoog. Nadien specialiseerde hij zich aan de KU Leuven en de University of Jyväskylä, Finland verder in sport- en bewegingspsychologie. Als gezondheidpsycholoog werkte hij verschillende jaren aan de UHasselt voor de wetenschappelijke ondersteuning van de provinciale preventieve gezondheidszorg. Later werkte hij twee jaar voor Brand New Day, een bedrijf gespecialiseerd in online coaching voor de verandering van gezondheidsgedrag, eerst binnen R&D, later als manager van Happy Body, Stichting van Openbaar Nut. Momenteel is hij als assistent verbonden aan de Faculteit Bewegings- en

Revalidatiewetenschappen van de KU Leuven waar hij werkt aan een doctoraat over het bevorderen van het fysieke, psychische en sociale welbevinden van jongeren via sportclubs. Daarnaast heeft hij een eigen praktijk als sportpsycholoog van waaruit hij onder meer instaat voor de mentale training en begeleiding van beloftevolle jeugd- en eliteatleten van verschillende federaties en de elitezwemmers van BRABO. In 2009 bracht hij, samen met Pieter Lorida, het boek "Help, mijn kind sport" uit. Hij is lid van het Bloso Expertplatform Sportpsychologie en is secretaris van de Vlaamse Vereniging voor Sportpsychologie.

